

ZAŠČITNA KREMA ZA ROKE S SILIKONI

OCTA

IZDELUJE: NEVA & ZAGREB

TTEDENSKA TRIBUNA

Ljubljana, 22. decembra 1964 – Leto XI., štev. 51 Cena 30 din

Praktične domače obleke za vse, tudi za najmočnejše postavne, po izjemno nizkih cenah:

— art. Augusta, v po dveh barvah 3.500 din

— art. Emilia, v po dveh barvah 3.500 din

— art. Alma, v po dveh barvah 3.500 din

Prodajni servis

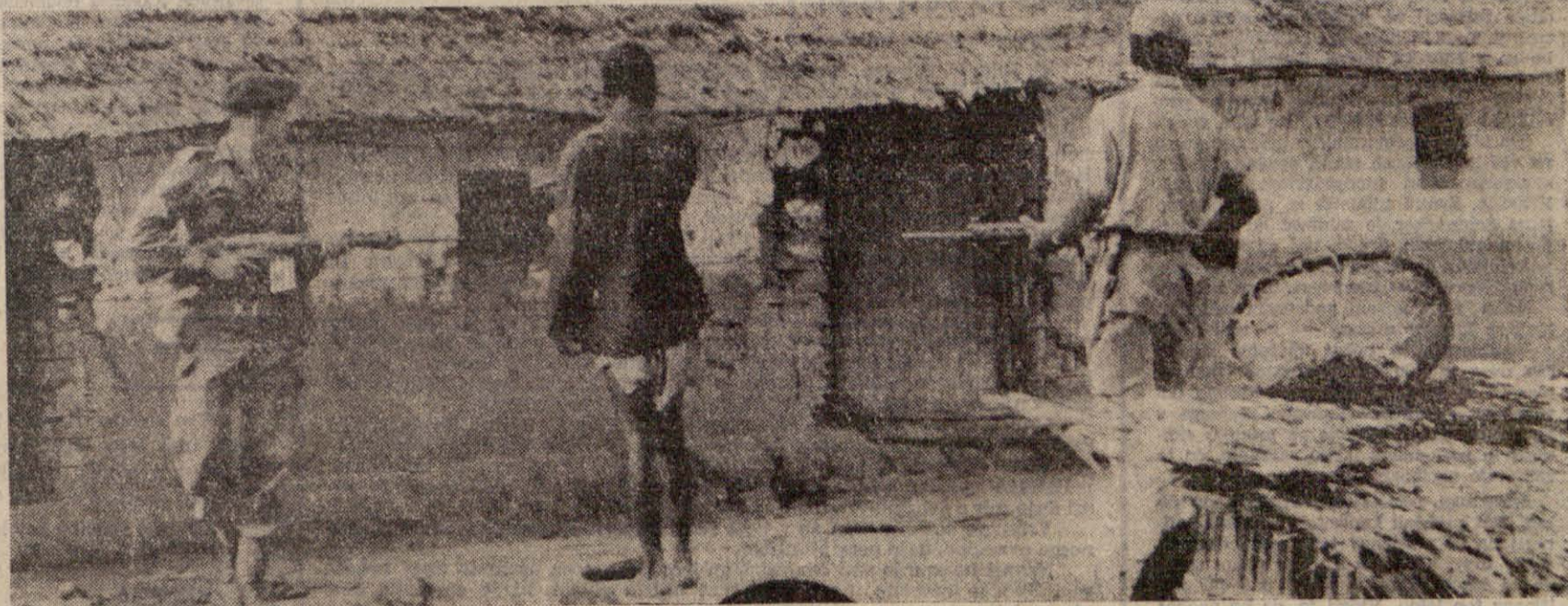

Modna hiša

Ljubljana - Maribor

TAKO JE BILO V STANLEYVILLU

Kmalu bo sicer minil mesec dni, kar so belgijski padalci iz ameriških letal zasedli Stanleyville, toda to je še vedno dogodek, ki je prisoten v vsej Afriki, v vsem svetu. O njem sedaj razpravlja Varnostni svet, o njem se je govorilo ves čas te čombejeve turnee po Evropi, ki jo je šele te dni konec. Eni, mnogi, obsojajo, drugi, maloštevilni zagovarjajo to akcijo. Toda kaj se je pravzaprav

NOVOLETNA ŠTEVILKA TEDENSKA TRIBUNE ŽE V PONEDELJEK 28. t. m.

V izdatno povečanem obsegu in za ceno 50 dinarjev boste dobili vaš tednik, z izredno pestro vsebino, da vam čez praznike gotovo ne bo dolgčas.

Razen branja pa še velika nagradna križanka in prva iz serije nagradnih slikovnih ugank. Lepe nagrade!

NE ZAMUDITE
NOVOLETNEGA „TT“!

STOLETNI ČASOMER

Od Prešernovih časov sem so Kranjsko deželo nekajkrat vzburlili dogodki, ki odmevajo še v današnji čas. Zgodovina je zanimiv predmet. Le žal mora dogodek in dogajanja tako stisniti, da živijo svoje življenje le v predstavah ljubiteljev in poznavalcev. Večini pa so podatki in naštevjanja suhoparna, enolična. Poznamo prvo in drugo svetovno vojno, politične borbe in kulturno zgodovino. Pozabljeni pa so dogodki, premajhni za zgodovino, ki so v zadnjih sto letih, od Prešernovih časov sem, vzburlili naše ljudi. To so dogodki, ob katerih so se razplamtele vse ljudske strasti, novosti, ki so jih sprva sprejemali z radovednostjo in posmehom, se zde danes nekaj najbolj navadnega in razumljivega:

- Prvi vlak je pripeljal v Ljubljano.
- Tramvaj je začel voziti po mestnih ulicah.
- Slovensko radijsko postajo so ustanovili.
- Spomenike so postavljali pomembnim in manj pomembnim ljudem.

Vse to in drugo so, iz dneva v dan, vestno beležili slovenski časnikarji. Debele in zajetne komplekte časopisov, orumenelo od starosti in zaprašene, smo razgrnili po mizi in jih začeli prelistovati.

V prihodnji številki nov podlistek Janeza Kajzerja.

STOLETNI ČASOMER

tt • telegrami

● VARŠAVA — Ob prvih hudih mrazih so se tudi letos volkovi in risi približali naseljem v jugovzhodni Poljski. Samo v enem velikem lovu so postreli 70 volkov in 29 risov: nagrade za lovec.

● LONDON — Sarah Ethel Plimmer se je odločila in zahtevala od sodišča, da razveže njen zakon. Mož je namreč ušel pred štiridesetimi leti in sedaj se štirinosemdesetletna Sarah hoče poročiti z osemdesetletnim možakom, ki ji je pomagal prebiti teh štirideset let: ljubezen je zmaga.

● BONN — Inštitut v Rosenheimu in Kiehu sta ugotovila, da je nemško mleko že tako radioaktivno, da bo, če se radioaktivnost poveča še za deset odstotkov, škodljivo človeškemu organizmu: prijetne perspektive.

● BANGKOK — »Neznana letalca«, kot poudarja uradno poročilo, so v eni noči odvrli s padali v severnem delu Tajske velike količine orožja in streliva: čuden dež.

● BOGOTA — Potrjena vest: Atlantik in Pacifik bo povezal še en prekop, dolg 172 kilometrov, stal pa bo skoraj štiri sto milijard lir. Pri zemeljskih delih bodo uporabili jedrske eksplozije. Začetek del čez »kako leto«: previdnost v izjavah.

● LOS ANGELES — Radovedni izletniki so pomagali policiji, da je odkrila v podzemeljski jami skladišče ukradenega blaga. Televizorji, radijski sprejemniki, razni gospodinjstvi stroji, fotografski aparati in oblačila so vredna kakih 200 milijonov v našem denarju: Alibabina jama.

dogajalo v Stanleyvillu? Objavljamo, pravzaprav ponatiskujemo po italijanski reviji »Vie Nuove«, to pričanje evropskega novinarja, ki je z ure v uro opazoval, kaj se dogaja v Stanleyvillu, ker to pričanje že samo po sebi tudi daje odgovor, kdo ima prav v teh razpravah o dogajanjih v Kongu. Članek ni podpisan, ker je avtor še v Kongu, prav tam, kjer ubijajo žene in otroke in kjer si prav nič ne želijo priči. Zaradi varnosti niso podpisali avtorja, toda lahko zaupamo sicer avtoritativni italijanski reviji, da je to, kar je napisano v članku, tudi res.

Stanleyville, decembra.

V Stanleyville sem prišel šest ur za belgijskimi padalci, ki so boji že počasi ponehali in ko se je začel pokol. Prišel sem z letališča v Angumu, kjer se šturski gozd počasi redi, potem pa povsem izgine na veliki ravni rdeče zemlje, polni zela. Na razpotju v Maduli, kjer se odcepi pot za Kivu in kjer se pravzaprav že začnejo Stanleyville, letita dve prevrnjeni kosari z bananami in mangom. Poleg njih krvave luže in dve telesi brez življenja.

Sedaj pa naprej v mesto, ki je oddaljeno samo dobrih pet kilometrov. Srečujem belce, sto in sto belcev, ki bežijo. Sedaj je konec tišine. Regljanje avtomatskega orožja je skoraj glasnejše od hrupa lovcov, ki leto nizko nad zemljo in mitralirajo ceste. Na razpotju, kjer se široka cesta razcepi v dve — ena pelje v pristanišče, druga v središče mesta — mitraljez pomete desno stran pločnika, na katerem je stisnjeno kakih trideset črncev. Z mesta, od koder gledam, se vse skupaj zdi obupno smešen ples. Črni skačejo sem ter tja, skušajo zbežati, mečejo se na tla, potem takoj skocijo pokonci, vrtnec razbarvnih oblik. Tudi ženske morajo biti v skupini. Vsa plesa ta svoj smrtni ples, dokler ga ne zadene rafal. Nekateri skušajo zbežati proti reki. Toda z drugega konca prideta dva belgijska padalca in jih ustavita s točo ročnih bomb. Zapelem mimo, toda Belgijci mi mahajo z roko, naj ne grem dalje. Izstopim iz avtomobila in jo peš mahnem skozi vrtove, ki vodijo k velikim hotelom. Že skoraj polnoč, je in vojski stanleyvillske vlade so se umaknili iz središča mesta, ki je zdaj v rokah belgijskih padalcev, belih nametnikov in Mobutujevih vojakov. To ni več vojna, spopad, to je klanje. Biti črn, imeti nekoliko bolj črno kožo, to je nevarnost, smrtna

nevarnost. V dušici vročini se mesto spreminja v krik groze.

Noči se. V »Congo Palace«, verjetno najlepšem hotelu v Stanleyvillu, se ta večer ne bodo zbrali gostje, da bi po kinematografski predstavi popili kozarec piva. V tankošnem hotelskem holu, z eno nogo v dvigalu, ježi črni aboya, je že samo še truplo. V prvem nadstropju, v sobah v prvem nadstropju, kjer je vse postavljeno na glavo, silijo iz s strel prerešetanih omar roke, noge, glave mušelistov (toda ali so bili mušelisti tudi strežniki, sobarji in »boy« v hotelu?), ki so se skušali skriti, ko se je približalo streljanje. V hodniku na desni, tam, kjer je pisarna direktorja hotela, dva Čombeja najemnika delita dojanje, franko, ki sta jih našla v blaginji. V »Congo Palace« je prišel 32. komandos najemnikov. Opazita me, toda prav nič se ne pustita motiti. Se kar naprej delita denar. Zagrozita mi šele, ko ju hočem fotografirati, kako preštevata denar. Napilem lahko kar hočem. To jih ne skrbi. Le kdo mi bo verjel, da je bila solovnekovljubna akcija pravzaprav zverinska počeje? V postopju aluminijne mladine, ki je tako svezla pod senčnikom evkaliptusov, je proglas o afriškem trpljenju prečrtan s kljukastim

križem iz krvi. To je kri 26 dečkov med štirinajstimi in petnajstimi letom starosti. Ubili so jih štiri ure po prihodu padalcev. Bili so na poti v šolo, ki je samo šeststo metrov naprej po cesti, ko se je nenadoma streljanje približalo na nekaj korakov. Voznik avtobusa jih je tedaj odpeljal do prece, ki jo je videl. Naši so jih tam, skrite, polne strahu in groze, in streljali so, dokler ni bilo val miru. Šolski avtobus pred poslopjem je se pripravljen, ta takoj odpelje, nobena krogla ga ni zadela. Upravičeno pokol: dečki so najbolj zagrizeni vurniki.

Noč ne obstaja več. Eksplozije ročnih bomb razsvetlijejo mesto, ko da bi bil dan. Sedaj ne streljajo več po cestah. Sedaj gredo v afriško četrt, razbijajo vrata in mečejo noter »pinapples«, ročne bombe, ki so podobne ananasi, ki razstreljujejo človeka. V vsako hišo po eno bombo in, če je slišati ječanje, se dva strojnica rafala. Včasih iz krake hiše se strelja kak partizan. Tedaj pridejo na vrsto »bazook« in majhne hiše se razpletajo na tisoče koscev.

Na gornjih slikah: Ogenj in smrt spremljata ceste po Kongu. Ob njih ni milosti za ujetnike.

● Nadaljevanje na 2. strani

PRVI SPOPAD NA PRVEM SNEGU

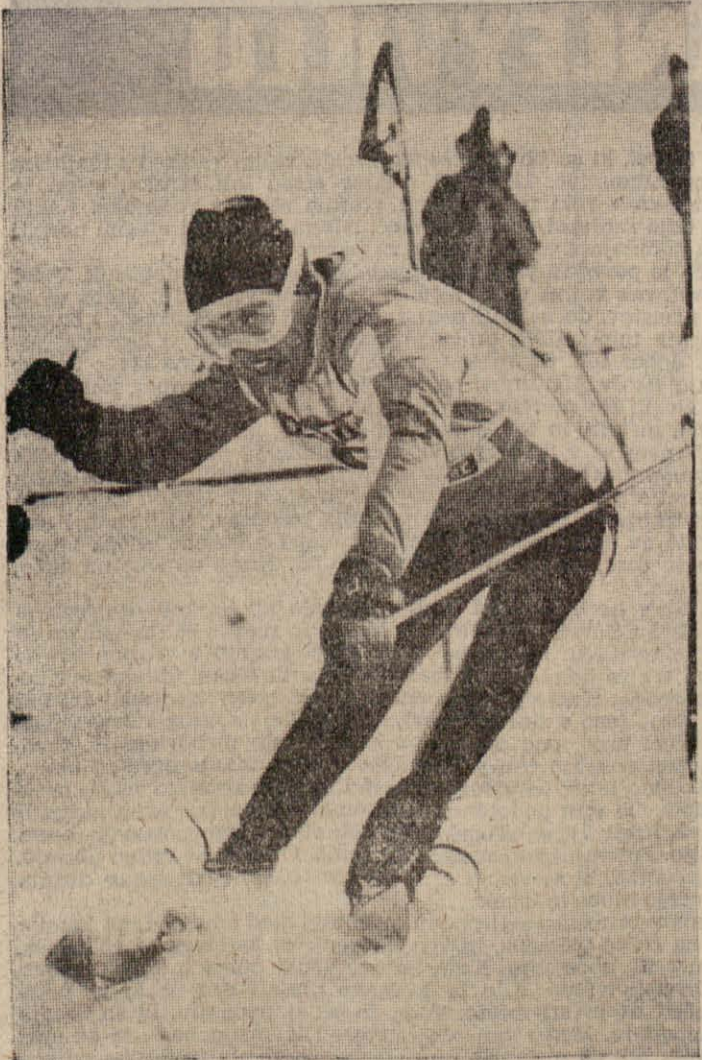
Alpski smučarji in smučarke iz vse Evrope — Francije, Švice, Italije, ZR Nemčije, Švedske, Finske, Norveške, CSSR in Jugoslavije ter celo iz daljne Nove Zelandije — so minuli športni weekend v znanem francoskem zimovišču Val-d'Isère odkrili svojo prvo adute za letošnjo (poimniško) sezono. Tradicionalno tekmovalje »Kriterij prvega snega«, tokrat že v jubilejni (deseti) izvedbi, sicer ni zbralo prav vseh velemojstrov zakoličenih belih

strmin; posamezne nacionalne federacije so poslane na ta vsakoletni otvorilni spopad zvečne sicer svoje najbolje, medtem ko so sloviti alpski smučarji iz Avstrije in ZDA letos sploh obrnili hrbet tej premieri. To je bila seveda grenka pilula za prireditelje — Francoze, ki so na tekmovalju (pričakovano) poželi največ uspehov. Zaradi nekaterih odpovedi, predvsem Avstrijcev, ki se še niso upali v »levji brigadi«, tabor svojih večnih tekmecev, pa »Kri-

terij prvega snega 1964« ni izpolnil vsakokratnega (običajnega) poslanstva, to je tehtanja sil pred porajajočo se sezono. Med tremi (s kombinacijo štirih) okrnjenimi moškimi konkurenti so domačini z zmagovalcem v veleslalomu, slalomu in kombinaciji Bonlieujem (na naši sliki) slavili pravo zmagovalstvo. Francosko razpoloženje je skalilo samo zmaga triindvajsetletnega mehanika iz Švice Minscha v zaključni, najbolj atraktivni disciplini, to je smuku na 3.650 m dolgi (težavi) progi. Na vseh ostalih najboljših mestih v vseh treh disciplinah pa so bili seveda spet Francozi.

Zastopnice iz Švice so bile tudi tiste, ki so prekrizale Francozinjam najlepše račune. V slalomu so slavile domačinke sicer trojno zmago (zmagovalka je Christine Gotschel), toda v veleslalomu je zlati lovorov venec dobila Obrechtova (Švica), v kombinaciji pa njena rojakinja Hiltbrand.

Jugoslovani so imeli najmočnejše orožje v A. Klinarju (49. v veleslalomu, 40. v slalomu, 44. v smuku in 31. v kombinaciji) ter Panedlovi (17. v slalomu, 22. v veleslalomu, 10. v kombinaciji) in Ankeletovi (20. v slalomu, 20. v veleslalomu in 11. v kombinaciji).

VREME V SLOVENIJI IN OB JADRANU

TEMPERATURE IN PADAVINE V MINULEM TEDNU V NEKATERIH KRAJIH

	Temperature		Število padavin	Skupna padavina
	najnižje nočne	najvišje dneve		
Ljubljana	-3 do 6	2 do 8	6	75
Planina	-6 do 1	1 do 5	6	85
Maribor	-2 do 4	1 do 10	5	51
Novo mesto	-4 do 5	2 do 7	5	43
Koper	5 do 11	9 do 14	6	96
Pula	0 do 12	10 do 14	3	61
Reka	5 do 12	10 do 14	6	144
Zadar	4 do 11	11 do 16	6	106
Split	6 do 13	9 do 16	5	37
Dubrovnik	7 do 13	11 do 18	5	54
Ulcinj	5 do 12	11 do 16	5	44
Zagreb	-3 do 5	0 do 6	6	43

V minulem tednu je prevladovalo v Sloveniji in na Jadranu deževno vreme. V zahodni Sloveniji je začelo deževati že v torek. Nad druge kraje pa so se padavine razširile naslednji dan. Količina padavin je v preteklem tednu povsod presegala več kot polovino vrednost dolgoletnega povprečja za ves mesec december. Ker so bili naši kraji v tem obdobju pod vplivom toplih in vlažnih vetrov, so bile tudi temperature za 3 do 4 stopinje nad povprečjem. Po statističnih podatkih nastopa ohladitev vedno med 18. in 22. decembrom, vendar je ta ohladitev kratkotrajna in se zato nestransko vreme nadaljuje.

NAPOVED DO PETRA: Nestalno vreme z manjšimi padavinami v predelkih. V notranjosti Slovenije tu in tam sneg. Znatnih ohladirov ne bo.

VSE ZA DOM, DRUŽINO
IN ZA GOSPODINSTVO

v veleblagovnici

nama

Ljubljana

PRED POŠTO, Cankarjeva 1 SNEGULJČICA, Wolfova 1
TROMOSTOVJE, Wolfova 1 KONFEKCIJA, Čopova 7
POHIŠTVO, Wolfova 6

nama

ZAH. NEMCIJA

ZMAGA PETROLEJA

Zaradi petroleja je Zahodna Nemčija morala opustiti načela omejenega vmešavanja države v gospodarsko življenje. V nevarnosti je bil namreč nemški idol, ki ima velike zasluge za »gospodarski čudež« — premog. Od prejšnjega tedna dalje ni več svobodnega uvoza petroleja v ZR Nemčijo.

Leta 1957 je premog kril 68,6 odstotka energetskega potreba Zahodne Nemčije, lignit 15,6 odstotka in petrolej 11,9 odstotka. Letos odpade na premog le 49,6 odstotka, lignit 13,7 odstotka, petrolej pa je dosegel 33,1 odstotka. Proizvodnja premoga se je v sedmih letih zmanjšala za deset milijonov ton. Potrošnja petrolejskih produktov pa se je zvečala za petindeset milijonov ton.

V borbi proti petroleju premog izgublja: cena mazuta je v enem letu padla za 25 DM pri toni. Up premovalnikov: kapacitete rafinerij ne morejo več slediti potrošnji. Toda mednarodne petrolejske družbe so v Nemčiji budne. Zvezni republiki ne bo manjkalo petrolejskih derivatov, pa čeprav bo treba uvažati končne produkte, s katerimi dobilci niso tako veliki.

Na zahtevo proizvajalcev premoga so se na več konferencah zbrali strokovnjaki za energetiko pod predsedstvom kanclerja Erharda. Zvezni minister za gospodarstvo Kurt Schmuckler je zahteval od direktorjev petrolejskih družb, naj zavrejo uvoz petrolejskih derivatov v »interesu nacionalnega bogastva« — premoga. Brez uspeha.

Tako je na nekem nedavnem sestanku kancler Erhard zahteval — in tudi dobil — pooblastila za nekaj ukrepov: zmanjšati uvoz petrolejskih produktov (za uvoz mazuta in surove nafte bo potrebno dovoljenje), spodbuditi uporabo premoga v termoelektrarnah. Načrte za gradnjo rafinerij in naftovodov lahko zavrnemo, če to zahtevajo nacionalni interesi.

Direktorji petrolejskih družb bodo do leta 1968 povečali kapacitete nemških rafinerij na 90 milijonov ton (sedaj 62 milijonov ton). Vlada pa s svoje strani počne, da bi izkop premoga padel pod 140 milijonov ton letno. Videti je, da bo dvojni težak.

ZDA

WARRENOVA KOMISIJA NI PREPRIČALA

Trevor Roper je profesor sodobne zgodovine na Oxfordu, znanstvenik svetovnega slovesa in zlasti znan strokovnjak za nacistično obdobje Nemčije in zadnje dneve nacizma. Napisal je nekaj knjig, med katerimi je bila knjiga »Zadnji dnevi tretjega Reicha« svetovni bestseller. Skratka moč, ki nekaj velja. Prav zato ga je tudi ameriški odvetnik Mark Lane zaprosil pred časom, da pristopi k njegovemu angleškemu komiteju gibanja »Kdo je ubil predsednika Kennedyja?« In tako je Trevor Roper pred dnevi, ko je kot član tega komiteja natančno proučil poročilo Warrenove komisije, dal »Sunday Timesu« daljši članek, ki je takoj vzbudil veliko pozornost po svetu. Zato, ker ga je podpisal Trevor Roper, in zato, ker članek brez kakih pridrzkov izraža popolno nezadovoljstvo s delom Warrenove komisije in njenimi izsledki.

S STRANSKIH TIROV

Britanski svet za moško modo, se pravi organizacija najbolj znanih londonskih moških krojačev je ponudila ministrskemu predsedniku Wilsonu svoje usluge. Svetovalec naj bi mu, kako se mora oblačiti in kako naj izpopolni svojo garderobo. Wilson je ponudbo prijazno odločil z obrazložitvijo, da »ne utegne, ker ima preveč drugega dela«. Obrazložitev, kateri vsi radi verjamejo.

V britanskem protektoratu Brunel na Borneu je začel veljati zakon o plačilu davka na dohodek. Sadovi civilizacije.

Velika mala vojna med Francijo in Formozo: s čangkaškovega otoka prihajajo v Evropo konzerve s šampinjoni po tako nizkih cenah, da so francoski proizvajalci takih konzerv že izgubili iz rok zahodno-nemško tržišče. Gre za milijarde: Francozi so lani izvozili za 3,700 milijonov dolarjev konzerviranih ali posušenih šampinjonov.

Ko je bila ruska carica Katarina Velika, se je nastanila v Rusiji skupina Svedov. Sovjetske oblasti so sedaj dale njihovim potomcem izselitvene vize. Vrnili se bodo na Švedsko.

HOPIJI NA POTI MIRU

G. John S. Boyden, skromen advokat v nekem majhnem mestu v ameriški državi Utah, je prejel ček za milijon dolarjev. Ček je podpisal Abbott Svakaputeva, poglavar revnega indijanskega plemena Hopijev, ki šteje kakih pet tisoč duš. Plemenski svet je namreč sklenil, da dogovorjenemu honorarju 780 tisoč dolarjev dodajo še premijo 220 tisoč dolarjev. Advokat Boyden je namreč sprejel obrambo interesov plemena pred šestindvajsetimi leti, ko so vsi drugi člani ameriške odvetniške zbornice odklonili prošnje Hopijev za advokatsko pomoč.

Predmet razprave: Osemsto tisoč hektarov ozemlja, ki ga je zasedlo sosednje plemo Navajev; to je nenaseljena zemlja ob meji Arizone in Utaha nedaleč od Grand Canyona, poraščena z gostim rastlinjem, ki vzbuja poželje ovcam obeh plemen.

Kolikokrat v preteklih stoletjih so Hopiji in Navaji izkopali bojno sekuro? No, če bi se spopadli zdaj, ni dvoma, da bi zmagali Navaji. Njih je devdeset tisoč. Lani so imeli 20 milijonov dolarjev dohodka, za katerega se morajo zahvaliti petroleju in uranu, katerih nahajališča so odkrili v njihovem rezervatu. Ponosni so, prepirljivi in razboriti.

Hopiji se v nobenem pogledu ne morejo kosati z njimi. Siromašni in razuzdani so ostali izven današnje civilizacije. Z njimi živi nekaj misijonarjev, toda celo tukaj so stiki samo površinski. »Prav rad bi bil njihov prijatelj,« pravi hopijski pripovednik Don Talasuya, »pod pogojem, da mi dajo mir s svojimi zgodbinami o svetem duhu.«

Vrhovno sodišče ZDA se v tak razglabljanja ni spuščalo in je, popolnoma pravično, dalo prav Hopijem.

Navaji ne smejo več braniti Hopijem dostop na osemsto tisoč hektarov. Sporno ozemlje mora priti pod sodno oblast, ki je sestavila obe plemeni.

Preostane samo še: obe plemeni pripraviti, da bosta spoštovali razsodbo.

komisija ni dokončno pojasnila tega čudnega dejstva, ugotovila je le, kar Trevorja Ropera še bolj preseneča, da je zelo verjetno policija razpisala tiralo na osnovi pričanja Howarda Brenana, ki je takoj po atentatu izjavil, da je videl Oswald, kako strelja, toda pristavil je, da je tudi, da je slišal kar šest strel, ki naj bi jih Oswald izstrelil s tistega okna v skadišču knjiž.

To pričanje je torej popolnoma nezanesljivo in zato je skoraj gotovo, pravzaprav nujno, da je policija vedela kaj več, da je bila na neki trdnjeji sledi. Toda na kakšni? Kako, da je tako hitro izsledila prav Oswald? Zakaj Warrenova komisija ni zahtevala od dalaške policije dodatno pojasnilo o vsem tem?

In prav tako, kot se ji prav nič ni zdelo nujno, da bi razsvetlila to Oswaldovo čudno izsleditev, nadaljuje Roper, tako se je tudi privseh drugih najpomembnejših zadevah zadovoljila z najbolj preprostimi in neuporabnimi ugotovitvami. Komisija ni dobila v roke prav nobenih zapisov o dvanajsturnem zaslišanju Oswalda na dalaški policiji. Menda zato, ker teh zapisov ni. Toda komisija ni odgovorila na vprašanje, kako da s tako dolga zaslišanja ni prav nobenih zapisov. Ni pa odgovorila zato, ker je gotovo, da so taki zapiski, stenografski ali magnetofonski zapisi, nekod bili in da so potem izginili, ni odgovorila zato, ker bi morala povedati, kdo je poskrbel, da so ti zapisi izginili. Ker pa je očitno, da gre za to zasluga samo FBI ali pa dalaški policiji, je, po Roperjevemu mnenju, očitno tudi to, da komisija ni hotela vedeti, zakaj so ti zapiski izginili.

Trevor Roper meni, da je še hujša stvar izginotje zdravniškega poročila dr. Humesa, znanega patologa, ki je po atentatu prvi pregledal predsednika Kennedyja. V tem poročilu so bila namreč mnenja o kotu, pod katerim so kroglice zadale predsednika, se pravi o tem, od kod je atentator (ali pa je mogoče šlo za atentatorje) streljal.

»Skratka,« pravi profesor, »umor velikega predsednika je videti neskončna

zgodba o dokazih, ki so izginili, o pričanjih, ki so jih deseterkrat spremenili, o listinah, ki so uničene ali pa ki so neznano kje založene.« Gre torej za izredno čuden primer, ki je dosegel svoj vrh s sumenjanjem glavne priče, se pravi Leeja Oswalda, za katerega je poskrbel tesen sodelavec policije Jack Ruby. Američane je pomirilo, uspravilo poročilo, meni profesor, nečeto več o tem razpravljati, pa čeprav so poročilo v najboljšem primeru samo preleteli. Toda to še nikakor ne pomeni, da je zadeva Oswald končana.

SZ

VPRAŠANJE ZAKONITOSTI

Moskovska »Pravda« je ondan objavila članek, v katerem je krajevno obdobje v severnem Kavkazu obdajala, da se še vedno držijo metod iz Stalinskih časov. V tej zvezi objavlja ta moskovski dnevnik zgodbo časnika Gaskova, ki je pisal posebno rubriko v časniku »Sovjetski Armavir«; posebnost te njegove rubrike je bila, da je Gaskov v njej pogosto odkrival napake in grehe najvišjih partijskih in oblastvenih funkcionarjev okrožja. Gaskov po vsej priliki ni bil najbolj priljubljen prav zaradi ostrine rubrike, ki jo je vodil. Oktobra 1963 so ga prijeli, poslali pred sodišče ter obsojili na pet let zapor. Gaskova so namreč obdolžili, da je zahteval

NATO

Vse države članice NATO, razen Islanda, ki nima lastnih oboroženih sil, bodo tudi letos spet povečale svoje izdatke za obrambo. Skupni izdatki za obrambo v okviru NATO se bodo letos povečali na 75 milijard 941 milijonov dolarjev, se pravi za 3.298.000.000 dolarjev.

Celotne stroške za obrambo držav članic NATO cenijo v teh dveh letih tako:

	1964	1963
BELGIJA	483.620.000 dolarjev	444.600.000 dolarjev
KANADA	1.664.000.000 dolarjev	1.597.000.000 dolarjev
DANSKA	240.714.000 dolarjev	235.856.000 dolarjev
FRANCIJA	4.697.000.000 dolarjev	4.569.800.000 dolarjev
ZAHODNA NEMCIJA	5.232.250.000 dolarjev	3.784.800.000 dolarjev
GRČIJA	180.733.000 dolarjev	179.500.000 dolarjev
ITALIJA	1.760.000.000 dolarjev	1.649.600.000 dolarjev
LUKSEMBURG	8.000.000 dolarjev	7.000.000 dolarjev
HOLANDIJA	73.000.000 dolarjev	64.000.000 dolarjev
TURCIJA	385.000.000 dolarjev	365.000.000 dolarjev
VELIKA BRITANIJA	5.720.000.000 dolarjev	5.230.000.000 dolarjev
ZDA	54.336.000.000 dolarjev	52.295.000.000 dolarjev

Številke vsekakor dajejo povod za razmišljanje.

skov v tem primeru ni imel kaj dokazovati, pač pa bi moral to delo — in to temeljito — opraviti tožilec, ker je za to tudi plačan.

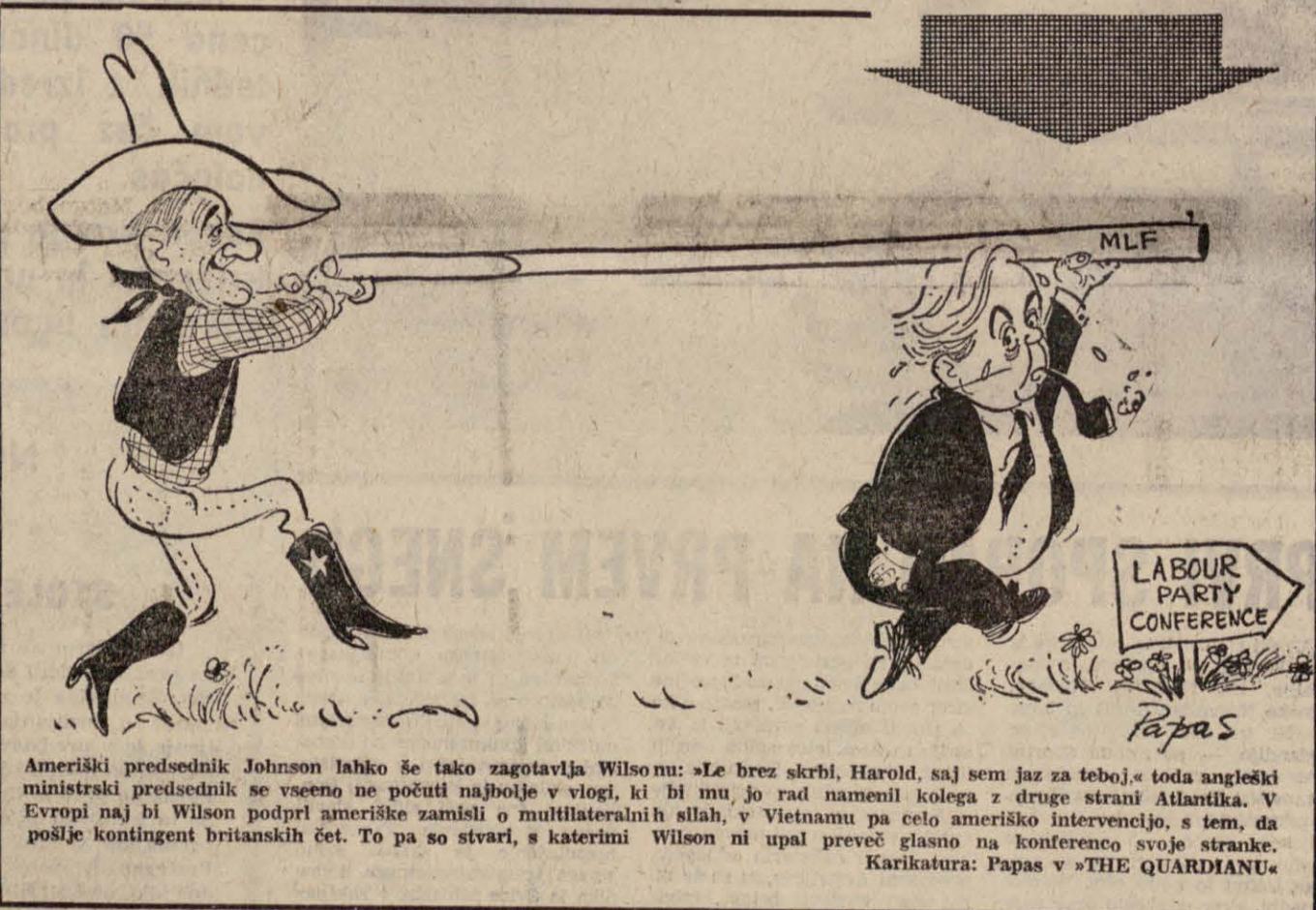
VEL. BRITANIJA

DUNKERQUE, ČUVAJ ANGLIJO

Letna konferenca britanske laburistične stranke v Brightonu ni bila priročnost, na kateri bi premier Wilson povedal kaj več o tem, kaj se je bil pogovarjal v Washingtonu z ameriškim predsednikom Johnsonom. To delo si je Wilson prihranil za sejo britanskega parlamenta, svojim sodelavcem v vodstvu stranke ter delegatom iz vse Britanije pa je namenil govor o tem, kako bodo laburisti uspeli oziroma bolje, kako bodo morali ravnati, da bodo uspeli. Če pri vstopu v konferenčno dvorano so strankini pristaši dokazali svojemuo voditelju, da je vsemu navkljub le »prvi med enakimi«: prišlo je namreč do trenutkov mučnega zastoja, ko je Wilson po vseh žepih iskal vstopnico, ki naj bi ga popeljala v konferenčno dvorano. Mučno je bilo pravzaprav predvsem zato, ker strankin prostovoljec pri vratih prav nič ni dal na Wilsonovo zmano ime, marveč je vtrajno zahteval od njega vstopnico. Če je Wilson končno ne bi našel v enem številnih žepov, ki je kazajo praktično oblačilo, bi se konferenca po vsej verjetnosti odvijala kar brez vrhovnega voditelja laburistov. Leta je kljub mučnim prvim vtisom izbral priročnost, da je pozval britanske laburiste, naj se povrnejo k »duhu Dunkerqua«, naj se torej odrečejo — in z njimi vsa Velika Britanija — ugodnostim in prekomernemu trošenju, kajti le to naj bi omogočilo končno zmago. »Nobenih restriktiv, nobenih izrednih ukrepov, vendar pa več dinamike, in predvsem nobenih nesmiselnih stavk in praznih razprav zaradi namišljeno restriktivnih ukrepov — in kriza bo premagana.«

Wilson priročnost ni izbral samo zato, da bi Britance pozval k predanemu delu marveč je tudi napadel britanski tisk, predvsem konservativnega: leta je po njegovih besedah domovini bolj škodil kot koristil, ko je med njegovim bivanjem v Washingtonu sproti izumijal »dolgočivne, objube in sklepe«. Gre predvsem za domneve o »skrivni objubi«, ki naj bi jo dal Wilson Johnsonu, da bo namreč Velika Britanija poslala simbolični kontingent svojih vojakov v Južni Vietnam.

Sicer pa je Wilson v prvi vrsti povedal, da so si bili v Washingtonu edini, da je treba »kollektivizirati« jednake sile NATO, češ da je le tako moč zaustaviti razširjanje orožja in povečevanje števila tistih, ki imajo »prst na sprožilcu«.

Ameriški predsednik Johnson lahko še tako zagotavlja Wilsonu: »Le brez skrbi. Harold, saj sem jaz za teboj,« toda angleški ministrski predsednik se vsekakor ne počuti najbolje v vlogi, ki bi mu jo rad namenil kolega z druge strani Atlantika. V Evropi naj bi Wilson podprl ameriške zamisli o multilateralnih silah, v Vietnamu pa celo ameriško intervencijo, s tem, da pošlje kontingent britanskih čet. To pa so stvari, s katerimi Wilson ni upal preveč glasno na konferenco svoje stranke. Karikatura: Papas v »THE GUARDIAN«.

TAKO JE BILO V STANLEYVILLU

• Nadaljevanje s 1. strani

Kdaj pa kdaj pride k meni ali pa h kakemu drugemu novinarju kak belgijski častnik in pove, ko da bi se opravičeval, ko da bi upravičeval vse to početje, da so našli trupla belcev. Koliko? Deset, dvajset, petdeset, nihče ne ve, toda gotovo manj kot sto. Trupla belcev vidim ob zori 25. novembra, ko so jih zbrali. Belci so bili v »Victoria Palace« kot nekaki talci. Bilo jih je deset in med njimi je bil Carlson. Njihovo življenje ni bilo v nevarnosti, dokler niso prišli padalci. V Keniji so razpravljali o njihovi usodi. Ubili so jih šele, ko so prva ameriška letala že pristala na letališču. Potem, po prvih streljih, po prvih nasiljih, po prvih mrtvih, potem je sovražstvo tistih, ki so jih desetletja tlačili, mučili, zasmehovali zato, ker so bili »črni«, potem pa je sovražstvo tistih, ki so jim odrezali roko, če niso prinesli dovolj kavčuka »belemu« gospodarju, potem je to sovražstvo eksplodiralo. Mogoče sto nedolžnih žrtev, toda ob njih šest, sedem tisoč Afričanov. Pripoveduje mi belci, ki je ostal v Stanleyvillu. Padalci so prišli k njemu na dom in mu rekli: »V nevarnosti si, moraš oditi.« Rekel je, da ne ve, zakaj naj bi odšel. Rekel so mu: »Ti si umazan komunist.« In eden ga je hotel ustreliti. Pa je samo Grk, ki že trideset let živi v Stanleyvillu in ki mu še nihče ni skrivil lasu na glavi.

Dve uri kasneje mi je na levem bregu reke razburjen in ogorčen belgijski častnik pokazal pod majhno teraso trupla šestih belih misijonarjev, ki so jih ubili Afričani. Kriza je in v miru besede molitve. Besede človeškega usmiljenja. Okrog njega je skupina belih najemnikov in Mobutujevih vojakov, ki se tudi križajo. Potem belgijski častnik zapusti teraso in gre ob reki proti majhni dolini, kjer so zbrali kakih sedemdeset črncev. Prestreljijo jih drugače za drugim, s pištolami, potem pa jih pomočejo v reko, ki v hipu postane rdeča, rdeča od krvi, in somi, deset in deset somov se počne v trupla. Tristo metrov dalje leži na tleh sedem zvezanih Afričanov. Combejev vojak se sklanja k vsakemu posebej in mu z gotovim, preračunanim zamahom prereže grlo. Ne uporablja bajoneta. Uporablja »mihojok«, kratek ukrivljen meč, ki ga sicer uporabljajo za sekanje vej. Ko konča »delo«, si obriše pot, pogleda k soncu, obriše rezilo ob obleko enega izmed umorjenih in si zatakne meč za pas. Vprašam ga: »Kdo so bili?« »Ne vem,« mi odgovori, »niso znali pojasniti, kaj počno tukaj. Plajujejo nas za to.« »Koliko?« »Pet dolarjev za vsakega ubitega partizana.« Ob enih popoldne 25. novembra se pridružim koloni, ki odhaja proti Wamba Palisu. Ta lov na človeka se seli z mestnih ulic, da bi se razširil po neskončni pokrajini, v neprehodni in brezmejni gozdi. Bombundyo, Bafwaboli, Magange, Batama, Avakubi, to so vasice s kolonijami iz blata in slame, v katerih živijo ljudje, ki govorijo samo svoj jezik pragozda. »Ste mučili?« jih vprašajo v francosčini. Ne razumejo, molčijo. Strah jih je. Molk je odgovor. V treh minutah je po kolihah polit bencin, vzgajala, in vse plane. Strahajo na tiste, ki skušajo zbežati iz goreče vasi. Kot na strelščih. V Avakubi ženska nekaj vpije pred svojo kolibo, ki jo požirajo plameni. Ogromen južnoafriški najemnik jo ustrelj v usta. Potem se obrne in reče: »Niti lepa ni bila.« V Wambo pridemo, ko se noč. Majhna, prikupna oaza v gozdu, s čednimi hišami belcev, s hoteli, ki jih obkrožajo močna drevesa. Ze mesece, mogoče že leta tu ni več belcev, ali skoraj. Toda Wamba je nekoč volila Lumumbo. Sedaj gledam neskončno vrsto trupel. Na

prvih enega izmed trupel, ki so jih preresetale krogje, vidim verižico z majhnim križem in podobico Lumumbe. Le nekaj metrov stran leži ženska, sedaj še žensko truplo, ki stiska v roki ročaj vedra: vračala se je z vodnjaka. Kakih sto metrov naprej trije ranjenci prosijo pomoč. Nisem se še niti utegnil obrniti proč, ko sta jih dva Combejeva vojaka utišala za vedno.

Toda nemogoče je povedati vse. Še trideset let sem »vojnik« dopisnik. Videl sem razne bitke svetovne vojne, videl vojno v Indokini, v Alžiriji. Treba se je prav res vrniti do nacistov, do najbolj pošastnih dejanj kolonializma, da človek razume, kaj se dogaja tukaj. Ubiti črnca je tako, kot prižgati si cigareto, naročiti kavo, voščiti dober tek. Črnc je »stvar«. Najbolj pošastna stvar teh ur je v tem, da ubijajo tisoče Afričanov, ne kot človeška bitja, ampak kot nekočrne ali nevarne živali. Ne morem iti več naprej, do Paulisa, ne morem več gledati te krvi in teh mrtvih, in teh ljudi ki se smejejo, jedo, spijo na treh krvi in na treh mrtvih. Vrnem se v Stanleyville, kjer pokola še ni konec. Ameriška letala T-28 sedaj bombardirajo črnsko četrto z velikimi bombami. V evropskem delu mesta sedaj streljajo že na sence, takoj ko jih opazijo. Vidim, kako pade s koleasa moš, na katerega je streljala cela patrulja padalcev, vsi hkrati. Kake pol ure kasneje pride na cesto neki mladenič, ki maha s kosom belega blaga. Požvižgajo mu. Ko se ozre, ga pokosi strojnični rafal. Nihče ne sme na ulico, pa čeprav še tako moč.

Kdor stopi iz hiše, da bi poiskal hrano, zdravilo ali karkoli drugega, je hip nato že mrtov. Ko se človek vozi z avtomobilom po mestu, se mu zdi, da je sredi neurejenega pokopališča. Na tržnici gore sadja gnijejo v vročini. Ko so prišli Belgijci, je bil trg že poln, vsi so zbežali in pustili blago. Oblak mrah pokriva meso, ki je razpada. Krujo je, toda enaki oblaki pokrivajo sedaj že tudi trupla in mesto je potopljeno v smrad trupel, ki razpadajo. Okrog kupov trupel se kot nori vrtijo troji psov, pod nehom pa krožijo jate muhavinarjev. Combejevi vojaki in padalci polivajo trupla z bencinom in podkajajo ogenj. Plamen, potem črn dim in končno težak in pošasten smrad. Druge kopolje velike jame in mečejo vanje trupla. Ob treh popoldne trije Combejevi vojaki ravno zasipajo jamo, ko zaslišijo za hrbi klice: »Pokažite!« Ob robu jame postavijo osem črncev in jih ustreljijo. Potem naprej zasipavajo jamo. Ob reki še vedno ubijajo. To so »nettoyeurs«, čistilci, ki še vedno »čistijo« mesto. Ob reki, vse se dogaja ob reki, padalci zasedajo klube in lokale.

S teras teh klubov in restavracij potem streljajo, med smehom, na kanuje plemena Wagena, na čolne plemena, ki živi na vodi, za katerega je čoln hiša, vse. To so zadnje ure 26. novembra. Kaže, da gre veliki pokol h koncu. Videti je, da je žetja po krvi potešana. Kdo bi se lahko ubijal? Čez nekaj ur bodo belgijski padalci začeli zapuščati mesto. Toda že sedaj partizani, ki so uredili svoje vrste, spet napadajo. Med strelji »čistilcev« slišim hrup boja, ki se spet začneja v predmestjih. Boj se spet približuje. Dokaz je kmalu tu. Vidim najemnike, kako vlačijo v banke in cerkve, v hotel in bogate hiše in nalagajo na tovornjake svečnike, jedilni pribor, blagajne. Spravljajo na varno plem, preden se spet spustijo v boj. »Človekoljubne akcije« je konec. Nekaj najemnik mi kaže šop bankovcev, ki jih je vzel iz »Sabena guest house«, in pravi: »Moral sem skozi svoje polno trupel, preden sem jih našel. Res upam, da ni končano.« Je to simbol civilizacije, za katero pravijo, da bi jo radi zaščitili?

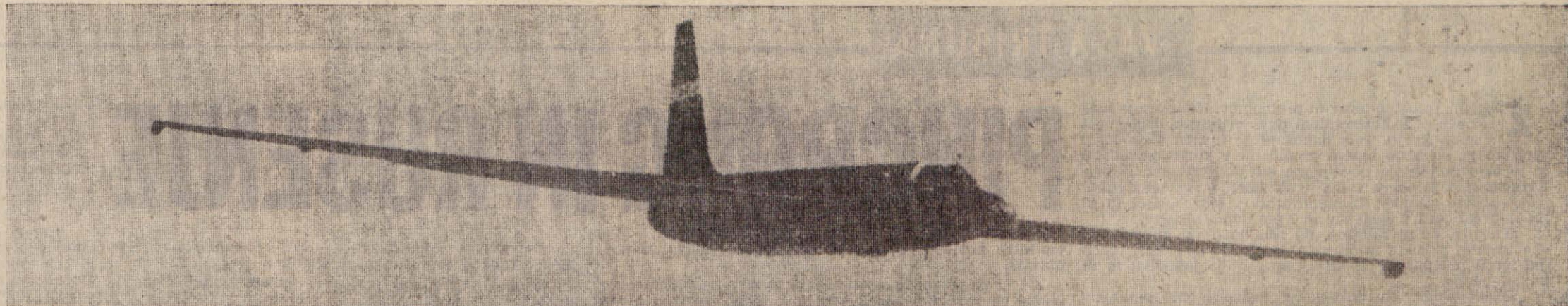
Marsikaj iz političnih dogajanj v povojnih letih je še zavito v tančico skrivnosti. Včasih je temu vzrok strah, da ne bi svet zvedel kaj nepopularnega za prizadeto državo, drugič spet skrivnost, ki zadeva obrambno ali napadalno moč. Oboje pa najbrž velja v primeru vohunskih poletov letal U-2, o katerih epilogu, sestrelitvi ameriškega pilota Powersa nad Sverdlovskom, je bilo napisanega že preveč. V ZDA so tedaj skoraj cinčno priznali, da so njihova letala zavestno in s posebnimi nameni kršila zračni prostor Sovjetske zveze. Nikoli pa niso v tistem usodnem letu 1960 poročali o tem, kaj so pravzaprav letala sploh odkrila. To je bila skrivnost in o njej mnogo špekulacij — bolj ali manj verjetnih. Naš sestavek, ki ga v skrajšani obliki povzemamo po nemški reviji »Spiegeln«, je napisal Charles J. V. Murphy za ameriško revijo »Fortune«. V vsakem pogledu je zanimiv, vendar se moramo tudi pri tem vprašati, če nimajo objavljeni podatki kakšnega skritega namena — morda tolažbe za davkoplačevalce, da njihov denar vendarle ustvarja iz Amerike silo števila ena, ali pa načrtno degradacijo sovjetske vojaške moči. Ni uradno poročilo in tančica skrivnosti zato še vedno ostane.

Ko so zasedli Nemčijo, so Sovjeti zbrali vse nemške znanstvenike, ki so jih mogli dobiti; predvsem tiste, ki so delali pri gradnji raket v Peenemünde in v drugih krajih. Ko so se seznanili z njihovimi tehničnimi skrivnostmi, so jih poslali domov. Tu so jih začeli zasliševati zahodni protivoševščevalci. Iz teh virov so na Zahodu v začetku petdesetih let izvedeli, da Rusi v bližini Kapustin Jara preizkušajo rakete neznanih velikosti in moči. Preizkusno področje leži na vzhodnem bregu Volge blizu Stalingrada.

Ko se je leta 1953 zvedelo, da se Rusi ukvarjajo z vodikovo bombo, so začeli jemati izjave nemških znanstvenikov nenadoma zelo resno.

Naši vojaški strokovnjaki so hoteli predvsem zvedeti, kaj se dogaja v Kapustin Jaru, ker so se ZDA leta 1954 odločile, da bodo investirale milijarde dolarjev v razvoj medcelinskih raket. Te naj bi imele doseg 8800 kilometrov in bile opremljene z vodikovim atomskim eksplozivom.

V tistem času so izdelali napravo, s katero je bilo moč prodreti za železno zaveso. Po-

Skrivnost Kapustin Jara

so bili povezani tako z enim kot z drugim programom, so končno prisilili vlado, da je začela iskati nova in uspešna sredstva, s katerimi bi lahko šla naprej nadzorovali Ruse.

Tedaj je bil na risalni deski že izdelan osnutek letala, ki je povsem ustrežal tem zahtevam. To je bilo enomotorno reakcijsko izvidniško letalo, ki bi lahko preletelo Sovjetsko zvezo in Kitajsko na veliki višini. Tovarna Lockheed Aircraft Co. je projekt predložila ameriški vojni letalstvu. Eisenhoweru ta ideja ni bila všeč. »Pa vseeno začnimo,« je dejal šefu CIA Allenu Dullesu. »Naročite letala. Saj se lahko potem kasneje odločimo, če jih bomo in kako jih bomo uporabili.«

Znani konstruktor in podpredsednik družbe Lockheed Clarence Johnson, ki je bil skonstruiral letalo, je obljubil, da bo prvo letalo gotovo že čez devet mesecev. Projekt je vodil Dullesov namestnik CIA Richard Bissell. CIA je plačala vse stroške izdelave letala, izjemni motorje, ki jih je dalo vojno letalstvo. Na koncu je CIA naročil dvajset letal U-2, vojno letalstvo pa še nekaj za lastno uporabo v izvidništvu. Od začetka do konca je bilo v zadevo posvečenih okoli 500 oseb — med njimi 30 prvovrstnih pilotov, ki so bili vsi prostovoljci vojnega letalstva.

Da skrivnost ne bi prišla na dan, so letala le po delih zgradili v Lockheedovi tovarni v Burbanku v Kaliforniji. Od tam so posamezne dele prepeljali s tovornjaki v montažne hale na področje v Nevadi, kjer so preizkušali atomske bombe. Tam ni bilo radovednežev in letalo so lahko preizkusili, ne da bi se izpostavili nevarnosti špijonaže.

Prvo letalo U-2 je bilo pripravljeno za akcijo v avgustu 1955; maja naslednje leto so prvo eskadriljo poslali v oporišče strateškega letalstva v Anglijo. Sprva britanska vlada ni bila proti skrivnostnim gostom, kmalu nato pa se je premislila, ko je ugotovila, da bodo Rusi prej ali slej ugotovili, od kod starajo letala U-2. Da ne bi prišlo do kakršnihkoli nesporazumov, je dal Bissell prenesti letala na ameriško vojaško letališče v Wiesbaden, kjer jih je kancler Adenauer gostiljubno pozdravil. Sredi junija 1956 je Eisenhower dovolil šefu CIA Dullesu, da lahko letala deset dni nadletavajo Sovjetsko zvezo.

V teh desetih dneh so letala z nemških oporišč napravila pet ločenih daljinskih poletov nad Sovjetsko zvezo na višini 22 tisoč metrov. Eno izmed letal je preletelo Moskvo, ko je na tamkajšnjih letališčih iskalo bombnike »blizone«. Drugo je preiskovalo področje okoli Leningrada in pri tem fotografiralo neko podmorniško oporišče. Tretje je preletelo centralno Rusijo, da bi posnelo raketa oporišča v Kapustin Jaru. Fotografije, ki so jih poslali s kamero, ki je imela lečo z goriščno razdaljo 94 centimetrov, so bile presenetljivo ostre. Kot je povedal Bissell, se je iz njih dalo razpoznati najmanjše podrobnosti. Skoro da se je dalo brati oznake na krilih bombnikov.

Rusi so na vsiljivce seveda ostro reagirali. Njihove radarske naprave so ujele U-2, brž ko so preletela sovjetsko mejo. Toda njihovi lovci letalom niso mogli do žvega, ker so letala pet tisoč metrov višje, kot pa so se mogli povzpeti zasledovalci. Ameriško poslanstvo v Moskvi je prejelo ostre proteste.

Kasneje so se v sovjetskem tisku pojavila sporočila, da so ameriška vojaška letala kršila sovjetski zračni prostor. Trajalo pa je nekaj časa, preden so Sovjeti dognali, da so to neoborožena izvidniška letala. Tudi rekonstrukcije smeri poletov so čisto bile netočne.

Drzno in domiselno so pripravili polete letal U-2. Mnogo bolj previdno in zadržano pa so bili ti poleti dejansko opravljeni. Od prvega poleta junija 1956 pa do takrat, ko so sestrelili Powersa blizu Sverdlovsk, je maju 1960, so ta letala izvedla le približno 30 daljinskih poletov nad Sovjetsko zvezo. Vsa posamezni polet je morala odobriti Bela hiša. Cilje, ki naj bi jih med poletom fotografirali, je CIA določil šele po posvetovanju s komisijo za atomsko energijo, sekretariatom za zunanje zadeve in posameznimi rodovi vojske. Kmalu se je oddelek, ki je nadzoroval evropski in osrednji del Sovjetske zveze, preselil v turško mesto Adana, ker so bile tam vremenske razmere ugodnejše in tudi manj radovednih oči.

Poleg tega so ugotovili, da je najšibkejša točka sovjetske radarske mreže ob zahodno-pakistanski meji. Bilo je tudi mnogo enostavnejše, če so letala U-2 po poletu iz Adane pristajala v Pešavaru v Pakistanu. Tam se je lahko pilot odpočil, letala pa so oskrbeli z gorivom.

Vojaške objekte v Sibiriji so slikala letala, ki so poletela z oporišč na Japonskem in v Pakistanu. Od leta 1957 naprej so sistematično preletavala tudi zanimiva področja Kitajske. Kasneje so to nalogo prevzela letala U-2, ki so jih ZDA prodale Čang-kajšku.

Strokovnjaki CIA so potrebovali nekaj časa, preden so proučili fotografije, ki so jih posnela letala U-2 in preden so ugotovili, kaj pomenijo pravzaprav prikazujejo. Nič, kar so zahodne obveščevalne službe uspele izvesti s klasičnimi pripomočki, ni kazalo na odlične protiletalske obrambne naprave, ki so jih Sovjeti zgradili okoli najvažnejših mest: lovska letala, rakete zemlja-zrak, elektronski kontrolni in alarmni sistem. Fotografije pa so dale dokaz, da so Rusi na tem, da zgradijo celo floto atomskih podmornic, ki so zmogljive izstreljevati rakete.

Počasi so iz fotografij tudi razpoznali, da sovjetska bombniška moč še zdaleč ni tako močna kot ameriška, nakar so v ZDA začeli zmanjševati proizvodnjo B-52. Se daj pa je trajalo, da so ameriški strokovnjaki mogli stvarno oceniti sovjetske napore za izgradnjo raketenega orožja. V prvih letih so bile vse ocene samo čisto ugibanje. Kmalu se je izkazalo, da služijo naprave v Kapustin Jaru predvsem preizkušnji raket srednjega doseg. Ta orožja z dosegom od 900 do 4500 kilometrov naj bi bila predvidena predvsem za morebitno uporabo v zahodni Evropi.

Ostalo pa je vprašanje, če so medcelinske rakete? Seje spomlad 1957, malo potem, ko so U-2 začela operirati iz Pakistana, so jih odkrili. Njihovo izstrelišče je bilo ob sibirski železnici pri kraju jo imenu Tjuratama v bližini Aralskega jezera, okoli 1050 kilometrov od Kapustin Jara.

To ogromno področje je bilo še najbolje primerjati s preizkusnim centrom za rakete in vesoljske ladje, ki so ga tedaj ZDA gradile na Cape Canaveralu. Iz Tjuratama so izstreljevali sovjetski tehniki pozneje velike rakete na 4800 kilometrov oddaljeni polotok Kamčatko, nato pa še v Tihem ocean. Oporišče Tjuratam so odkrili nekaj tednov pred uspešno izstrelitvijo prve sovjetske medcelinske rakete. To je bilo avgusta 1957.

V Sovjetski zvezi so o prvem uspešnem startu rakete takoj obvestili svetovno javnost. Neko letalo U-2 je to raketo fotografiralo, ko je še stala pripravljena za izstrelitev. Na istem področju so opazili tudi dolgotrajne priprave za izstrelitev prvih dveh sputnikov, ki so jih potem izstrelili nekaj mesecev pozneje — prvega v oktobru in drugega v novembru istega leta.

V tem obdobju, nekako v začetku 1958, je vse kazalo, da ima Hruščov namen zgraditi ogromen vojaški ustroj. Nihče ni dvomil o vojaškem pomenu sovjetskih medcelinskih raket. Te je poganjalo tekoče gorivo, prav tako kot naše rakete »Atlas« in »Titan«, pač pa je bila potisna moč sovjetskih raket okoli dva do trikrat večja. Tedaj so Rusi že imeli prve, v vojaške namene uporabljive izstrelke in so v tem bili daleč pred nami.

V istem času je CIA prišel do zaključka, da bi Sovjeti do sredice 1960 lahko imeli približno 500 medcelinskih raket. V strokovnjakem jeziku bi se temu reklo »resna strategska kapaciteta«, se pravi moč, ki bi bila sposobna uničiti celotno ameriško strateško letalstvo in tedaj precej majhne zaloge raket. Razen tega so obstajale tudi domneve, da so Rusi začeli preizkuševati protiraketne rakete. Naši znanstveniki so tedaj menili, da tak projekt ni praktičen. Raziskovalni center v te namene je neko letalo U-2 odkril v začetku 1960 v centralni Sibiriji blizu Sari Sagana 640 kilometrov vzhodno od Tjuratama. Izkazalo se je, da so Rusi uspešno napravili polizkus sestrelitve rakete z raketo. Od tedaj so morali ZDA računati s tem, da bodo Rusi kmalu sposobni ubraniti se njihovim raketam.

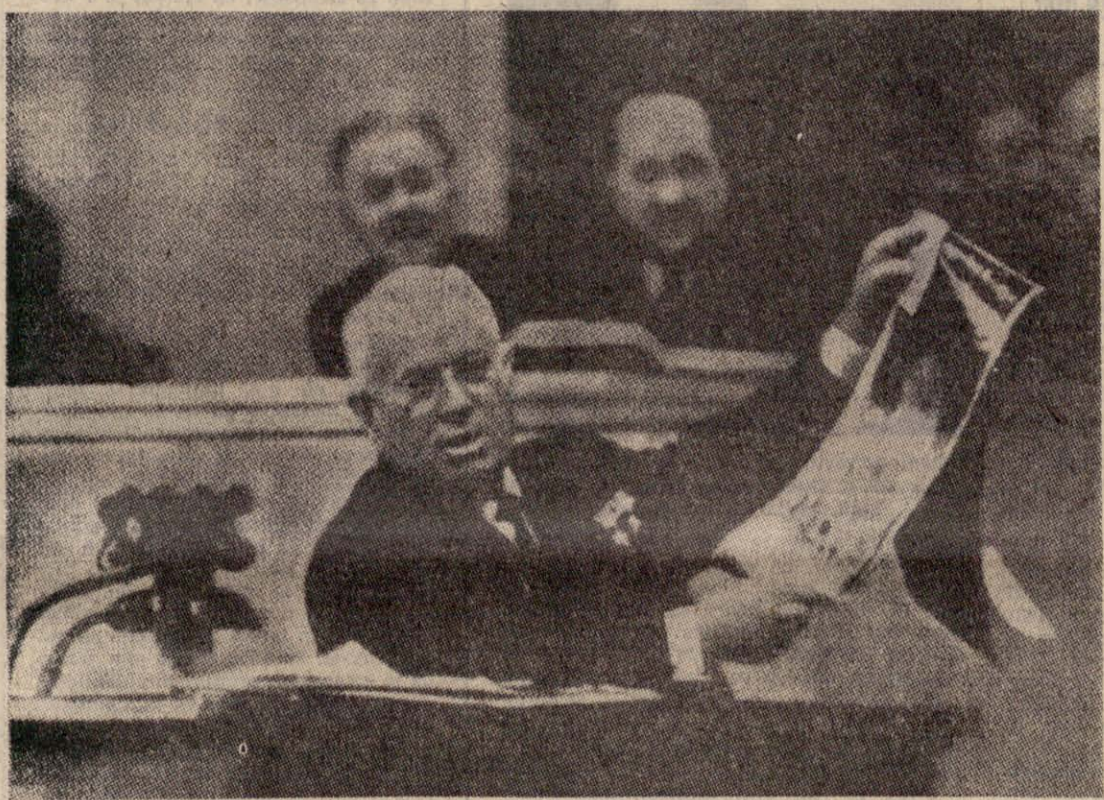
Končno je CIA v letu 1959-60 uspel priti na podlagi fotografij z U-2 do dveh zelo pomembnih sklepov:

— Sovjeti so gradili rakete v tempu, ki je bil glede na ocenjene industrijske zmogljivosti presenetljivo počasen;

— vse naprave za izstrelitev so bile postavljene vzdolž sibirske železnice, in sicer nekako v loku, ki sovpada s 55. vzporednikom.

To bi se dalo razložiti takole: Ruse je ovirala nevarnost, da bi svoja raketa oporišča, gorivo in dodatno opremo transportirali kamorkoli drugam, razen vzdolž sibirske železnice. Zaradi konstrukcijske napake so bile rakete prevelike. Takrat, ko so delali zanje načrte, strokovnjaki niso predvideli, da se bo teža termionuklearnega naboja dala s časom občutno zmanjšati. Zato so predvideli prevelike rakete in tudi prevelike potisne moči. Tako so Rusi sicer poprej izdelali svoje medcelinske rakete, bile pa so vse preveč okorne, da bi jih kjerkoli instalirali. Prav tako jih je težko skriti v podzemskih silose. Druga pomankljivost naj bi bila tudi v tem, da je bilo hlajeno gorivo, ki so ga uporabljali, zelo občutljivo. Zato ni bilo mogoče držati raket v stalni startni pripravljenosti.

V začetku 1960 je prišel Hruščov do spoznanja, da Američani prav dobro poznajo sovjetsko raketo moč. Preden je bil Powers sestreljen, so kamere neprenehoma snemale. Iz radarskih zapisov smeri poletov U-2 so morali tudi spoznati, da so njihova izstrelišča, atomska poskusna področja in letališča pod stalnim nadzorstvom. Iz Powersovega filma je Hruščovu postalo jasno, da Američani vedo za točno število bombnikov in raket. Tako si tudi lahko razložimo, zakaj je pariška konferenca na vrhu tedaj tudi propadla.

Se nobeno letalo ni napravilo toliko zgage kot zloglasni U-2 (na sliki nad naslovom) in nič čudnega, da je Hruščov z razburjenjem kazal slike, ki so jih skopirali s filmov, najdenih med razbitinami letala.

zimi leta 1954 je majhna skupina ameriških tehnikov začela na skrivaj postavljati tedaj največjo radarsko postajo, in sicer blizu turške vasice Dilarbakir ob Črnem morju, oddaljeni 1220 kilometrov od Kapustin Jara. Antena te radarske naprave je bila velika kot polovica nogometnega igrišča. Vse potrebne dele kot tudi vire električne energije so z letali prepeljali čez ocean. Spomladi leta 1955 je radarska postaja začela delovati. Opazovali so vse, kar se je dogajalo v Kapustin Jaru.

Prvi ujeti signali so bili zelo skromni. Rakete, ki so jih Rusi izstreljevali, so lahko z radarjem opazovali šele tedaj, ko so se pojavile nad horizontom. Še čez nekaj sekund pa so spet izginile iz radarskega dosega. Na magnetofonske trakove zabeležene vrednosti so kljub temu pokazale pomembne podatke.

Ob huncu leta 1955 ni bilo nobenega dvoma več, da Rusi v velikem obsegu preizkušajo rakete, da izstreljujejo medcelinske izstrelke z veliko točnostjo in da smo mi z našimi projekti daleč za njimi.

Rakete pa so bile samo del strateške nevarnosti, ki nam je pretihla. Kmalu so Rusi dali vedeti, da proizvajajo strateške bombnike v veliko večjem številu kot mi. Pojavila sta se dva nova tipa bombnikov: Američani smo ju poimenovali »blizone«, ki ustrezata našemu B-52 in B-47 podobnemu »ajabec«. Med prvomajsko parado na Rdečem trgu leta 1955 je eskadrilja nizko letelcih bombnikov tipa »blizone« presenetila zahodne letalske ataseje. Ti so seveda logično sklepali, da so pokazani bombniki samo majhen del celotne proizvodnje. Očitno so se Rusi s prav tako vneto vneto vrgli na izdelavo strateških bombnikov, kot so jo pokazali pri gradnji raket. Na hitro roko narejeni račun, ki so jih izvedli v ameriškem vojnem letalstvu po paradi v Moskvi, so pokazali, da bodo Sovjeti do leta 1960 imeli vsaj 500 težkih bombnikov. Ta številka je povzročila v kongresu in v tisku pravi alarm. Vse je govorilo samo o bombniški praznini. S tem je bilo mišljeno število bombnikov B-52 v primerjavi s številom, ki naj bi ga imeli Rusi.

Po mnenju nekaterih opazovalcev so nas hoteli tedaj Rusi prav načrtno pripraviti do tega, da bi začeli v velikih množinah izdelovati bombnike B-52, medtem ko bi se oni z vsemi silami posvetili razvoju tehnološko popolnoma novih medcelinskih raket. Dokazno gradivo, do katerega smo prišli šele čez leta, je pokazalo, da so Rusi tistega majskega dne pokazali v Moskvi vsa letala tipa »blizone«, ki so jih tedaj imeli.

Verjetno je tudi, da so Sovjeti, prav tako kot mi, začeli delati v obeh smeri in so potem mnogo prej kot mi prišli do spoznanja, da so medcelinske rakete tisto orožje, ki bo imele večji uspeh. Hoteli so nas pustiti v prepričanju, da še naprej pripravljajo močno bombniško letalstvo. Drži pa seveda, da so Rusi svojo bombniško proizvodnjo zelo zmanjšali, če ne celo sploh opustili.

Domnevna grožnja z Vzhoda pa je še prila olje na ogenj spora v Eisenhowerovi vladi o tem, ali naj nadaljujejo izredno drage raziskave raket na račun števila bombnikov ali ne. Ogromni izdatki in strahoten tveganje, ki

V najvišjem mestu na svetu

Bil sem v najvišjem mestu na svetu, v prestolnici Bolivije, La Paz, ki leži približno 4.000 m visoko. In ko sem začel hlastati za razredčenim zrakom, ko so se mi jele tresti noge in bunkati srce, sem se povsem po nepotrebnem vprašal: »Pa zakaj gredo ljudje živeti tako visoko?« Bilo je nepotrebno zato, ker ljudje tu žive, tako da bi tudi jaz tu ali izdihnil ali pa bi se tako privadil, da bi v njim vred lahko nabijal nogomet oziroma delal revolucije. Oboje so tiste dni, ko sem bil v La Paz, počeli okrog mene, ne glede na to, da se mi je vse vrtelo v glavi.

N vrhu planote je letališče. Ko ležiš z letalom in gledaš navzdol, se ti zdi, da si čisto nizko nad zemljo, v resnici pa si visoko v hribih in samo hudi zračni vrtnici, ki premetavajo siherno letalo, ti dajo čutiti kritično višino. Pripeljal sem se z eno prvih poti na novo vpostavljenega proge reakcijskih letal družbe Panagra. Otvoritev nove letalske steze za te velikane je bila še ena zadnjih dolžnosti, ki jo je opravič prejšnji predsednik Paz Estenssoro v družbi z ameriškim veleposlanikom Hendersonom. Sicer pa letijo tod zlasti sami Bolivijci, s štirimotornimi ali dvomotornimi manjšimi letali: povečini jim Američani prodajajo svoje odslužene vojne aparate z jamstvom za 30 ur letenja!

Revolucija je pravek minila, delno je še tlela, nogomet so pa igrali takoj na prvem ravnam prostoru pod skalnato razgibanimi pobočji. »Rudarji delajo tu celo v višini 5000 metrov,« so mi povedali in mi dali piti skodelico osvežujočega čaja »cece«, iz kokaanske rastline, kakršnega pijejo tudi Indijanci na Altiplanu.

V našem veleposlanstvu so se glede višine povečini že precej privadili. Toda zaradi političnega dela, napetosti in premajhnih literarnih zvez z Jugoslavijo se mi je pototil ambasador, sicer znani makedonski književnik Kole Čašule. Kljub temu mi je priznal,

da je za skopsko gledališče predelal v dramo neko svojo novelo iz prvih dni bolgarske zasedbe Makedonije v tej vojni, razen tega zbira gradivo za roman iz dogajanja v Boliviji.

Zaradi nadmorske višine je seveda tudi vrelišče že pri 60 stopinjah. Cel zija, tako se meso v vodi, ki sicer vre, mora kuhati precej dlje, kot običajno, če nočemo, da bo ostalo trdo. Auto mobil se po analizi iztrošilo za 30 od stoikov prej kot v normalnih višinah. Kljub temu pa je v La Paz veliko vozil vseh znamk, od ameriških do nemških in čeških. Češke sem omenil zato, ker je zlasti škoda tu naredila precejšnje poste. Vendar so pozneje nastali neki inscenirani spori in ni dvakrat reči, da je bila tudi prekinitve diplomatskih odnosov s CSSR v kaki zvezi z avtomobilsko izvozno konkurenco. To tembolj, ker je celo krščanska »Presencia« po prevratu pisala, češ da očitek, da bi dali Čehi upornim študentom radijsko postajo, ne drži, ker so upotvorili, da je ta postaja ameriškega izvora.

Takšnji v La Paz so nasploht strah, no pociati. Ne vem, ali zato, ker se nam, novim obiskovalcem vrti v glavi; toda za enotno ceno niti 100 din oziroma za ceno treh časopisov se lahko popelješ kamorkoli v mestnem krogu. Ko pa sem se peljal samo malo iz centra, v rezidenčni del Mireflores, so mi zaračunali šestkratno.

L a Paz, ki so ga ustanovili leta 1548 v počastitev konca krvavih vojn v Peruju in tu ustoličili španskega kapetana Mendozo, šteje danes okrog 400.000 prebivalcev, od katerih jih je polovica Indijancev. Če pogledaš trg Murillo s spomenikom Miru in sili, kjer sta tudi vladna palača in Katedrala, potem pa še avenijo Prado s spomenikom Bolívarju ter generalu Sucre, si pravzaprav že videl vse. Dve ali tri cerkve z bogatim španskim baročniim pročeljem, zlasti tista v varstvu sv. Frančiška, sodijo med kulturne znamenitosti, hkrati s sivo pobarvanim mestnim gledališčem, kjer pridejo kvečjemu do vaudevilskih predstav. Značilne ozke strme ulice s stariimi hišami v kolonialnem slogu, tinaid katerih že izboreni leseni balkoni, se v svojem vnanjožju križajo z daljšimi, ravnimi in širšimi avenijami, ob katerih so erasle brezizrazne moderne hiše in vile z vrtovi. Vse La Paz se razvija pravzaprav na treh polih: zgoraj na Altiplanu, na El Alto je letališče in takoj pod njim revni del naselja. Pod serpentinasto cesto prav v kotlu se gnete mestno središče. Kakih 400 metrov niže se razprostirajo luksuzne rezidence ali četiri Mireflores in Calacote, kjer takoj laže za dihaš. V Calacoti sem spoznal razen avtomobilskega in golf kluba tudi začeto, hiper moderno cerkev, ki jo je gradila lepa Teresa, žena prejšnjega predsednika Paza Estenssora.

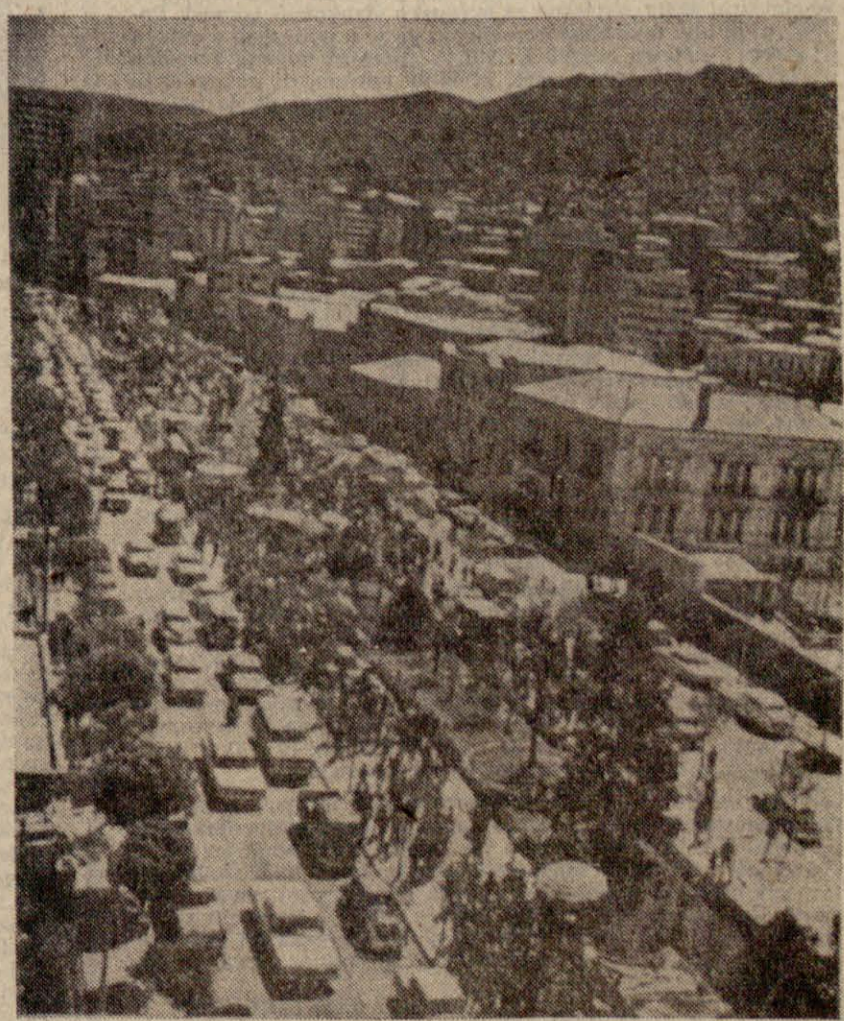
Glavni pogovori, ki sem jih imel, so seveda zadevali pravkar končano revolucijo in perspektive. Seveda pa je bilo težko priti do predsednika vojaške junte Barrientosa; v večji, kjer so imeli vojski z nemškimi podobnimi čeladami, oficirji z bleščečimi, svetlo rjavimi škornji, in vojaška policija z belimi pasovi in velikima črkama PM na glavi, so se zbirali vsi, ki so razen mene hoteli k predsedniku: slepa vdova z otrokom, tuja naturalizirana trgovka z nekimi vlogami, delegacije starih borcev in drugi, da o politikih niti ne govorim. Sicer pa je morala predsednica ljudskega revolucionarnega odbora Lidia Guilléz prav tako čakati ob belu čeladastem stražniku z nabranim šalom za vratom. Ko sem bil na se dežu COB, delavskih sindikatov, sva z Lidio Guilléz laže prišla do dvorane za mitinge z velikimi Lechinovimi podobami v kotu, kjer sva imela razgovor, kajti, ko so bila vrata zaklenjena in ključa niso našli, so nama odprli z glavnikom. Mladinska voditeljica in tiskovna sekretarka PRIN, Guislaime Isabel Cerball Vaca, lepa, suha dekli-

ca, študentka prava, ki sem jo zalotil, ko je pisala pismo staršem, ki seveda ne vedo, da se ukvarja z nevarno politiko, pa mi je zaupala, da je v revolucionarnem gibanju zato, ker čuti z ljudstvom, in da je prva naloga v deželi dvigniti kulturno raven; njena sestra je pa dedovnica.

V belem, snegu se dviga nad La Pazom gorski greben močnega Ilimanija. Altiplan vodi tudi do visokogorskega, prostornega jezera Titikaka z zavitiimi čolni in samotnimi prehodi v Peru. Tu so nedavno izlekli iz vode trupla petih carnikov, ki so jih ubili tihotapci. Toda ne samo zaradi tega, zaradi nemirnega položaja sploh, v katerem podeželani napadajo avtomob-

bile s kamenjem, so mi odpotovali pot do te turistične znamenitosti. Zato so pa »culite« same prišle v La Paz. »Culite« je indijanska žena, z značilnim bolivijskim črnim ali rjavim klobukom in otrokom, zavitim v dolgo, pisano ogrinjalo na hrbtu. Gledal sem jih: tudi takrat, ko so hodile skupaj s svojimi možmi, oblečenimi že po vsem v običajno civilno obleko, so one nosile svojo nošo in v vreči na hrbtu molče prenašale otroke. In v času, ko je vse vrvelo in se vznemirjalo, so one mirno čepale po ves dan, od zore do mraka, na vogalih in prodajale časopise, bombone ali orehe. Sredi kričeče revolucije sem dočel njihovo do stojanstveni, a pretresljivi molk.

BOGDAN POGACNIK

PINGPONG IN RUŠENJE

Živiljenje je polno težav in problemov. Nekatere je moč razrešiti z razumevanjem povsem mirno, druge spet s hudo krvjo. Tale danes je že takšen. Zelo malo verjetno je, da bodo težavo premostili v korist prizadetih in je nemara pisanje popolnoma odveč. Toda ker je problem zanimiv in povrh vsega še aktualen, v časopis z njim! Prizadete stranke: 12 stanovalcev v hišah št. 41 in 43 na Celovski cesti v Ljubljani in 7 poslovnih lokalov.

»Povejte, če ni neumno, da nas bodo vse preselili in obe zgradbi porušili samo zato, ker bodo spomladi teden dni igrali pingpong v Tivoliju,« sprašujejo prizadeti in se kajpak jezijo.

»Elektrovoda«, obrtno-nabavna zadruga 230 obrtnikov elektrotehniške obrti, je tudi med prizadetimi in je ogorčena toliko bolj, ker si je 19. oktobra letos udobno in dokončno uredila prostore v vsesplošno zadovoljstvo članstva, štiri dni za tem pa je dobila odločbo, da bodo hišo podrl, ker je

● podiranje v skladu z urbanističnim projektom, ki predvideva na tem mestu zeleni pas,

● v skladu z lokacijsko odločbo za gradnjo športne hale in ker je

● nujno pred svetovnim prvenstvom pingponga. Uvodoma prizadeti pravijo, da urbanistični projekt še ni regulacijski načrt, da sicer urbanistični načrt obstaja, da pa še ni sprejet in da nikjer po svetu ne podirajo dobrih hiš zaradi regulacijskih načrtov. Ljubljana je že imela nič koliko regulacijskih načrtov in urbanističnih projektov — od Maksa Fabjanja in Cirila Metoda Kocha pa do Jožeta Plečnika in njegovih epigonov — in jih bo še veliko imela. Toda na srečo nobenega teh načrtov ni in bržkone tudi ne bo uresničila do konca.

Drugo protislovje je takoj v naslednji vrstici, ko odločba v isti sapi hiti govoriti o »zelenem pasu« in »gradnji športne hale«. Kakšna doslednost je v tem, da se morata dve hiši, polni ljudi, umakniti zelenju, zelenje pa kar se

da hitro novi stavbi, ker je aprilsko prvenstvo že pred durmi?

»Sicer pa pingpong sploh ne sodi med resne, recimo olimpijske športne discipline. Prav gotovo pa svetovno prvenstvo v namiznem tenisu ni tako velik dogodek, da bi bilo treba zaradi njega tako radikalno podreti dve dobri stavbi, ki sta odlično preživeli potres leta 1895.«

Takole sodijo prizadeti, predsednik hišnega sveta na Celovski cesti 43 Ivan Mihelič pa je vso zadevo pisмено povedal v pritožbi.

»Smo proti rušenju poslovno-stanovanjskih zgradb! Odločba je šibka ne samo po utemeljitvi, ampak tudi formalno-pravno ne more obveljati. Odločbo je namreč izdal Upravni pravni oddelek Skupščine občine Ljubljana-Siška in z njo dovolil Skupščini občine Ljubljana-Siška podiranje navedenih stavb. Oddelek, podrejen organ je torej nekaj dovolil suvereni skupščini!«

»Hišni svet kot upravljavec o nameri ni bil nikoli drugače obveščen kot iz govorice stanovalcev in najemnikov. Zavoljo tega je bil hišni svet prizadet v svoji funkciji. Mimo hišnega sveta so klicali na občino stanovalce, ki so jim dejali, da bodo morali v enem mesecu zapustiti stanovanja in se preseliti v neke provizorije v Podutiku. V nobenem primeru ni bil zaslisan hišni svet kot upravljavec, ki je po svoji funkciji dolžan sklepati pogodbe za najem in odpoved stanovanjskih in poslovnih prostorov. Skupščina občine bi

morala vsekakor sporazumno delovati s hišnim svetom, kar pa se v konkretnem primeru ni zgodilo.«

»Sedem najemnikov poslovnih lokalov opravlja gospodarsko važne dejavnosti, ki so v interesu tako široke potrošnje kot občine. Če bo v resnici prišlo do rušenja, jim je treba omogočiti nove poslovne prostore v neposredni bližini in jim hkrati povrniti stroške za vložene investicije.«

»Kar zadeva nosilce stanovanjskih pravic, je treba upoštevati njihove družinske in socialne razmere ter njihovo zdravstveno stanje. Stanovanja jim je treba zagotoviti v skladu z zakonom in pri tem upoštevati tudi zaposlitev posameznikov.«

Hišni svet je upravičeno užaljen, saj ga še ni nihče razpustil. Ampak vprašal pa ga tudi ni nihče za mnenje.

Ni bojani, da bo občina dala stanovalcem primerna in podobna stanovanja v enaki legi (natanko kilometer je do pošte), da bi lahko nadaljevali svoje vajeno življenje in delo, preprosto zato, ker takšnih stanovanj in lokalov nimajo. Govore o nekih montažnih hišah v Podutiku, do česar pa stanovalci ne samo da so nezaupljivi, ampak je lokacija na čisto drugem kraju občine, in še to na močvirnih tleh. Pravijo, da bo bivanje tamkaj neizbežno povzročilo aritmijske deformacije s nezasišanimi posledicami, potem pljučne bolezni in rahitis — vse samo zato, da bodo dober teden pošiljali belo žogico z enega konca mize na drugega. Kaj si bodo ljudje, pahnjeni iz vajenega okolja in s sto nitmi go-

spodarsko in družbeno povezane lokalne skupnosti, mislili o tistih, ki so zaradi pingponga povzročili njihovo prese-litev? In kaj bodo storili imetniki lokalov, ki pomenijo njihov kruh? Na vsakem koraku slišimo, da je človek najdragocenejša dobrina države, da vse služi človeku, da je socialistični humanizem vodilo vse naše politike. Kaj si bodo ljudje mislili in kaj bodo rekli, če bodo videli in na svoji koži doživeli tako neskladje med besedami in dejanji?

Takole razmišljajo vsak zase, skupaj, pa potihoma in naglas in na pisмено prizadeti stanovalci in najemniki lokalov ob Celovski cesti. Nemara prav vsi tudi nimajo prav. Mogoče so nekateri celo demagogi. In skoraj gotovo je, da so vsi njihovi protesti zaviti tako v odkrito pošteno besedo kot v pravne predpise — zaman.

Hiše ob Celovski cesti vse tja do cerkve bodo slej ko prej podrl, ker prav nič ne sodijo v razvijajočo se Ljubljano.

Ne, pogled na vas sredi Ljubljane res ni lep, toda nujno pa le ni, da bi te hiše podrl. Vsaj zdaj še ne, ko je besedica investicija v ospredju pogovorov in razprav. In rušenje teh dveh hiš ter preselitev stanovalcev bo veljala najmanj 150 milijonov.

Sto petdeset milijonov zato, ker so hiše še dobre! Sto petdeset milijonov zato, ker jih bo tako ali tako plačal investitor, potrošnik pa jih je že!

Sto petdeset milijonov zato, ker nam ni več mar za pregovor: ne podira starega, dokler ne zgradiš nove!

Sto petdeset milijonov zato, ker se nam spet mud! P. S. — Pričujoči spis so prebrali na občini in povedali, da nekateri zasebniki, ki vidijo samo svoje ozke interese, delajo vihar v kozarcu vode. Kadar se bodo stanovalci selili, bodo prav gotovo dobili lepša stanovanja, kot so sedanja. Odločba ima za sedaj samo namen, da prepreči dodatno vseljevanje strank in pravnih oseb v te hiše, ki so predvidene za rušenje, prav tako kot tudi vse druge ob Celovski cesti do Stare cerkve.

O ČEM NA BLEDU GOVORE IN O ČEM MOLČE

V zadnji številki TT smo brali Fornezzijev članek »Bolezen draga četr milijarde«, ki dramatično slika poslabševanje bolezn Blejskega jezera, čeprav naraščajo stroški za njeno zdravljenje in prav sedaj terjajo novih kreditov, ki jih načrti niso predvidevali. Rekli so, da se je zataknilo zaradi 20 milijonov, ki jih ne daje. Seveda to ni res, krivi so zgrešeni načrti, saj so že spomladi povedali, da so končane sanacijske naprave in investicije. In tudi če dode novih 20 milijonov, moramo, sodeč po poizkusih z modelom Blejskega jezera, pričakovati novih neuspehov in novih stroškov. Blejski projekt je eden od mnogih, ki so s svojimi pomanjkljivimi načrti in nepredvidenimi stroški krivi inflacijskih težav v našem gospodarstvu in državlje življenja, zavoljo česar so jih začele oblasti upravičeno povsod prepovedovali.

Toda hujše je nekaj drugega. Reporter TT se je zanimal, ali ne bi bila sanacija jezera z natega cenjeja in pripravnejsa. Odgovorili so mu, da so ta način poskušali v Kortowu na Poljskem, kjer »so sicer sprva dosegli določene uspehe, medtem pa se je stanje po dveh letih poslabšalo tako, da je kvaliteto stanje jezera bilo kasneje še slabše kot pred sanacijo.«

To ni res. Potvarjanje resnice je toliko čudnejše, ker prihaja z uradne strani, in kajpada, samo v opravičilo poloma blejske sanacije z dotokom iz Radovne. Poljski prof. Przemysław Olszewski, ki si je za teoretično proučevanje natege izbral od stoterih zastrupljenih Mazurskih jezer (blejski projektanti zgrešeno trdijo, da gre samo za poseben alpski pojav obolevanja voda in izvajajo iz tega zgrešeno teorijo staranja jezer, ki so jo v tujini že opustili), je povedal v resnici samo to, da se je začelo jezero Kortowo zaradi delovanja natege ogrevati. Prav ogrevanje jezera v večje globline in kopčenje toplotnih rezerv pa bi bilo, kot sem na osnovi računov že obširno pisal, za Bled velik klimatski in turistični dobiček.

Prof. P. Olszewski, ki mi je julija letos pisal, da je moj članek »Masčevanje bolnega jezera« od 19. maja zavoljo ideji o nategu »zanimiv in zanj važen«, mi je postal svoje študije o obolevanju jezer, napisane za evropsko strokovno javnost. Poslal mi je tudi podrobno poročilo, ki ga je o poizkusih z nategom v jezeru Kortowo objavil 1. 1961. V njem ni nobene besedice o kakem poslabšanju jezera, ki bi se moralo, po zatrjevanju blejskih projektantov zgoditi že 1. 1958. Bajka, da je natega poslabšala jezero Kortowo, je nastala v Ljubljani. Je pa zdravljenje z nategom toliko burnejše, kolikor hitreje poteka, ob spremljavi pospešenih kemičnih procesov zaradi zvišane toplotne, dokler natega strupene neznane, seveda, ne odstrani. Opis sanacijske revolucije, ki jo je natega sprožil v Kortowu, s svojo dramatično človeka prevzame in navduši. Lahko pa bi vse napravili, kajpada, tudi brez razburjenj in pohlevnosti.

V Blejskem jezeru tiči danes množično morilec rib, čigar žrtev skrivamo pred domačo in tujo javnostjo. Ta hudodelec ni preslab pretok, s katerim je bilo jezero desetstoletja zadovoljno in zdravo, ampak 30.000 kilogramov žveplenih strupov H₂S, ki se skrivajo v globlinah jezera. Kdo bi z zdrav pametjo mogel verjeti blejskim projektantom, da se bo stanje jezera slabšalo, če bomo začeli strupe z natega odstranjevati iz jezera. Višina zastrupljenih vod v globlini se bo postopno znižala, dokler ne bodo strupi čisto odstranjeni, ribe pa bodo imele vedno več in več življenjskega prostora, bodo nehale poginjati in se zopet množiti. To je vsa preprosta skrivnost blejske rešitve, ki bi jo lahko samo za obresti zapravljenega denarja že zdavnaj uresničili, če bi zares želeli Bledu dobro.

Kaj pa dotok iz Radovne? Avstrijski strokovnjaki so predlog, da naj bi čisto enako bolno Vrbsko jezero zdravili s povečanim pretokom iz Drave, odločno odklonili, ker bi s tem načinom jezero ohlajali in mu turistično škodili. Blejsko jezero je 63-krat manjše od Vrbskega in zato tudi 63-krat občutljivejše za ohlajanje. In vendar so naši blejski sanitarci potrošili za ohlajanje Blejskega jezera že četr milijarde in zahtevajo še nadaljnjih 20 milijonov za to škodo Bledu. Kdo ima prav, avstrijski ali naši strokovnjaki? Oboji gotovo ne!

No, medtem ko na Bledu zapravljamo z milijoni zlasti tudi še dragocenejši čas, je jezero samo napislalo hudo obtožnico v kopališču. Pred to obtožbo vsi zatiskajo oči, se ji ne upajo pogledati v oči niti je imenovati s pravim imenom. Tiste tuknje v novi betonski plošči niso nobena rešitev, prej nova nevarnost, kot je pokazala analiza dejstev. In kriv Bled niti kopališče, ampak tisti strupi v jezeru, ki se jih nekateri krčevito branijo odstraniti. Lahkomiselnost se spreminja v pravno odgovornost.

IVO PIRKOVIČ

Odkrili pol stota opojnega mamila

OBMEJNA RAMPA SE TOKRAT NI DVIGNILA

Polnoči. Carinska zapornica je le še sem ter tja zaškripala navzgor in navzdol. »Presneti mraz,« je rekel carinik in potisnil roke še globlje v žep. Posvetili so močni žarometi. Ameriški ford, letnik 1959, je tiho ustavil. Tridesetletni moški je ponudil dežurnemu carniku dokumente. Ženska njegovih let je radovedno pogledala okoli sebe. Čisto običajen prizor pred carinskimi zapornicami.

»Poljite avtomobil v garažo,« je rekel carinik in si pri tem pomagal z rokami. Ford je zavozl v garažo. Obkolili so ga carniki. Ozračje je postalo mrzlično. Toda ne zaradi mraza. Cariniki so vzeli v roke orodje, kot da bi bili mehaniki. Začeli so delati. »Poskusi tu,« je rekel eden. Prednji žaromet je razbit zažvenketal. Potem se malo muje. Nato je carnikova roka segla skozi žaromet v votlino. Prsti so otipali zavitek, dva zavitka. Moški in ženska sta rekla pri sebi: »Kar je, je.« Pa vseeno, žlobudrava vzhodnjaška govorica.

Tovor smrti

27. novembra letos so dežurni cariniki na Sentiljskem obmejnem prehodu v Mariboru med nadrobim pregledom ameriškega forda, letnik 1959, so odkrili 49 kilogramov hašiša. Približna vrednost mamila: 50 milijonov dinarjev.

V bogatih avenijah Londona, v dvonadstropnih vilah Pariza, v pristaniških beznicah Hamburga in Marsella pa kilograma hašiša prodajajo drago, silno drago. Na črnih trgih v zahodnoevropskih mestih poskoči cena pol stota mamila za večkrat. Narkomani plačajo, kolikor morejo. Dostikrat toliko, kolikor hoče prodajalec. Seveda prodajalec ni narkoman. Njemu ne trepetajo roke, njega ne zapuščata razum, če nekaj dni, ne, nekaj ur ne more priti do stalne doze mamila.

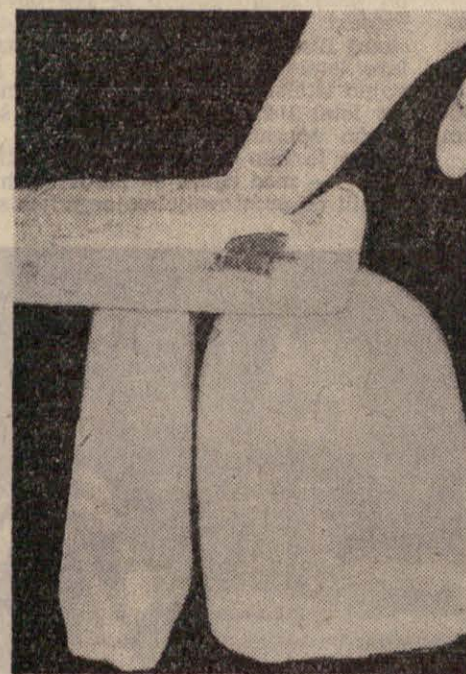
Zaradi tega rumenkastorjavega hašiša ljudje propadajo in umirajo. Sanje in lepi prividi niso nadomestilo za življenje in zdravje.

kateri sta prebivala, in kateri so njuni prijatelji.

Ford — umetelno skrivališče

Ford, ki je konec novembra tako spodobno pripeljal na obmejni prehod v Sentilju, stoji zdaj v skidališču mariborske carinarnice. Dela družbo drugim tihotapskim avtomobilom, ki pa niso tako slavna. Namreč, niso nosili tako dragocenega tovara. Malce vrazmršene je. Cariniki so ga dobodra razstavili, preden so potegnili na svetlo vse vrečice s strupenim hašišem. Tudi namučili so se. Tihotapci so namreč strupno pretehtali, kam bi bilo najbolje skriti mamilo. Imeli so dovolj časa, da so napravili načrte za skrivne prostore in jih izdelali.

Sicer pa ima tihotapec zmeraj več časa kot carinik, mimo katerega se kani izmuzniti čez mejo. Posušeno in tehnično se lahko pripravi celo leto dni, zlasti, če gre za tako dragocen tovor, kot je hašiš. Carniku na meji pa preostane le ena sama minuta. Drobni drobec časa. Toda odločen. V 60 sekundah se mora odločiti: avtomobil in potnik v njem sta sumljiva. Potem pa reče tiste, za tihotapca usodne besede: »Zapeljite avtomobil v garažo! Nič kaj enakopravno sorazmerje. Libanonski tihotapci so imeli dovolj časa, carina pa spet premalo. Vendar so cariniki v eni minuti zmagali s klasičnim K. O. Vsa prebrisanost napravljena skrivališča so odpovedala. Platnene vrečke s hašišem, povrhu zavite še v nylon, so začeli vleči iz štirih pragov pred štirimi fordovimi vrati in iz obeh hladilnih cevi za prednja žarometoma. Cevi

Takšni so zavitki, v katere sta stlačila Libanona hašiš. Izpod platna, ki so ga odgrnili prsti, gleda opojno mamilo.

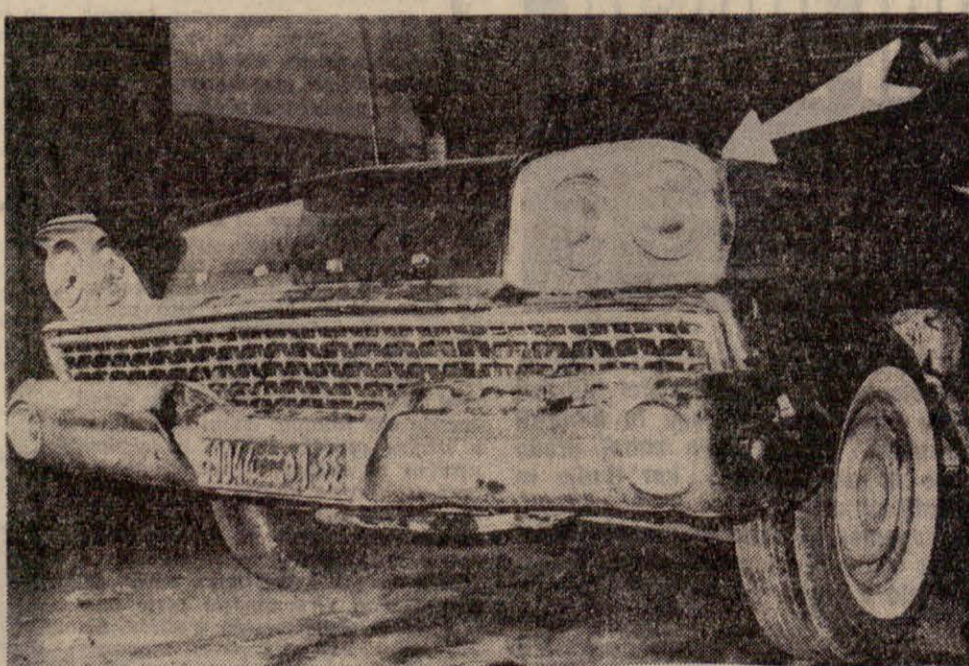
je upravnik carine zavitek s hašišem takoj nesel v varni tresor. Skozi tresor pa ni moglo iti. Trije soključarji so jamstvo za to. Eden ima šifro, druga dva pa ključke. Vsa ključja je različen. Potem še morajo biti vsi trije zvrveni, preden se odpro vrata tresorja.

Kaj pa bodo napravili s hašišem, bi lahko nekdo vprašal. Samo dve možnosti sta. Ali ga bodo uničili, ali pa ga bodo dali v predelavo farmacevtski industriji.

S tem bi lahko našo resnično zgodbo končali. Vendar moramo še prej pohlvaliti mariborsko carino, ki je dosegla z odkritjem pol stota hašiša največji uspeh po vojni. Tudi v Jugoslaviji doslej še nikoli niso našli tolikšnega tovara mamila. Še drugod po svetu je redko, da bi naenkrat našli toliko mamila.

Carinske zapornice bodo seveda še zmeraj škripale navzgor in navzdol. Tudi tihotapci bodo še naprej iskali možnosti, kako bi najbolje prethotapili prepovedane tovore. Varnostni organi bodo še zmeraj na preži. Mnogo tihotapev jim bo še padlo v roke. Morda se jim bo nekoč le posrečilo povsem zažeziti in zdrobiti prekupevanje z mamili. Takrat bo rešeno mnogo človeških življenj.

P. ZAGAR

Ford-1959. Pušica kaže skrivališče za žarometom. Zavitki s hašišem so tičali v hladilni cevi, ki teče vzdolž motorja. Na drugi strani avtomobila je bilo enako skrivališče. V vseh štirih pragovih pred fordovimi vrati so skrili hašiš.

je. Tihotapci, trgovci in »sefje« pa si kupujejo lepe avtomobile, izbrane obleke in si zidajo vile. Skratka živijo na račun človekovega propadanja.

Chantian, je to pravo ime?

Brat in sestra Chantian sta vozila avtomobil, v katerem so mariborski cariniki našli pol stota hašiša. Moški in ženska, najbolj ugodna posadka za tihotapsko vozilo. Pripeljala sta se naravnost iz Libanona. Tako tudi piše v potnih listih, namreč Chantian, Bogve, če zares nosita tako ime. »Seffe« tihotapske mreže so zviti »poslovni« ljudje. Če že prikrivajo pravo ime svojih uslužbencev, tega ne napravijo v njihovo, marveč v svoje dobro. Najbrž jim je zdaj precej hudo pri srcu. Toda ne zaradi brata in sestre Chantian. Bolj zavoljo dragocenega tovara, ki je šel v izgubo. Morda pa še zaradi strahu, da ne bi zdaj potikal na vrata agent Interpol. Znaniti, da je že potikal.

Naj bo torej libanonskima tihotapcema ime tako ali drugače, zdaj sedita na hladnem v mariborskih zaporih. Zaslišujejo ju pooblašeni preiskovalni organi TNZ Maribor. Za zdaj še ne vedo, če je identiteta tihotapev zares točna. Libanoncem so nastavili pasti. Pa nista šla vanje. Pravita samo: »Chantian, Beyruth, Libanon.« Kakor rečeno, Interpol bo najbrž že dognal, katera je tista čista, v

sta tekli vzdolž motorja. To so bili torej »bunkerie«, kakor pravijo takim skrivališčem v avtomobilu cariniki.

Kaj je pravzaprav bilo tisto, da je dežurni carinik v Sentilju rekel: »Ta avtomobil je sumljiv?« Niso nam hoteli povedati. Najbrž zato, da ne bi vsi vesoljni tihotapci zvedeli za carinske prijeme. Tako pa, mislijo na carini, se bo še kdo lahko ujel. Na splošno pa vemo, kdaj se carina odloči za pregled avtomobila. Prvič, če se potnik sumljivo obnaša. Drugič, če je sumljiv videz avtomobila. Tretjič pa, če pripotuje na carino signal: »Pazite na avtomobil...« In na potnika...

Skorajda pipa hašiša

Da so tihotapci lahko spravili vseh 49 kilogramov hašiša v precej tesna skrivališča, so morali kar se le da skriti površno mamila. Zato so hašiš natičili v platnene vrečke. Zavitke so dali pod stiskalnice, pa niso imeli več problema.

S hašišem, ki ga je zaplenila mariborska carina, bi lahko takoj napolnili pipe in vlekli opojni dim. Zavitke in drobec mamila smo imeli v rokah. Nič posebnega ni na videz to zloglasno mamilo. Rumenkastorjave barve spominja po obliki in trdoti na Frankovo kavo. Najbrž zato, ker so ga pred tihotapskim pohodom tako stisnili.

Pipe si nismo mogli napolniti. Ampak ne zato, ker je nismo imeli pri sebi. Zato, ker

ODMEVI

SKORZENY, GOSPOD GROFIJE LIMERICK

Ze prav, da prikažete nacistično nevarnost in dejavnost gospoda SS polkovnika Otta, samo ne na tak način...

V 50. številki ste mu dali dve tretjini strani NASEGA tednika, z velikim naslovom in še večjimi tremi fotografijami. Na prvi ima SS polkovnik mirno roko za streljanje, na srednji je v krogu srečne družine, na tretji pa nam ga servirata v nam osvojeni SS uniformi. L. ARTNIK, LJUBLJANA.

IN ZNANOST JE BILA NEMA

V 50. številki pridobujete pod naslovom »O dekletu, ki je živelo dvakrat del življenja deklice iz New Delhija v Indiji. Zanimajo me, kje ste dobili ta del življenjepisa. To sem jaz namreč čital pred par leti v neki esperantski reviji. Nadaljevanje življenjepisa te deklice pa je takole:

Ko so prizadeti v New Delhiju preizkušali resničnost izjav te deklice, so zahtevali od nje, naj pokaže svoje prejšnje bivališče, da bi se prepričali o resničnosti njenih izjav. Dali so ji spremstvo, ki naj jo spremlja do njene prejšnjega bivališča. Ko se je s svojim spremstvom pripeljala do neke hiše v mestu Mutra, je pokazala to hišo ter povedala, da je s svojim možem najprej živela v tej hiši, nakar so to hišo prodali. Pot so nadaljevali do druge hiše, kjer je povedala, da je nazadnje tam živela in umrla. V tej hiši so res našli moža, za katerega je ona trdila, da je bil to njen prejšnji mož. Da bi se o tem prepričali, so moža naprosili, naj deklico med štirimi očmi izpraša o načinu življenja in o intimnostih s svojim možem v prejšnjem življenju. Mož je potrdil, da so njene izjave o teh stvareh resnične. Pri ogledu hiše je še povedala, da je pred smrtjo skrila v skrito stensko votlino svoj nakit in boljše obleko. Komisija je na dekličino izpoved res našla obleko in nakit. Povedala je še, da so prej imeli v kleti pod hišo studenček z živno vodo. Ko so šli pogledat v klet, studenca niso našli. Dekle je s kopačico začelo v nekem kotu odkopavati zemljo in odkrilo zapisani studenček z živno vodo, ki pa se je odtekal po gornjo plastjo zemlje po zemeljski razpoklinici.

FRANC KLEVISAR, KANIZARICA.

VSAKO LETO IZGUBI V SLUŽBI ŽIVLJENJE OKOLI 20 MILIČNIKOV – IZŠLA BO SPOMINSKA KNJIGA O VSEH DVA TISOČ PRIPADNIKIH SLUŽBE NOTRANJE VARNOSTI, KI SO PADLI V ZADNJIH DVAJSETIH LETIH

Dušan Blitva

Randjel Ristić

Tihomir Timotijević

MOŽJE V MODRIH UNIFORMAH

Letošnje leto je jubilejno leto naše službe notranje varnosti: minilo je dvajset let od njene ustanovitve. Ob dvajsetletnici te službe — 13. maja — je naša javnost prvič zvedela, da je v preteklih dveh desetletjih izgubilo življenje dva tisoč pripadnikov službe notranje varnosti (Ljudske milice in UDV).

Da bi te može iztrgali pozabi, bo še pred novim letom izšla monumentalna publikacija »Padli so nepremagani« o vseh padlih miličnikih, oficirjih in uslužbenih Državne varnosti. V tej knjigi bo skoraj dva tisoč črtic o življenju in smrti ljudi v modrih uniformah, obveščevalcih, pripadnikih VOS, KNOJ in Državne varnosti. Vsaka teh črtic je drama zase že zaradi tega, ker vsak njen glavni junak izgubi življenje.

Od prve do zadnje strani se v tej knjigi vrstijo opisi dramatičnih dogodkov iz dela varnostne službe. Iz leta 1941 so v njej opisana junaka dejanja prvih miličnikov v osvobojenem Čačku in v Užicah, sledijo opisi hrabrih dejanj pripadnikov VOS v Sloveniji in članov obveščevalnih centrov s Hrvaške. Več kot šeststo pripadnikov varnostne službe je padlo do osvoboditve.

Prva povojna leta so za državno varnost pomenila nenehen boj s sovražniki vseh močih barv, s tistimi, ki so se prethotapili čez našo mejo, ali pa s tistimi, ki so znotraj naših meja skušali podkopati ljudsko oblast. Po maju leta 1945 je ostalo po gozdovih in raznih skrivališčih več kot deset tisoč banditov, ki so ubijali člane ljudskih odborov, vlamjali v skromno založene zadržne prodajalne, ali pa požigali pšenico. Služba varnosti se je uspešno spoprijela z njimi in naredila konec njihovu početu, tako kot je opra-

vila z diverzanti, ki so jih tuje obveščevalne službe pošiljale v našo državo. V prvih desetih letih po vojni je pri tem delu dalo svoje življenje več kot tisoč pripadnikov notranjih zadev in enako število pripadnikov KNOJ.

Zadnje desetletje je bilo obdobje raznoma mirnega delovanja organov varnosti. In vendar, tudi to »mirno obdobje« je vsako leto zahtevalo do dvajset življenj, pretežno življenj miličnikov. Niso se več spoprijemali z ustaši, četniki, križarji, balisti ali z diverzanti. Ljudje v modrih uniformah so se v teh zadnjih desetih letih borili s kriminalci, tihotapci, vlomilci, morilci, kršitelji predpisov o javnem prometu ali pa s stihijo, ki je grozila uničiti življenje in imetje ljudi.

»Z menoj je konec...«

V avgustu 1956 so organi notranjih zadev iskali v Karlovcu in okolici kriminalca, ki je bil obsojen na pet let zaporov in ki se mu je posrečilo zbežati iz zaporov, kjer je prestajal kazen. Slišati je bilo, da ta kriminalac vsak večer prihaja pred Tovarno za predelavo volne v Turnju. Zato se je miličnik Dušan Blitva skupaj s komandirjem svoje postaje napotil pred tovarno, da preveri te govorice. Bilo je ob desetih zvečer, ko so delavci popoldanske izmene odhajali domov. V mraku se je blizu tovarniškega vhoda prikazal neki moški, ki se je očito zelo trudil, da bi ostal neopažen. Ko je miličnik Blitva krenil proti njemu, se je možak začel hitro oddaljevati. Miličnik je pohitel, kriminalac — ni bilo več dvoma, da je to res on — pa se je spustil v tek. Nenadoma pa se je obrnil, potegnil pištolo in dvakrat ustrelil proti svojemu zasledovalcu. Strelil so ga zadeli, toda Blitva, čeprav močno krvaveč, je kljub temu dohitel kriminalca, se vrغل nanj in ga tako čvrsto držal, da se mu ni mogel izviti iz rok. Ko je do obeh mož, ki sta se valjala po tleh, prišel tudi komisar postaje LM, je bil Dušan Blitva že čisto na koncu svojih moči. »Primi ga, Branko, z menoj je konec« so bile njegove zadnje besede. Njegov železni prijem je popustil in krimina-

lec je še enkrat poskusil pobegniti, to pot z nožem v rokah, vendar mu ni uspelo; komandir ga je hitro obvladal in ga odpeljal v zapor. Na postajo LM so odnesli tudi Dušana Blitvo, ki je pri izpolnjevanju svoje dolžnosti izgubil življenje.

V februarju istega leta je prišlo v Srbiji do nagle otoplitve. Na rekah so debele plošče ledu začele glasno pokati in se premikati. Položaj je bil najbolj kritičen na Moravi, kjer je grozila nevarnost, da bo led preprečil normalen odtok vode, kar bi povzročilo velike poplave. Treba je bilo hitro ukrepati, da bi odstranili to nevarnost.

Na enem najbolj kritičnih mest na Moravi, pri vasi Donja Trnava, je bil prvi na mestu vodnik LM Ristić Randjel. Kot je v navadi v takih primerih, so sklenili razbiti led z minami. Randjel je metal v reko mino za mino in že je bilo videti, da bo uspešno razbil visoko nakopičen led. Toda zadnja mina, ki jo je vzel v roko, ni bila pravilno izdelana: sprožila se je, ko jo je Randjel še držal v rokah. Strahotna eksplozija je moža v modri uniformi dobesedno raztrgala na koščke. Led na Moravi je krenil po strugi navzdol, na bregu reke pa so možje v modrih uniformah iskali ostanke tistega, kar se je še pred nekaj trenutki imenovalo vodnik milice Randjel Ristić.

Pod konjskimi kopiti

Miličnik Pešić Aleksander je bil 5. maja 1961 na rednem obhodu glavne ulice v Zaječaru. Nič izrednega se ni dogajalo v tem mestecu; ljudje so hiteli po svojih opravkih, otroci pa so bili na poti v šolo.

Nenadoma pa so se vsi na glavni ulici obrnili v smer, od koder je bilo slišati divje topotanje: po ulici, tlakovani s kamenjem, je dirjal podivjan konj z yprego in mož na vozu si je zamašil prizadeval pomiriti splašeno žival. Miličnik je v hipu premeril z očmi razdaljo med podivjanim konjem in skupino ljudi in otrok. Ni bilo dvoma: konj se bo zaletel v to skupino in potem bo tragedija neizbežna.

Miličnik Pešić je storil tisto, kar mu je velevala dolžnost. Hitro je krenil proti konju, skočil in se ga oprijel za povode. V tem spopadu je bil podivjani konj močnejši in miličnik je padel pod njegova kopita, potem pa je šel čezenj še voz. Njegova žrtev pa ni bila zaman, saj se je že nekaj metrov za mestom nesreče konj ustavil — tik pred skupino otrok in odraslih. Njihova življenja so bila rešena, toda mož v modri uniformi je oblit s krvjo obležal mrtev na ulici. Zapustil je

štiri otroke, vrstnike tistih zaječarskih solarjev, ki jim je s svojim pogumnim dejanjem rešil življenje.

Ljudstvo pomaga milici

V Čupriji je bilo 21. septembra 1962 vse mirno. Miličnik Rakić se je že pripravljval na odhod domov, ko je zaslišal z ulice vznemirjeno vpitje: znani pretepač je na ulici z nožem napadel komandirja postaje LM in ga hudo ranil. Rakić je stekel na pomoč svojemu komandirju, toda tudi on ni mogel obvladati podivjanega kriminalca, ki mu je svoj nož zabodel točno v srce in takoj zatem pobegnil.

Novica o tem nezastisljšanem uboju se je kot blisk razširila po vsej okolici. Na tisoče ljudi iz Čuprije in okolice je vso noč pomagalo iskati morilca. Pretaknili so dobesedno vsak kotiček, kjer bi se lahko skrival, in njihov trud ni bil zaman. Bila je že zora, ko so morilca našli in ga prijeli v okolici Čuprije; miličniki so morali napeti vse svoje sile, da ga razburjeno prebivalstvo ni linčalo.

Podobna je bila usoda miličnika Tihomira Timotijevića iz Rume. Okrog polnoči 18. junija 1962 je patroliral po trgu v Rumi, kjer je opazil dve sumljivi osebi, od katerih je zahteval legitimacije. Toda medtem ko se je eden od obeh možkih delal, da išče legitimacijo, je drug zašel miličniku za hrbet in ga udaril po glavi z železno palico. Omamljeni miličnik se je napadalcaema upiral, kolikor je mogel, toda zaman. Imel je vedno manj moči in kmalu se je nezavesten zgrudil na tla, kjer sta ga nasilneža pretepala naprej, vse dokler je kazal znamenja življenja. Potem sta ubijalca najprej zbežala, kmalu nato pa sta se vrnila na mesto zločina in truplo miličnika Timotijevića zavlekla v bližnje javno stranišče.

Gnusi uboj miličnika Tihomira Timotijevića, ki je bil med prebivalstvom zaradi svoje mirne narave izredno priljubljen, je povzročil globoko, vesplošno ogorčenje. Na tisoč ljudi je pomagalo milici pri iskanju zločincev in so ju kmalu našli. Tudi to pot so miličniki komaj preprečili linčanje ubijalcev, katerih kasnejšo obsodbo na smrt so prebivalci Rume pozdravili z zadoščenjem.

x x x

Doig je seznan žrtev in modrih uniformah, ki pri opravljanju svoje dolžnosti žrtvujejo svoje življenje v vseh krajih naše države. Ne mine leto, da ne bi zabeležili okoli dvajset takih žrtev, ki padejo za to, da bi mogli mi vsi v miru živeti.

VINKO KIRBUS

PO NAŠI DEŽELI NEKOČ IN DANES

IZ NAŠIH STARIH ČASOPISOV

NOVICAR IZ DOMACIH IN PTUJIH DEZEL. — Ko je uni ted en na Dunaji prvi snež padel, je v mestu 1600 delavcev sneg kidalo na 250 voz; 92 paznikov je čuvalo nad delom. Ako brž toliko rok prime za lopato, res zgine sneg kot katra!

(Novice gospodarske, obrtniške in narodne, 21. decembra 1864)

NAJNOVEJSE OD RAZNIH STRANI. — Nesreča v tovarni. V tovarni Spodnja na Sušaku je bila eksplozija. Plameni so napolnili ves prostor za stroje. Od 8 delavcev sta dva popolnoma zgorela, pet delavcev je težko ranjenih. — V Berolinu vzbuja pozornost, da je ropet izgnila neka osem let stara deklica. — En milijon zaigral. Solastnik knjigotržnice Calvay v Berolinu dr. Gottlieb je izgubil v Berolinu. Zaigral je en milijon. — Društvo proti klepetanju in obrekovanju so ustanovili v Insterburgu. — Nov brzokapni aparat sta izumila ogrska inženirja Pollack in Virag. Stroj tekst v latinici zapisuje.

(Slovenec, 22. decembra 1904)

MENIHI, ZENSKE IN PROSIAKI. — V zadnjem času sta se v nekaterih krajih po Gorenjskem pojavila dva čudna meniha, ki hodita od hiše do hiše, od vasi do vasi in pobožno zbirata pri krščanskih ljudeh milodare v svete namene. Pravila, da sta od daleč, iz Azije, da sta siro-kaldejska meniha. Posebno pozorni so postali nanju v Lescah, kjer so opazili, da imata pobožno prosjaka zelo mnogo smisla za minljive pozemske reči in tudi ženskam ne dasta miru. Očitno je, da takšne pustolovski lažimaziljenci, ki se razen v splošljivo meniško kuto spretno ogrinjajo še v romantično senco daljne, trpeče azijske domovine, med dobrimi, pobožnimi slovenskimi ljudmi prav dobro izhajajo. Kako drzni so lahko ti pustolovci pri nas, priča tudi dejstvo, da sta se dva takšna vmenihae pred daljšim časom pomoma zglasila tudi na banski upravi, da jima izstavijo dovoljenje za beračenje. Predstavila sta se kot Dimitrij Zaharya in Peter Jamo, meniha iz samostana sv. Save v Mezo-potengil, mož ves vesel sedi s svojo ženo in 6 let staro hčerko pri večerji. (Jutro, 22. decembra 1934)

FEVDALNA SODIŠČA NA ZAHODNEM DOLENJSKEM

Fevdalna gospodstva na zahodnem Dolenjskem so imela svoja krena sodišča na Turjaku, v Ribnici, Kočevju, Kostelu in gradu Poljane ob Kolpi. Takšnega sodišča ni imelo ortneško gospodstvo, ki je na svojem gradu izvajalo le preiskavo nad zločinci, nadaljnji postopek, obsodbo in njeno izvršitev pa je opravilo sodišče v Ribnici. Zločince je izročalo ribniškemu sodišču na meji gospodstev, na sredi mostu čez Tržišnico, pri nekdanjem Trdanovem mlinu v Zlebiču.

Fevdalna krena sodišča so imela vsilisce in so se pri zasliševanju posluževala tudi natezalnice. Te je rado in z umno rabilo ribniško sodišče, ki je z dolgotrajno torturo prisililo osumljene ženske k priznanju, da so čarovnice in jih potem obsodilo na smrt na grmadi. Kot zadnja je bila sežgana na grmadi Marina Češarkova iz Ribnice 11. maja 1701. Vsilisce pri ribniškem krenem sodišču so morali postavljati kmelje-tlačani z Brega. Na Turjaku so marsikateroga preglašnega tlačana porile globoke in vlažne grajske temnice. V Kočevju je kazenski postopek izvrševal zapriščeni kreni sodnik s kočevskimi mestnim svetom in svetniki, ki so jih poklicali iz Črnomlja, Zuzemberka, Ribnice in Turjaka. Iz imenovanh krajev so poklicali po dva svetnika, katerih stroške je moral plačati imetnik gospodstva. K sodbi zločincev so poklicali tudi šefa in aparat za deželni red. Enako kot kočevsko sodišče so tudi druga krena sodišča klicala potrebne prisednike iz drugih gospodstev.

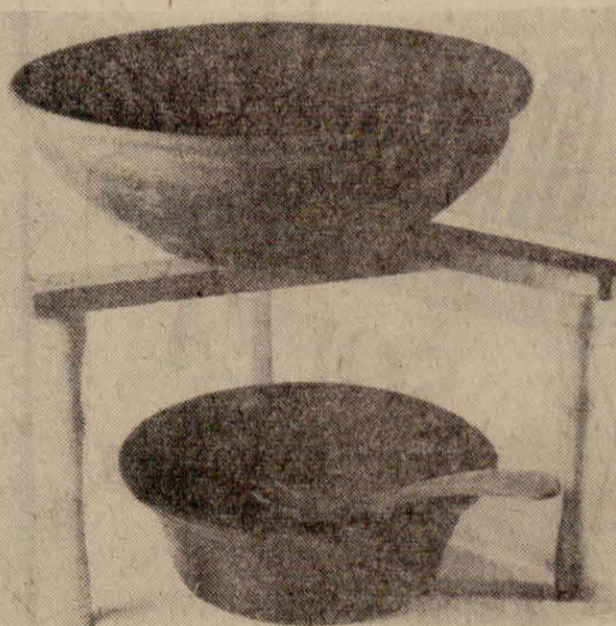
METLIKA IN NJEN POMEN V PRETEKLOSTI

Metlika je nastala ob izviru Metličice pri Vraničnem vrhu Rosalnic, ki se širijo v velikem loku ob Treh farah. Tam se je razvila v upravno središče Bele krajine, ki je dobila prebivalce že v novi kameni dobi, iz njenega prehoda v bakreno dobo pa priča o njih leta 1940 odkrita naselbina v jami v Vinomeru. Od bakrene dobe se je naseljenost večala in v železni dobi je bila z naselji na redko posejana že vsa Bela krajina. Še bolj obljubena je postala s prihodom Rimljanov, ki so zgradili po Beli krajini prve ceste in imeli v današnjem jedru Črnomlja večje naselje s tlakovanimi kopalnicem na Lahinji. Pozneje po naselitvi Slovencev se pojavi za Belo krajino naziv »dežela onstran gorae« (ultra montem), t. j. onstran Gorjancev in leta 1228 ime »regio, que Metlica dicitur« (pokrajina, ki se imenuje Metlika). Pokrajinsko ime je postalo krajevno ime za njeno najpomembnejše tržišče ob Metličici, ki ga goriskotirski grof v svoji listini leta 1300 imenuje Novi trg v Metliki (Neumarkt in der Moetting). Novi trg je goriskotirski grof Henrik, ki je umrl l. 1335, neznano kdaj povzdignil v mesto in mu dal enake mestne pravice, kakor jih je imela Kostanjevica, ki je postala mesto že leta 1252. Od grofa Henrika podeljene mestne pravice je Novemu trgu v Metliki potrdil njegov naslednik grof Albreht z listino 29. aprila 1365. Zaradi strateško neugodne lege se je mesto za lažjo obrambo pred turškimi vpadi preselilo h gradu Metliki na pomol med Obrom in Suhorom-Bojico ter se oddalo z obzidjem. Tudi na utrjenem pomolu je postala Metlika v dobi 1408—1578 večkrat žrtev turškega divjanstva. Dosti zla ji je prinašala kuga, leta 1705 pa jo je požar tako upogobil, da ji mnogo let ni pomagala. Takrat je od silne vročine popokalo in se zrušilo visoko mestno obzidje, ki tako več ni bilo potrebno.

Metlika je bila dolgo središče Metliške (Slovenske) marke — Bele krajine. Do leta 1556 je imela lastno deželno glavarstvo, poilej pa je postala deželno knežje mesto, podrejeno vicedomu (deželnemu namestniku) v Ljubljani. V drugi polovici XVI. stoletja je bila Metlika močna postojanka protestantskih predikantov. V tistem času je dobila tudi šolo, v kateri so razen latince učili tudi glagolico in cirilico. Po zgraditvi Karlovača leta 1579 so vojaške posadke, ki so bile v dobi turških napadov nastanjene za obrambo Bele krajine v Metliki in Črnomlju, odšle v to hrvaško trdnjavo, potem Metlika dolgo ni dožvela skoro nikakega gospodarskega napredka. Z uvedbo javne pošte s konjsko vprego med Ljubljano in Karlovcem leta 1588 je postala Metlika važna poštna postaja. Večina metliškega prebivalstva se je dolga stoletja ukvarjala s poljedelstvom in vinogradništvom ter le v manjši meri s trgovino in obrtjo. Kot manjše tržišče za južno vzhodno Belo krajino in bližnje Hrvače onstran Kolpe ter Zum-berčane — Vlahne na vzhodnem pobočju Gorjancev je bolj ali manj živovarila vse do najnovejšega časa, ki se ji s tekstilno industrijo in naraščajočim prometom skozi mesto obeta lepša prihodnost.

OBED V NADSTROPJU

Obed v nadstropju so še pred tridesetimi leti imeli naši koroški rojaki na Kostanjah južno od Osojskega jezera. Družina je sedela okoli široke mize v kotu, na mizo so postavili lesen trinožnik iz trdega lesa. Eno jed, npr. »krapček«, so dali v gornjo

posodo, solato, kako omako ali koroško »cisao župca« pa v spodnjo. Tako so člani družine lahko hkrati zajemali iz obeh skled, postavljenih druga vrh druge. Skledi na sliki sta iz značilne črne koroške keramike, hranijo ju pa v etnografski zbirki slovenske prostetne zveze v Celovcu.

ZAČETEK INDUSTRIJE

Prvo jugoslovansko tovarno klobukov »Sešira« so osnovali leta 1921 v Skofji Loki. Vodila jo je delniška družba iz Ljubljane, ki je na Dunaju kupila stare stroje za proizvodnjo klobukov.

NEVSAKDANJI NAŠ POKLIC VSAKDANJI

Tokrat nemara ne gre toliko za nenavaden poklic kot za poklic, kakršnih brščas ni veliko.

Tokrat gre za učiteljico posebne vrste, za učiteljico, ki otrok ne uči pisati, brati in računati, ampak za učiteljico, ki otrokom razvzroča skrbnost — čipkanja.

Da, Milena Vončina je strokovni učitelj za čipkarstvo.

»Sedmo leto sem že učiteljica za čipkanje,« je prijazno odgovorila na začuden po-

gled, ki je obstal na vratih šolske učilnice z napisom: oddelček za čipkanje. In sicer v osemletki na Črnem vrhu nad Idrijo.

»Prej sem bila v službi v Idriji in Oteci v občini Ajdovščina, zdaj pa sem tu že tretje leto. Kaj delam? Otroke učim samo čipkati.«

V idrijski občini dobro vedo, leje je zakopano srebro in da so njihovo bogastvo tudi čipke. Zato so se potrudili in uvedli v šolah v Idriji, v Cerklnem in na Črnem vrhu

pouk iz čipkarstva. Res je sicer, da v učnem programu čipkarstvo ni obvezen predmet, toda...

»... toda vsako leto se prijavi približno 70 otrok.« — je z zadovoljstvom pripovedovala modrooka plavaloska, ki je po čipkarstvih veččinah in tudi sicer čistokrvena idrijska deklica.

»Če bi bilo dovolj prostora, bi imela še več učencev.«

»Zakaj tolikšno zanimanje?«

»Tudi tradicija je nekaj. Kraji tod okoli so pasivni in dekleta si pač lahko posimi priklekajo nekaj tisočakov. Za čipkanje pa ne kažejo zanimanja samo deklice, ampak tudi dečki. Pet se jih je letos prijavilo in tudi redno prihajajo k pouku.«

V tradiciji so skrite želje staršev, da na Idrijskem ne bi zamrlo čipkarstvo. Mogoče je Mileni sprva bilo težko. Zelo mlada je uspešno končala v Ljubljani takratno šolo za umetno obrt, oddelček za čipkarstvo, in začela orati po področju, ki ljudem tod okoli ni tuje. Vzetrajni si je utrjala pot do takušenih in prekaljenih čipkari in s skromnostjo uspeša. Starejši so spoznali, da mladi ne hodijo zaman v šolo. Zdaj Milene niso samo važbubili, ampak jo ženece pogosto ustavljajo z željo, da bi tudi zanje našla čas in si z njimi pogovorila o čipkanju.

»O, nekaj razlike od prej je vsekakor. Spopadnili so se vzorci in tehnika. Zdaj ne gre zgolj za okrasne čipke, ampak tudi za praktične. Včasih so na primer pridne roke naklekale cel prt, zdaj naredimo samo detajle.«

»Kakšno posebno doživetje?«

»Ni s področja čipk. V Skopju sem bila, ko je bil potres. V bližini hotela Makedonija sem stanovala. Hiša, v kateri sem bila, je samo popokala, sosednji petnadstropni blok pa se je pred mojimi očmi zrušil v prah kot igralne karte.«

»Perspektive za prihodnost?«

»Ne delam načrtov za prihodnost. Čipkarstvo me veseli in še bolj delo z otroki.«

»Zelja?«

»Da bi na Črnem vrhu čimprej zgradili novo šolo.«

HY

Mija Aleksić — Cule Pokorni

Popevke Sanremo 1965

Ekspteri za italijansko popevko so že po sestavu žirije toliko pričakovanega festivala popevke v Sanremu izjavili, da lahko pričakujemo letos v Sanremu intelektualne popevke, in da odstranitev največjih italijanskih pevcev ne bo škodila festivalu, čeprav bi človek s ceste želel spet Modugno, Fidenca, Dorellija, Meccio in druge. Tudi Tony Renis ni bil povabljen, pa vendar zaradi tega ni prav nič užaljen in sam pravi takole: »Prav nič me ne briga, če me niso hoteli, imam toliko drugih obveznosti, da ne vem, kam bi se dal. V decembru nastopam v Las Vegasu, zatem bom imel popolnoma svoj show na televiziji in končno bom nastopil kot glavni protagonist v filmu. ki ga bo režiral Valerio Zurlini. Kaj me potem sploh briga festival v Sanremu! Sicer pa, kaj sploh razume žirija! Kot se meni zdi, je bil največji uspeh zadnjih tridesetih let moja pesem »Quando, quando, quando«, ki jo danes pojejo v Kongu, na Japonskem in je bila posneta v vseh jezikih, pa so jo vendar v Italiji dolgo, dolgo podcenjevali.«

Naj navedemo samo nekatere pesmi prihodnjega Sanrema: Betty Curtis in Petula Clark bosta izmenjavali »Invece no«. Nastopila bo tudi Gigliola Cinquetti s pesmijo »Ho bisogno di vederti«, isto bo pela verjetno tudi Connie Francis. Sploh računajo, da bodo tuji pevci kot Paul Anka, Neil Sedaka, Elke Sommer, privablili v Sanremo tudi tiste, ki so užaljeni zaradi odsotnosti domačih ljubljencev.

negujte, kar vam je narava poklonila

SOLEA

toaletno milo z vonjem, ki traja in traja...

PRED NOVIM LETOM 20 PREMIER V 20 MESTIH O CULETU POKORNEM

CULE NA VELIKEM EKRANU

»Kakšna je razlika med scenarijem za televizijskega Culeta in med filmskim scenarijem?« smo vprašali Radivoja Djukića.

»Vprašajte raje: kakšna je podobnost nas je popravil Lola Djukić. »Podobnost je samo v tem, da so v filmu isti liki, isti značaji kot v TV seriji o Culetu Pokornem. Film pa je povsem samostojna zgodba, ki jo lahko razume vsakdo, čeprav ni gledal oddaj na malem ekranu. Gre pravzaprav za novo tro-

dnevno doživetje Culeta Pokornega.«

»Kaj pa je z ogledalom?«

»Ni ga. Filmska zgodba nima biografskega značaja, pa smo se ogledalu odpovedali.«

»Ali nam lahko takole pokličemo, kot režiser, označite razliko med velikim in malim ekranom?«

»Razlika je prav gotovo velika. Ustvarjanje TV oddaj enkrat na teden zahteva dosti manj truda

Televizija dopušča dolge monologe, posebno stilizacijo in številne druge olajševalne pripomočke. V filmu je vse strogo podrejeno znanim zakonom. Delo je v vsakem pogledu neprijetno težje.«

»Spet ste posneli film v zelo kratkem času. Ali vam je kaj pomagalo, ker ste obenem tudi avtor scenarija?«

»Seveda! Scenarij sem pisal mesec dni in sem bil dobro pripravljen. Razen tega imam

vedno srečo z ekipo sodelavcev. S kolegi iz Bosna filma sem našel skupni poklicni jezik. Steklo je, da ni moglo bolje.«

»Ali pomeni ta film slovo od Culeta Pokornega?« smo vprašali Radivoja Djukića.

»Tako je, je odločno odgovoril. »Mislim, da je zadosti Culeta! Zadnja klapa je oznanila njegov pogreb. Po televiziji smo razložili vse njegovo življenje, sedaj smo posneli še film in... zadosti!«

»Povejte nam še nekaj o načrtih za prihodnje leto!«

»Ne morem vam odgovoriti povsem določno. Lahko pa povem, da imam v načrtu novo TV serijo, ki se bo bistveno razlikovala od vseh dosedanjih. Ne bo izključno humoristično-satirična. V desetih oddajah bom pokazal različne dramske oblike, začel s satirično komedijo pa vse do resne drame. To bo po vsej verjetnosti serija brez glavnega junaka. V središče pozornosti bom postavil naše ljudi in njihovo življenje.«

»Kdaj pa bomo to serijo videli na TV ekranih?«

»V začetku februarja.«

K. M.

KNJIGE NA STOJNICAH

Z jesenjo, ko se zanimanje za knjigo strmo dvigne, so se na pločnikih pred nekaterimi knjižarnami pojavile stojnice. Na njih razložene knjige, tuje in naše blago, ki je obležalo v skladiščih, se po znižanih cenah pomakajo kar same. Okrog njih je vedno dosti kupcev. Tudi takšnih, ki sicer ne zahajajo v knjižarne. Knjižarnarji pravijo, da grejo knjige na stojnicah kar hitro v denar. Omenjene stojnice so na Titovi cesti, pred Slavijo prodaja svoje knjige založba Žitljenje in tehnika, pred konzorcijem knjižarna založbe Mladinska knjiga.

WICKI KROTI HOLLYWOOD

Svitar Bernhard Wicki je bil deležen nemara najtežje naloge leta: režije ameriškega vojnega filma »Mortuiri« o ladji istega imena z dvema zvezdnikoma, ki oba slovita po tem, da spravlja režiserje v obup — Yulom Brynnerjem in Marlonom Brandom. Toda Wicki je vzel stvar krepko v roke. Napravil je čudež, namreč da je film sploh posnel do konca. Kajti zlatka seveda ni šlo. Navzlic težavam v proizvodnji, navzlic muham zvezdnikov in slabemu vremenu in tisoč zaprekam je film zdaj pred montažo. Stroški: šest milijonov dolarjev. Oba igralca svetovnega imena sta kajpada ves čas »pomagala« režirati. Naprestando sta spreminjala scenarij in vsak dan sta imela sto in sto novih domislekov. »Zelim samo, da bi me vsaj zdaj pustila pri miru, da bi lahko sam razpolažal s trakom in montažo,« stoka Wicki. Morda mu bo sreča naklonjena...

Yul Brynner je kapitan nemške tovarne ladje »Mortuiri«, ki naj bi prepejala vojaški material in politične jetnike iz Tokia v okupirano Francijo. Brando je antinacist, v službi britanske obveščevalne službe. Na sliki sredi med njima Janet Margolin

Človeka nikjer

Slovenska izseljenska matica v Ljubljani je spet izdala na odličnem papirju natisnjen Slovenski izseljenski koledar, z mnogimi ilustracijami, tudi z barvnimi prilagami. Vrsta članov govori o življenju pri nas in o življenju naših izseljencev. Predvsem pa spregovori koledar s fotografijami. Te pa prikazujejo predvsem stavbe: palačo zveznega sveta v Beogradu, stanovanjske zgradbe v Novem Beogradu, stanovanjske stavbe v Novem Sarajevu, moderne zgradbe v Titogradu, moderno upravno poslopje sredi Novega Sada, Gospodarsko razstavnišče v Ljubljani, zgradbe letališča v Brniku, restavracijo v Podstenju pri Pulju, »Alpa hotel« v Borcu, palačo »Metalca« v Ljubljani, tekstilni inštitut v Kranju, kranijski nebotičnik, stanovanjske bloke v Novem Velelju, motel Belvedere nad Izolo, stanovanjski blok v Kopru itd. itd. ...

Človek ima občutek, da gleda same makete. Zgradbe, hiše, zgradbe... Same moderne stavre. Človeka skoraj nikjer. Nebo te se bralce vpraša dvojce: Ali ne bi bil naš izseljenec vesel, če bi med poplavo novogradenj videl tudi kako poslopje, ki ga se hrani v spominu, in 2. Ali ne bi našega izseljenca zanimal to di naš današnji človek. Saj ne kaj fotografij, reporterjev in in amaterjev-ametnikov stika tu di našega človeka, na ulici, pri delu, v parku, v akciji. Pregled novih zgradb sodi bolj v kak gospodarski koledar. P. s.: pri pomba je dobronamerna.

ČETRT STOLETJA PLEENITE IGRE

IZNAJDLJIVI SNEMALCI

V Ljubljani sem slišal anekdoto o iznajdljivosti TV snemalcev. Pripravljali so oddajo o železnici, pa so se fantje domislili s strojevodjem, da posnamejo njegovo potniško kompozicijo. Mimogrede so ga opozorili:

— Ker bo to prikazano na televiziji, vas prosimo, da vozite počasneje, da bo film boljši...

Rečeno storjeno. Vlak je vozil počasneje, snemalci pa so se snemali. Vzporedno s progo je privozil kolesar in vozil hitreje kot vlak — tako vestno je strojevodja razumel svojo novo dolžnost.

Naslednji dan je bila oddaja o naših železnica. Komentar je rekel približno takole:

— Danes niso železnice prav nič hitreje kot v času Avstro-ogrske. Naši snemalci so posneli prizor, kako kolesar kot za salo prehiti potniški vlak...

(Po zagrebškem »Studio«)

ZVOČNI ČASOPIS — DVA DOLARJA IN POL

Revija se imenuje »Zvoki do- movine«, izhaja v Zagrebu, plačuje pa se v dolarjih ali v markah! Nova revija je namenjena našim izseljencem. Na štiridesetih straneh ob objavi zanimive tekste in fotografije, priloženih pa bo še šest gramofonskih plošč. To je prvikrat v Jugoslaviji, da izhaja časopis, ki ima poleg navadnih fotografij še zvočne ilustracije. Prva številka bo izšla v 3000 izvodih in bo poslana na vse strani sveta. Le domači bibliofili, ki bi želeli imeti novo revijo, bodo ostali brez nje. Ker ne bo naprodaj za dinarje!

John Steinbeck (levo) in Paul W. Gallico

FILMI, KI JIH GLEDAMO

NIKOLETINA BURSAČ

Jugoslovanski film po scenariju Kreša Golika in Branka Bauera; režija Branko Bauer; kamera Branko Blažina; produkcija Jadran film, 1964; distribucija Croatia film, Zagreb. Režiser Branko Bauer se tokrat ne spopade prvič s problemom: mladi in čas. Poznamo njegovega Petra v oblikih. Nadstevilo in udaj Nikoletina Bursača. Vskokrat je želel razmišljati o mladih ljudeh in okolju, v katerem so se likali za življenje ali smrt. Vedno znova pa si je sam postavil mejo z ozkojstvom in lokalnostjo, kar si dovolilo, da bi dobro zamisljeno prešlo v jasen problem, ki bi imel pomen tudi za tiste, ki niso zasebno povezani s stvarjo. Se aajbliže je bil v Nadstevilu. ker je dobro izbral glavna igralca. V Nikoletini pa je izbiral naslovne vloge podpira izhodišče režiserja, a presekala vsako misel na tistega Nikoletina, ki je znan iz literature. Najbolje je odmisli si Bursača in gledati zgodbo o nekem neznanem mladem človeku, kako se je likal v prelajenega partizana in izgubil v času, da na njega spominja le spomenik. Bil je nekdo človek...

Bauer bi rad, to se čuti v iskanih sekvencah, vrnil čas in okolje, toda ne izgubljen čas; to pa daje neko grobo realnost, ki mnogokrat zveni je nepravilno. Ko potujemo z Bauerjevimi junaki, ki naj bi mu bili nosilci pogleda na družbo in čas, se podoba Nikoletine, neznanega partizana, izgubila iz območja našega interesa, ker Bauer ponovno dela napako kot že v prejšnjih filmih, zaradi pripovednosti preskakuje iz objekta na objekti v pravem trenutku, ki pa ni pravi trenutek za idejo in stališče. Poleg tega se zledejuje po filmih in režijskih rešitvah, ki so bile v drugih filmih na partizansko temo, jih pa ne doraste kot celota in izposojeni stil se razbija ob izposojenem, čeprav uče izhod iz stare forme s sodobnim načinom pripovedovanja, a ne razmišljanja. Prav zaradi formalnega pristopa se stara forma še bolj utrjuje in njegov neznan junak ostane daleč, daleč od gledalca, od njegovega srca in razuma.

Zaradi takega iskanja forme ne preseneča, da je izven filma nastalo več kot trestina posnetega materiala. Tak, kakršen je, Nikoletina Bursač nima mogoče povedati današnjemu času o preteklosti. Prvi film za naslednji filmski festival v Pulju še ne pomeni pomladi. VOJKO DULETIC

SREČANJA

ELA PEROCI, PISATELJICA

»OTROŠKO DOBO SEM DOŽIVEL A ŠELE PRI SVOJIH OTROCIH!«

Srečali smo jo v knjižarni Mladinske knjige na Titovi cesti v Ljubljani. Podpisovala se je v svoji pravkar izšli knjigi. Četrte ure pred določenim časom se je zbralo precej mladih bralcev, ki bi radi njen avtogram. Ela Peroci, ki dela poklicno pri radijskih šolskih oddajah, praznuje skoraj neopazno delovni jubilej. Skupaj s prevodi je napisala dvajset knjig. Za svoje pisateljsko prizadevanje je prešla dvoje Levstikovih nagrad in nagrado Mla do pokolenje v Beogradu.

— Zmotili ste se, je rekla. — Nobene nove nagrade nisem dobila. V »Delu« je bila objavljena napačna vest.

— Tokrat nas ne zanima nagrada. Pravkar ste izdali dvojce knjig za mladino. Jih je res že dvajset?

— Po pravici povem, da jih nisem šla štet. Tisti pa, ki so jih prešteli, pravijo, da jih bo toliko, seveda skupaj s prevodi.

— Vaše pisanje je namenjeno predvsem otrokom. Kadar pišete, ali pišete bolj iz estetske potrebe, iz želje po ustvarjanju ali imate pred očmi predvsem vzgojni, poučni namen?

— Kadar pišem, nimam nobenega vzgojnega namena. Otroke zelo rada poslušam, jih opazujem in gledam. Otroško dobo sem doživela šele ob svojih otrocih. Redkokatero stvar sem napisala iz lastnih otroških let. V nasprotju z večino pisateljev, ki zajemajo predvsem iz lastnega otroštva.

— Pisanje za mladino je bilo po pravilu samo obrobna dejavnost slovenskih pisateljev. V miselnosti občinstva je mladinska književnost še vedno nekaj obrobnega. Sami ste s svojim delom dokazali nasprotno. Ste imeli kdaj težave pri objavljanju?

— Oja, težave so bile... Na Mladinski knjigi leži že štiri leta tekst, ki ga cenim. Knjiga je naslov »Ankine risbe«. V njej sem zbrala zapazanja o rasti otrok, o njihovem svetu, ki ga odrasli tako rad spregledajo. Knjiga je namenjena bolj staršem. Napisala sem jo na podlagi risb svoje hčerke, ki je v teh risbah več let izražala vsa svoja občutja in do jemanje sveta, kakršen se ji je kazal v naj bližji okolici.

— Vaše knjige kritizirajo kritiki, recenzenti in — otroci. Katero kritiko najbolj upoštevate?

— Se najbolj me zanima, kako reagirajo otroci. Če hčerki zahtevata, da preberem kako stvar po večkrat, potem je to znak, da vsaj slaba ni.

— Kot mati in kot pisateljica ste v stalnem stiku z našo mladinsko založniško dejavnostjo. Kaj, mislite, trenutno najbolj primanjkuje?

— Premalo je leposlovnega branja za otro ke okrog dvanajstih let. Manjka tudi mladinskih junakov, ki bi bili za vzor, ki bi bralci s svojimi dejanji tudi spodbudili. Opazam tudi da primanjkuje biografij velikih ljudi, ki jih otroci zelo radi prebirajo.

— Ali nam lahko zaupate, katere knjige ste v zadnjem mesecu kupili svojim hčerkama?

— Majši, ki ima enajst let, slikanice, kajti še vedno jih rada prelistava. Obema pa »Pri povedke o rimskih bogovih in junakih« in Se liškarjevega »Rudijaa«.

— Načrti?

— Bolje je govoriti o njih potem, ko so že uresničeni. Eden takšnih uresničenih načrtov so »Pozabljene pravljice«, ki jih imajo sedaj v rokah tiskarji.

J. K.

PABERKI

BRIGITTE BARDOT IN JEANNE MOREAU

V novem filmu »Viva Maria«, ki ga režira Louis Malle, skupaj nastopata Brigitte Bardot in Jeanne Moreau. Jeanne Moreau je vlogo sprva trdovratno odklanjala. Šele ko ji je Brigitte telefonirala, da se bo počutila počaščeno, če bo nastopila ob njeni strani, se je podala. Ko je Louis Malle to izvedel, je neselo ozkili nil »Viva Brigitte«. — »Je to novi nastop?« je nedolžno vprašala Brigitte. Na snemanju pa sta se obe igrali tako stajno ujeti, da jtna je vsa ekipa ploskala.

OBRAČUN PISATELJICE

Françoise Sagan poskuša v Saint Tropezu conati svoj novi roman, ki se nima naslova. Novinarjem je izjavila: »V svojem življenju sem zaslužila približno pol milijarde frankov. Sedaj nimam skoraj ničesar več.« Ko so jo vprašali, kaj meni o tem »skoraj«, jim je od govorila dokaj natančno: »Avto, nekaj dragu ljevo in dajset milijonov dolgoce.«

JEJNA JE BILA

Elizabeth Taylor si rada privoščil dolge počitnice in kmalu bo že leto dni, kar je zadnjič stala pred kamerami. Sedaj pa bi morala na stopiti v filmu »The Sandpiper«. Vsa ekipa je že pripravljena, Liz pa se bolj kot s scenarijem ukvarja s svojo postavo, kajti režiser Min nelli ji je zaupal, da mora pred snemanjem »hujšati vsaj šest kilogramov. Liz pravi, da se e zredila medtem, ko je njen moč Richard Burton doma vadi Hamleta, ona pa mu je ponagala in igrala Otelijo. Hamletovo telost je lola, grlo se jima je osušilo in morala sta po itati urkec piva. Pivo pa, kot vsi vemo, redi. »ako živi uboga Liz sedaj samo ob mineralni vodi in sadnih sokovih. Pravijo, da se bo lah o snemanje kmalu začelo.

Françoise Sagan

ROMAN Z NADIHOM ŠKANDALA

Skupina — to je osem študentk. Absolvirale so znani Vassar-College v ZDA in ko so leta 1933 odšle iz tega najuglednejšega ameriškega negovališča ženskega intelekta, so bili njihovi možgani natrpani z erotičnimi in socialnimi problemi, z vero v bolj polno, bolj emancipirano življenje ženske. Toda v letih kasneje jih je življenje (in roman) oropalo visokoletečega upanja. Njihova sivo-mračna zgodba je, kakor pojasnjuje Mary McCarthy, »zgodba izgnanega upanja v napredek« — zgodba ponesrečene emancipacije. Skratka, zgodba ameriških protislovij.

»Skupina« je po mnenju ameriških kritikov verjetno najslabše delo avtorice McCarthy. Vendar pa je brez dvoma najbolj popularno in najbolj znano. Od kar je prišlo pred letom na knjižni trg, je slej kot prejel na seznamu bestsellerjev. V nekaj mesecih je pošlo 200.000 izvodov knjige in Hollywood si je za četrta milijona dolarjev že zagotovil snemalne pravice. Roman je letos začel izhajati v prevodih tudi po Evropi in je seveda povsod naletel na deljen sprejem, se pravi zlasti na javno obravnavanje njegove spotaljivosti. Propad pri kritiki pa uspehi pri občinstvu pripisujejo poznavali neki lastnosti, ki je precej skupna Bergmanovemu filmu »Molke«. Roman vsebuje nekaj »drznih mest«, ki jih je mučno ponoviti. Recenzenti jih v najboljšem primeru opisujejo.

Novyorskí »Newsweek« je sarkastično zapisal, da pisateljica tako izčrpano in mikroskopsko natančno opisuje najbolj intimne zadeve, ko da bi pisala za daljne generacije, ki bodo nemara pozabile, kaj je seksualnost. Zahodnonemški »Welt« ugotavlja: »Avtorica se očitno trudi, da bi že zdaj bogato literaturo o seksualnosti še presegla.«

Kaj hoče torej pisateljica? Ali spekulira s tisto nenastitljivo lakoto, ki grudi meščana zahodne civilizacije, lakoto po vse bolj erotični mami? Ali nemara forsira, kot mnogi manjši duhovci pred njo, literarno kupčijo na cenen način? Na ta neprijetna vprašanja odgovarja avtorica z odkritosrčnim priznanjem. »Skupina« sem sebe in če mogoče tudi bralce spraviti v zadrego, je dejala washingtonskim članicam kluba nekdanjih študentk Vassar-College, ki so jo zaslišale, čemu piše »take reči«. Ta želja, spraviti bralca v zadrego, je pri njej očitna od vsega začetka njene pisanja. In tudi za to ve razlago. Pripovedno delo, pravi, postane šele tedaj roman, »če ima nadih škandalov«.

1942 je Mary McCarthy napisala svojo prvo knjigo »The Company She Keeps«. Po njenem mnenju je imeniten roman. Imel je res tudi »nadih škandalov«. V prvem poglavju opisuje pisateljica čustva mlade žene, ki se v brzovalaku vda neznanemu moškemu. Po izidu knjige je svoje bralce šokirala z izjavo, da ima ta epizoda celo vseskozi avtobiografski značaj. Tudi v naslednjih delih pripoveduje v lastnih doživljajih. Bolj kot bralce pa je s tem šokirala svoje bivše zakonske moše, ki se jim je z ostrim peresom grdo maščevala. Eden od razkrinkanih partnerjev jo je hotel celo tožiti, vendar se je premislil. Soproj št. 3 pa je napovedal, da pripravljata subtilen protidarec: sam piše roman, Z avtobiografskimi potezami. V njem je hudobna žena, ki pisateljice. Le kdo? Seveda Mary.

Snov za svoj najbolj diskutirani roman pa McCarthyjeva vendarle ni vzela iz spominov na svoje ponesrečene zakone. Ze pred desetimi leti je objavila novelo — zdaj jo je uvrnila v roman »Skupina« — o konceptualnih metodah. Tistikrat je ta stvar strašno razburila konservativno Ameriko. Med množico bralcev pa je zapustila nebrisen vtis oziroma pouk o teh, danes že nič več spotaljivih problemih.

In vendar: delo Mary McCarthy ne živi samo od škandalov. Njeni romani in novele so mojstrsko napisane analize situacij in zavesti moderne, inteligentne žene. Heissenbütel v »Monatu«: »Vzor tistega tipa inteligentne žene, ki sodi v drugo polovico dvajsetega stoletja.«

Mary Theresa McCarthy, hči in vnukinja odvetnikov, je že zelo zgodaj drastično spoznala, kako se duhovito dekle tudi v modernem svetu mukoma prebija. Stara sedem let je 1919 izgubila starša v epidemiji influenze, neprijazna stara mati pa je ni hotela imeti. Tako je rasla v neki družini Myers, katere duhovne potrebe je zadostila ena sama knjiga (Strie Remus). Ne samo to: rednik Mayers se je silovito trudil, da bi dekletu izbil živahnega duha iz glave, za kar se je posluževal svojega usnjenege pasu. Tudi nune v samostanski

šoli so rednika z užitkom posnemale, toda mala Mary se je uprla z zanj značilnim načinom: izjavila je prostodušno in javno, da se odpoveduje katoliški veri. Tako je prišlo do njene prvega škandala. Ta epizoda pove vse. Dokazuje, da so »šokis«, ki z njo stišče bližnjim in daljnim, v bistvu dejanja samoočrambe — samoočrambe duha, ki terja spoštovanje nedotakljivosti in neodvisnosti in ponosa. Razvnetost, izhajajoča iz tega občutka stiske, se iskri skozi vse njeno ustvarjanje. Mary McCarthy, ki noče biti dekla, marveč sama svoja gospodarica, kot pisateljica do-

življa uspeh za uspehom — kot žena pa razočaranje za razočaranjem. Dramatično se je končal njen drugi poskus zakona, 1938 se je poročila, takrat še kritičarka z ameriškim literarnim papešem Edmundom Wilsonom. Soproj Wilson je ravnal z njo tiransko kot stare šole učitelj s šolarko. Nekega dne v letu 1949 se je potem zgodilo, kar je Mary takole opisala sodniku: »Priredila spa party. Gostje so odšli in jaz sem pomila posodo. Prosila sem moža, naj izprazni vedri za smeti. Rekel je: Sama daj! To sem storila. Ko sem šla s prepolnima vedroma mimo njega, se

je ironično priklonil in ponovil: Kar sama daj! Primazala sem mu eno — ne preveč krepko — izpraznila vedri in šla v svojo sobo. Poklical me je nazaj. Šla sem. Dvignil se je z zopet, široko zamahnil in me udaril v obraz. Če misliš, da si nesrečna z menoj, ti bom dal tudi varok, da boš nesrečna, je rekel. Šteka sem iz hiše in se vrgla v svoj avto.« In se je odpeljala. V tretji ponesrečeni zakon. Od 1961 pa je — kot me njo njeni znanici — srečno poročena (četrta) z nekim ameriškim diplomatom.

Kakorkoli že, iz razburkanega zakona s hišnim tiranom Wilsonom izhaja njen edin otrok — sin, ki je nedavno doktoriral iz slavistike — in njena pisateljska kariera. Wilson je odkril njen izredni talent in jo pripravil do tega, da je začela pisati. Redkokdaj je nasvet kakega soproga obrodil tako obilen sad.

(Mary McCarthy: »The Group«)

Mary McCarthy (v sredini): »Mi na zahodu smo izgubili vero«

Nagrade za zapornike — umetnike

Vse književne nagrade imajo skupno značilnost, da prinesejo pisatelju materialne dobrine in publiciteto. Koestlerjeva nagrada se razlikuje od drugih vsaj toliko, da je publiciteta, ki jo ustvarja, vsaj hudo nenavadna: ta nagrada se namreč podeljuje za najboljšo literarno delo, ki je bilo med letom napisano v zaporih Njenega veličanstva v Veliki Britaniji.

Arthur Koestler je idejni avtor nagrad, ki jih že nekaj let delijo po britanskih zaporih za stvaritev na različnih področjih umetnosti, kot obliko reforme življenja zapornikov s pomočjo umetniške aktivnosti. Pričakovati je bilo, da bodo mimogrede odkrili tudi kak resničen talent. Čeprav je težko napovedovati že po prvi knjigi, se zdi, da je Don Robson, nagrajenec za roman iz zapore Dartmoor začel literarno kariero, ki jo bo nadaljeval tudi potem, ko bo prišel iz zapore.

Don Robson, po poklicu mehanik, ki je sedel že trikrat zaradi prevelike ljubezni do tujih avtomobilov, lahko danes prebere v »Observerju« zelo dobro

recenzijo svojega prvega romana »Young and Sensitive«. Kakor hitro je bil roman nagrajen, je založniško podjetje Hutchinson zaprosilo za dovoljenje, da ga objavi. Pisatelj romana, ki je bil medtem že spuščen iz zapore, po štirih letih sedenja, se sedaj spet ukvarja s svojim poklicem mehanika.

Roman »Young and Sensitive« popisuje odnos med šestnajstletnim mladeničem in njegovim očetom vdovcem in je delno avtobiografski. Robson pa pravi, da bi si še najbolj želel na-

pisati roman o tolpi, ki krade avtomobile, o ljudeh, ki so obsejani od avtomobilov. Boji pa se, da bi v takšen roman vnesel svoje resnične strasti in občutke, pa bi tako sugestivno napisano delo lahko kakega mladeniča še vzpodbudilo, da gre po njegovih stopinjah.

Namesto tega pa piše knjigo o življenju v Dartmooru in se obenem pripravljata, da se preseli na sever Anglije, kjer bo odprl lastno mehanično delavnico, saj kot pravi sam, brez avtomobilov ne more živeti.

PRIMERJAVE

KOT GOBE PO DEŽJU ...

Junija 1961 — 7000 televizijskih naročnikov.
Decembra 1964 — 70.000 televizijskih naročnikov.

x x x

Junija 1961 — 300.000 radijskih naročnikov.
Decembra 1964 — 400.000 radijskih naročnikov.

Podatki veljajo za Slovenijo. V treh letih in pol se je število radijskih naročnikov povečalo za tretjino, število televizijskih naročnikov pa se je podesetorilo. Radio je v 36 letih svojega obstoja prodrl v poslednji dom, pa tudi televizijske antene na strehah rastejo — kot gobe po dežju.

(Po podatkih oddelka za naročnine RTV Ljubljana)

V Sloveniji je bilo 1960, leta 3458 televizijskih naročnikov, leto dni pozneje 10.481. Do konca leta 1962 se je to število povečalo na 22.926, septembra 1963 jih je bilo že 30.951. Marca 1962, ko je bilo v Sloveniji 12.000 naročnikov, je 1,9 odstotka prebivalcev izjavilo, da zaradi televizijskega programa ne zahajajo v kino. Danes, ko se je število televizijskih naročnikov zelo povečalo, ne moremo trditi, da se je zniževalo število tistih, ki jih televizija odvrača od kina. V resnici se je število kino obiskovalcev zmanjšalo za pet odstotkov. Tako se je v Ljubljani v zadnjih štirih letih zmanjšalo število kino obiskovalcev za 800.000.

(Kulturni život, 9/10)

Mariborski karikaturist Remigij Bratoš je takole videl glavne interprete Nasheve igre »Oglejte si jaguarja!« Z leve proti desni so: Marjan Bačko, Franjo Blaž, Breda Pugljeva, Zlatko Sugman, Arnold Tovornik in režiser Zarko Petan.

Upor proti nasilju

NEKAJ BESED Z REŽISERJEM ŽARKOM PETANOM O NASHEVI IGRI »OGLEJTE SI JAGUARJA!«

Pravkar ste se vrnili iz mariborskega gledališča, kjer ste režirali igro ameriškega avtorja Richarda Nasha »Oglejte si jaguarja!«. V ljubljanskem tisku že nekaj časa nismo zasledili nobene novice o delu mariborskega gledališča — povejte, ali kaj delajo, če sploh?

Osrednji slovenski tisk poroča z mariborskega področja samo o ponesrečih, prometnih nesrečah in krvavih umorih. Ker je v kulturni dejavnosti takih in podobnih poslastic za bralce zelo malo, gledališče kot del kulture zlepa ne pride na vrsto. Toliko o noticah. Kar pa se tiče delavnosti v mariborskem gledališču, moram reči, da so zelo prizadevni. »Jaguar« je bila že tretja premiera v dramski hiši, čeprav se je letošnja sezona zavoljo adaptacije odra začela z zamudno.

Povejte nekaj o avtorju in delu?

Richard Nash, avtor slovitve igre »Vremenar«, ki smo jo pred leti videli na odru ljubljanske Drame, je bolj znan kot režiser in filmski scenarist. Sam je napisal scenarij za film »Vremenar«, v katerem sta igrala Katherine Hepburn in Burt Lancaster. »Jaguarja« je napisal pred dvajsetimi leti. Pri premieri na Broadwayu sta sodelovala slovita igralca Arthur Kennedy in že pokojni James Dean. »Jaguar« je simbolična igra o večnem boju med dobrim in zlom. Predstavniki dobrega, učitelj Dave na koncu sicer propade, a že s tem, da se je uprl proti nasilju, izpolni svoje človeško poslanstvo. Zanimiva je ugotovitev, da je Nasheva igra tako po vsebini kot po slogu zelo podobna Čankarjevemu »Kralju na Betajnovi«. »Jaguar« je napisan v urejeni prozi, v kateri kar mrgoli tipičnih ameriških skovank, kar je bilo za prevajalca Jaka Stularja trd oreh, ki ga je uspešno strl.

PIŠI KOT MOLČIŠ

Angležem so rekli, da ni lahko biti Srb. Zato so oni Angleži.

Ne morem priti na banket. Nimam ustrezne obleke in psihologije.

Sejte uspehe po časopisih, tam najhitreje rastejo. Imam štiri častne besede nekega državnika. Pričakujem tudi peto.

Moralni bi se krčevito borili proti kultu, zlasti, kadar je brez osebnosti.

nekega dne je ...

TRETJA NINOČKA

Prva je bila Greta Garbo, v predvojnem filmu, ki ji je bil sicer pisan na kožo, toda publika ga ni marala, ker »božanska« po njenem okusu nekako ni sodila v komedijo. Druga slavna Ninočka je bila Nemka Hildegard Knei na Broadwayu po vojni, tu je v tej vlogi nastopala več kot polno leto. Tretja Ninočka bo Avstrijka Johanna von Koczian, 31 — Igralka lepega slovesa (na sliki). To bo nemški televizijski film — in če bo uspel, se obeta še nova filmska verzija »Ninočke«.

MEDVED PU RAVNO SEDEL V SVOJI HIŠI IN ŠTEL LONCE Z MEDOM.

»14.« je rekel Pu. »Štirinajst. Ali jih je petinajst? Presneta reč! Tole me je zmotilo ...«

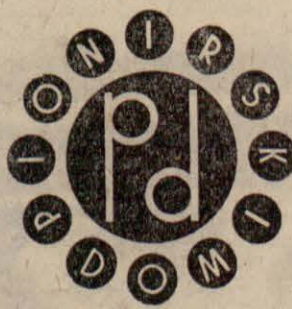
PUSTIMO JIH, NAJ SE IGRAJO IN POSLUŠAJO, POSLUŠAJO PRAVLJICO, KI JE MAMICA NE UTEGNE POVEDATI ...

MAMICE, ŽE POD NOVOLETO JELKO LAHKO TUDI PRI VAS DOMA OŽIVIJO PRAVLJICE NA EMONA GRAMOFONU.

OGLEJTE SI VELIKO IZBIRO ISKRA-EMONA GRAMOFONOV!

PIONIRSKI DOM

Ljubljana

posebne prireditve!

Za novoletno jelko

Piše: DUŠAN KURET

SMUČINE TEKLO

ENGAN IN KANKKONEN

ali pa bodo vladarji skalalnic olimpijske odkritja

Medtem ko je o pripravi svetovne elite alpskih smučarjev veliko slišati, pa so se junaki skalalnic pripravljali bolj v zatišju: sprva na plastičnih napravah, potem pa na pravih, s snegom. Norvežani so pred dnevi startali prvi in to kar na veliki skalalnici ter na njej dosegli kar dva rekordna skoka — 90 m. Torej zelo obetajoče začetek!

Čeprav so imeli alpski smučarji priložnost za prvo preizkušnjo sredi tega meseca v Val d'Isère, pa tjakaj ni bilo Avstrijcev — najmočnejših rivalov Francozov in na največje boje bo treba čakati še do prve dni januarja oziroma na starte v švicarskem Adelbodnu in Wengnu. Skalalci, kar jih najboljše premore Evropa, manjkali pa tudi ne bodo Američani, pa se bodo udeležili na tradicionalni nemško-avstrijski turneji. Prvi start bo že 27. 1. m. v Oberstdorfu, drugi bo 1. jan. v Garmischu, tretji 3. januarja v Innsbrucku na olimpijski skalalnici Bergisel in zadnji na 100-m skalalnici v Bischofshofnu. Vse kaže, da na tem močnem tekmovalstvu še takoj ob začetku sezone v posameznih ekipah ne bo mnogo novih imen, marveč se bodo pojavljali na starih skalalnicah predvsem z že preizkušenimi tekmovalci, med katerimi pa bo morda vsaj po eden »novinec«. Zato pa do slednjih ne na naslednjih manj zahtevnih tekmah, kajti prvi in drugo poimenovali tako bosta sezoni novih odkritij, ki jih bodo skušali pripeljati na vrh za svetovno prvenstvo in olimpijske igre. Spominimo se, da so lani (Vzhodni) Nemci privedli na olimpijske igre svoje »akrobate« Dietra Neundorfa in Munka, torej šele potem, ko se je izkazalo, da Recknagel in Bokeloh ter ostali niso kos Fincim Kankkonenu, ki je napovedal tudi zmago na turneji. Norvežanom Brandtzaegu in Enganu (ki ga pa ni bilo na turneji) — zlati olimpijski kolajni na veliki skalalnici (Bergistu). In prav ta Engan, ki je tudi svetovni prvak, bo — kot vse kaže — tudi v prvi poimenovali sezoni igral eno izmed najprijaznejših vlog. Ob njem bo spet Kankkonen (Finska), o katerem je bilo prvotno slišati, da bo po olimpijski zmagi (na srednjeveliki skalalnici) in po srebrni kolajni na Bergistu, odstopil svoje mesto mladim in se posvetil trenerskemu poklicu oziroma samo skokom, medtem ko je sicer učitelj za telesno kulturo sploh. Minula olimpijska sezona pa je, kljub Kankkonenovim velikim uspehom pokazala, da Finska ne more še tvegati umika tega izrednega 26-letnega skalalca, ki je skupaj z veteranom Nilom Halonenom in Immonenom pravzaprav reprezentirali njene barve, medtem ko so mlajši finski skalalci močno zaostajali za njimi.

Vsekakor bo že tekmovalje v okviru nemško-avstrijske turneje odgovorilo na vprašanje, kako daleč bo uspelo prodreti med prvo falango, ki jo sestavljajo Fini, Norvežani in Vzhodni Nemci, sodelujočim skalalcem z Ivanikom in Kovalenom na čelu. Poljakom z njihovo raketo Prizbylo, češkoslovačkom z Matoušem in obetavljivim loncem na daljavo Motejlekom, Američanom Boltonom ter predvsem tudi Svedom z Elimaom in Sjöbergom na vrhu. Avstrijci razen s Preimlino niso pokazali v olimpijskem letu ničesar novega, vsekakor pa se zdaj, ko so olimpijske igre za njimi, ne bodo hoteli več opirati na odslužene rutinerje. Prav te in ne drugega drugega (Happle, Ihle, Thoma, Wegscheider) pa nimajo v ZRN.

Za nas Jugoslovane bo ta sezona zanimiva že zato, ker bomo brez olimpijske prilike skušali ponovno zbrati svoje sile in moči kljub neustreznemu treningu ob zaključku priprave. Na voljo imamo večje število tekmovalcev kot lani. Že itak ne »stara« ekipa je pomlajena. Razen mlajšinskega Omana (28 let), ki pa prav letos spet »reče« obeta, in Pecarija, ki je dve leti mlajši kot Kankkonen, so vsi ostali skalalci po dve, tri in več let mlajši. Če lahko sodimo po skokih na 40-skalalnici na Pokljuki, sta Zajc in Eržen v »življenjski formi«. Toda 80-m skalalnica je še enkrat večja od pokljuske in na njej žal naših skalalcev še nismo videli. Ta handicap za novoletna tekmovalja in posledicami za vso sezono se ponavlja iz leta v leto. Naše fante bodo sicer poslali na eno izmed večjih skalalnic — v Planico, če bo sneg, sicer pa v Avstrijo. Toda dnevi so jim šteti, če jih smučarji forum res namerava poslati še na novoletno turnejo oziroma na štiri velike skalalnice, ki dopuščajo skoke od 80—100 m.

Med prvo garnituro naših skalalcev, v katero sodita še Giacomelli in Nahigal, si bo v novi sezoni nedvomno utri pot 19-letni Smolj z Jesenic, ki sicer obdobje Visoko šola za telesno kulturo v Ljubljani. Smolej je bil že dvakrat mladinski državni prvak. Po njemu enaki poti si osta nedvomno zagotovila rezervni mesti tudi Kovalac iz ljubljanske Enosti in ter mladinec Stanič, član Triglava iz Kranja. Je še nia nadarjenih mladih skalalcev, kakor na primer Cirman,

urman, Zonta, Babšek, Bogataj, Avgustin (iz Ljubljane), kombinatorec Amrožič z Bleda, Dovžan iz Tojstrane, Mesec iz Kranja, Malej iz Javornika itd., o katerih bomo kaj več kot to zimo slišali prihodnjo sezono, seveda če bodo prizadeveni.

Zapisal sem nekaj optimističnih besed v upanju, da bo našim smučarskim forumom tudi za naprej uspelo zagotoviti materialno pomoč tudi pri komunalnih, v katerih je smučarski sport najbolj razvit. Vsekakor si brez več manjših in ene velike plastične skalalnice ne moremo zamisljati zares uspešnih priprav za tekmovalja, oziroma ne moremo od naših skalalcev, pa čeprav so prizadeveni, ob slabih pogojih za trening pričakovati ugodnih rezultatov na tekmah.

Na sliki zgoraj: OLE ARNTZEN (Norveška, 19 let) in na sliki spodaj: Marjan Pečar (Jugoslavija)

BRAZILIJA - TUDI TRETJIČ PRVAK?

Brazilske javnosti namreč pričakuje, da bodo njihovi nogometaši — s Pelejem in Garrincho na čelu — še tretjič (zaporedno) osvojili pokal Julesa Rimeta, to je naslov svetovnega nogometnega prvaka.

Poseben komite, ki so ga za dolžni za priprave izbranih nogometašev, je že izdelal podoben načrt dolgoročnih priprav. Prva točka je domala že izpolnjena; gre za prvi izbor igralcev-kandidatov za sestavo reprezentativne enajsterice. Vsa imena (44) pa bodo dokončno objavili do maja 1965. Med 25. majem in 30. junijem prihodnjega leta bosta namreč dve brazilski moštvi odšli na daljšo turnejo po Evropi, Afriki in končno še po drugih državah Južne Amerike.

V tujini bo vsaka ekipa odigrala po osem tekem, vendar ne proti najmočnejšim nasprotnikom. Zanimljivo je gotovo, da bodo Brazilci igrali 10. junija v Beiruthu, 13. junija v Damasku, 17. junija v Alžiru, 30. junija v Casablanci, 24. junija v Barceloni in 30. junija v Stockholmu. Na tej turneji naj bi igrali kandidati za državno reprezentanco, ki bodo sodelovali pojeze na svetovnem prvenstvu, izpolnili li svoje tehnično znanje in hkrati vsidrali tudi morebitne nasprotnike na bližnjem svetovnem prvenstvu. Cilj odprave je tudi, da se naj močnejši kar najbolj vgrajajo v srečanjih z manj kvalitetnimi tekmeci.

Sele aprila 1966 bodo izbirali zadnjič. Tedaj bodo vseh 44 igralcev temeljito spretehtali in

končno izbrali 22 igralcev. Pri delu se bodo ravnali po najmočnejših medicinskih in psiholoških testih, za katere so tudi že izdelali vse podrobnosti.

Seveda so mislili tudi na vse ostale »malenkosti«. Vsi nogometaši, ki bodo nastopili na prvenstvu v Angliji, bodo opremljeni s tremi pari nogometnih čevljev. O tem, katere čevlje bodo obuli za posamezno tekmo, bo odločalo igrišče in njegove posebnosti. Brazilci bodo prišli med prvimi na otok; že mesec dni pred pričetkom šampionata se bodo naselili v londonskem hotelu »Manchester«; gre torej za pravocarno in temeljito aklimatizacijo.

Stroški za tako skrbno načrto seveda ne bodo majhni, vendar je že danes potrebna vsota — približno pol milijona dolarjev — zagotovljena; deleže so prispevali vlada, državni inštitut za kavo, industrija tekstila in vžgalci, razne družbe za stave na konje in tudi številni anonimni darovalci. Sredstva so torej zagotovljena že zlasti zato, ker je nogomet v vseh koncih in krajih Brazilije pač sport številka ena. Vsakdo je rad pripomogel za to, da »bo« čez drugo leto v Angliji spet »plapolala« brazilska državna zastava na najvišjem (zmagovalnem) drogju.

Vsi kandidati za izbrano enajsterico že sedaj ne smejo več nastopati in sklepali pogodbe v tujini. Poskus »Juvventus« iz Torina (ki ga financira tovarna avtomobilov »Fiat«), da bi najel

Manuela Dos Santosa, tako se imenuje s pravim imenom Garrincha, je tako žalostno propadel že v kavi. Italijani so mu ponudili bajno vsoto denarja za podpis triletno pogodbo. Sloviti žongler je ponudbo moral zavrniti s pripombo seveda, da bo na »starišcu« šele po svetovnem prvenstvu leta 1966.

In kako se pripravljajo Evropa? Zgodovina kaže, da je imela na dosedanjih prvenstvih državagostiteljica zmeraj kako prednost. Ta bo leta 1966 pripadla Angliji. Med vsemi reprezentancami na otoku pa so za zdaj najbolj formi sicer Škoti, toda angleška reprezentanca je pokazala prav letos nekajkrat zelo dobro igrjo. Verjetno je, da bodo leta 1966 sloviti internacionalci Jimmy Greaves, Bobby Charlton in George Eastham na vrhuncu nogometne kariere. Če bodo iz vrst mlajših igralcev izšli še nekaj dobrih, nadarjenih nogometašev, potem bo treba šteti tudi Anglijo med glavne favorite. Anglija — kot privediteljica — in Brazilija — kot zadnji svetovni prvak — tudi ne bosta igrali napornih kvalifikacij.

Teh se posebno bojijo škotski nogometaši; igrali bodo namreč v Italijo, Poljsko in Finsko. Škotski igralci pa pravijo, da so Škoti boljše igralce izločili kot Angliji in da bodo Denis Law, Jim Baxter in Bob Hendersen velika podpora za odlične napadalce St. Johna, Wilsona, Gibsona in druge.

Na severu anglojazi z dobrim plasmanjem predvsem Švedi. Seveda pa moramo računati, da bodo v povratnem srečanju v septembru prihodnjega leta odpravili dokončno nemško reprezentanco (prva tekma v Berlinu se je končala neodločeno 1:1). Švedski recept za nogometno igrjo — igrati racionalno in hitro — je lani dosegel lepe uspehe: Švedi so premagali reprezentanco SZ, in sicer sredi Moskvi. Na olimpijskih igrah leta 1948 so bili švedi olimpijski zmagovalci (pred Jugoslavi-

jo), med najboljšimi pa so bili tudi na svetovnem prvenstvu leta 1952, osem let pozneje pa se prišli celo v finale, kjer so izgubili z Brazilijo 2:5.

Kajpak je treba računati tudi s sovjetskimi nogometaši, ki pripravlajo novo reprezentančno vrsto. Mnogi strokovnjaki sicer

ne verujejo v uspeh SZ, češ da leta 1966 v sovjetskih vrstah bo več »starelega« levja Jasina.

Napovedi so najrazličnejše tudi za ostale nogometne velesile, med katere nogometni strokovnjaki po svetu — klub letošnjim neuspehom — prištevajo tudi Jugoslavijo. Kvalifikacijska tek-

movanja so še na sporedu, zato je težko ugotoviti o zanesljivih udeležencih (16) svetovnega nogometnega prvenstva leta 1966 na terenih Suderlanda, Middlesbrougha, Sheffielda, Liverpoola, Manchesterja, Birminghama in Londona.

T. Z.

Atraktivni nogomet — milijoni in milijoni se navdušujejo zanj

kratko toda novo

Prihodnje svetovno prvenstvo v hokeju na ledu bo med 4. in 14. marcem 1965 na Finskem, in sicer z udeležbo 16 reprezentanc v dveh letnih skupinah (A in B). Turnirja nižje vrste (C) tokrat ne bo. Najboljših osem tekmecev bo ves turnir odigralo v Tampereu, karkih 170 km stran od Helsinkov, moštva iz skupine B pa se bodo morala seliti med Helsinko, Raumo in Turkuje. Izraeli kolektar je bil sestavljen tako, da bo imela vsaka reprezentanca po dveh zaporednih tekmah en dan počitka. Kot zadnje srečanje celotnega prvenstva je še zdaj določeno med obema velikoma Kanado in SZ, ki bo 14. marca ob 16.30.

Pred kratkim so v Mexico Cityju odprli za uporabo nogometno areno, ki bo v štirih letih priložila olimpijskega turnirja z žogo, leta 1970 pa bodo v njej igrali tekme za svetovno prvenstvo. Za dokončanje tega projekta so stroške za dograditev tega močnega stadiona dvignili na več ko 10 milij.

nov dolarjev, seveda ne zaostaja niti tehnična oprema v podrobnostih. Predstava o njegovih izmerah naj zadostuje splošna podatek, da je v njem prostora za 123.000 sedežev pod streho. Dalje je vredno omeniti še fragmentno učinkovito umetno sojno luč — napravo so montirali Nemci iz Erlangena — ki bo vsakomur tribunske strelce svetila z močjo kakih 20.000 svetil in začela delovati že v začetku prihodnjega leta. Kakov pravo, bo Mehika do leta 1968 in torej do naslednjih olimpijskih igr priprala udeležencem še marsikatero neposredno in neposredno senzacijo. Vsaj po vnanjem učinku gotovo...

Čilski smučarski zvez se je v domačem tisku postavila v obrambo proti obdolžitvam, da smučarski turnir v delj ko prej malo znanim Portillo ne bodo pravi čili pripravljali kakor se spodobi. Njeni zastopniki so obduli hkrati tudi grožnje predsednika FIS Marca Hoderja (Svica), češ da bo Čilu odjel mandat za izvedbo prihodnjega svetovnega prvenstva (1968), če do junija priložila njega leta ne bo izpolnil določenih pogojev. Čilenci priznavajo sicer, da so s pripravi za to priredbo zaradi pomanjkljivosti volitev nekoliko zaostali, toda nova vlada je že odobrila vse potrebne ukrepe in se dela na smučiških kakor tudi v kraju samem za nastanitev gostov že spet začela. Kakor so bili zadovoljni udele-

ženci košarkarskega in nogometnega svetovnega prvenstva v letih 1960 in 1962, tako se bodo zaslili — pravilo — v najboljši škoti. Za uredništvu pripravljanih skicah za nastope tudi gostje na smučarski svetovni paradi, razen seveda nekoliko težavljih »transporth« problemov, ki jih bo treba še posebej izmisljivo reševati zaradi oddaljenosti Portilla od velikih mest.

22-letna avstrijska smučarka Marlene Nutt-Jahn se bo po vsaj petih letih — zelo čedim do sedaj — v mednarodnih konkurencah — že letos uvrstila med nekdajšnje smučarje. Dobro podoben sosedi vedo povedati, da bo njena podluga leto stara hčerka Ariz dne v krakih medela še brate ali sestri. Potem se z nedeljimi mi izleti ne bo pridla...

»Veslaško« mesto Ratzburg blizu Berlina (ZRN) bo v kratkem prešlo iz javnih skladov znatna denarna sredstva, da bi ga čimprej spremenili v pravi veslaški center vse republike. Za uredništvu pripravljanih projektov so se zavzeli najbolj odločilni predstavniki v državi. Umeteljstvo je precejšen investicije v veslaštvo, da bo nemški veslaški sport sprožil zmeraj naraščajoče mednarodne konkurenco. Veslaštvo je bilo v preteklosti samo z dosegajočimi navedbami, brez mnogo razmišljanja pošilja domor.

Schollandrov so v teh letih omogočili sinovima vse — jahanje, drsanje, baseball... Don je igral tri leta baseball v ekipi, ki je bila v vrstni vrstici Oregon in seveda tudi igral za Campbell, ki namerno ni sprejel v tem drugem sportu. Don se je mnogokrat preselil iz plavalca v plavalca, v obeh sportih pa je v obeh avtomobilu med vožnjo s plavalnega treninga na tekmo.

Ko je Campbell zmagal MAC je se govoril z Donom: »Dečko! Moraš se odločiti: baseball ali plavanje!« Don Schollander se je seveda odločil za plavanje. »Naslednji« trener — Walt Schuller me je navdušil za prosti slog. Kakor že veste — sem bil izredno slab plavalec z enajstimi leti, bolj s z dvajsetimi. In s trinašletni sem pravzaprav začel nov juris na rekordne.

PRIHODNJE: Novo potovanje v Santa Claro — Tisoč kilometrov do Portlanda — Pot v Santa Claro — Razmišljanja v januarju noči.

KAVA

MOJ DOBRI IN ZVESTI PRIJATELJ!

Aleksander Pasternjak: „PLAVOLASI TORPEDO IZ OREGONA“ DON SCHOLLANDER

PLAVALNI BEG NA FLORIDO - PO PRVIH RAZOČARANJIH

SVOJE RAZOČARANJE PO PORAZIH JE STEINBACHU DOBRO SKRIVAL, TODA NEKAJ TEDNOV JE TAVAL PO ULICAH OSWEGA IN PORTLANDA OBUPNO NERVOZEN, MOČNO UTRUJEN PO VSAKEM TRENINGU IN NEKOLIKO MALODUSEN. »POJDIVA ZA NEKAJ TEDNOV NA POČITNICE K STRICU NEWTONU NA FLORIDO!« — JE NEKEGA VEČERA PREDLAGALA MATI. ZACUTIL JE NEKO NEOPISNO ZELJO, DA BI POBEGNIL DALEČ — V NEZNANE KRAJE. V DALJNI OCALI BI MORDA PRI STRICU NEWTONU POZABIL NA VSE. PLAVAL BI — BREZ URNIKA IN INTERVALOV SEVEDA — V BLIZINI LAGUNI. SE SONCIL NA ZIVOPISNI PLAZI FLORIDE IN IGRAL KOŠARKO V SENCI ZELENIH PALM...

IZ OSWEGA V OCALO

Na bostonski plaži letališča v Miamiu so se ponavljale vsakoletne scene srečanja s floridskimi sorodniki. Starci Newton in sosedini obliki, bratranec Billy v praznični monarški prazrav v marmornatim postopu med demnega letališča, peturna voznja od Miamijskega avtobusnega Floridke nagnili do čudovite Ocale. Spomni se — kakor vedno ob prihodu v Miami — gospe Ruby Simmons in njenih lektori zemljepisa. »Dragi dečki in dedici!« — začel je bil z govorom. »Dobro jutro!« — odzvali so mu plani — ima brezvestne nameni. Dolge obale z belim peskom obkroža prozorna voda Atlantika. Svetli pesek na sipih in korali otoki v plitvinah so vaba za številne turiste bližnjih letovišč. Mimi zgodovi so bili nekdanji širna bojišča državljanske vojne. Floride je bila za gospe Ruby Simmons vedno dežela, o kateri je govorila s ponosom. »Floride je sree ZDA. Civilizirana Severna Amerika je bila tožna tankaj — v Saint Augustinu, kjer so pred okoli 400 leti podpisali sporazum o pomiritev med državami. Saint Augustin je najstarije mesto v Floridi. To je Cape Canaveral (seda) Cape Kennedy) simbol novega, nastajajočega. Fort Sumter — trdnjava, kjer se je začela vojna med Severom in Jugom — se stoji. Zelena bojišča. Richmonda se niso pozabljena tudi za mlado generacijo. Duh Southera O'Hara je že živ v tem svetlu palači in plantazi.

Ob vožnji skozi Miami Beach je pozabil na razočaranja v plavanju. Hoteli med dvema obalama azurnega morja, palme vzdolž štiristozne avtostrade, bazeni s fantastičnimi oblikami. Miami Beach ima svoje zakone razkošja in lepote za visoko dolarsko ceno. Pred štirimi desetletji je bilo teh 100 kilometrov belega peska in modrega neba s čudovitimi zalivi in prelivi samo zapuščen svet daljnega juga. Čevlji peska ob obali oceana stane danes 5.000 dolarjev in vsak novi hotel je za razvajane milijonarje hotel sezone.

Kako dolgo ostaneja v Ocali? — je spravedlivo vprašanje. »Teden, morda dva. Don je nejevoljen po zadnji neuspehi v plavanju in zares si ne da do povedati — da doživlja vsak plavalec trenutno krizo. Krajši počitek na Floridi s Billom in prijatelji bo dečka pomiril.

Don je medtem opazoval talinske. Pripravil si je pripravilo na vsakem kilometru novo presenečenje. Severno od Miami Beacha — ko teče floridska magistrala tik ob obali — se odpira sve vode in čisti, pravi raj floridskih plitvin. V daljši horizont se bliže pesek meša z azurno modro oceana. Škratni korali s penečimi valovi, zeleni otoki z belimi jadrji. Don je nejevoljen po zadnji neuspehi v plavanju in zares si ne da do povedati — da doživlja vsak plavalec trenutno krizo. Krajši počitek na Floridi s Billom in prijatelji bo dečka pomiril.

Don je medtem opazoval talinske. Pripravil si je pripravilo na vsakem kilometru novo presenečenje. Severno od Miami Beacha — ko teče floridska magistrala tik ob obali — se odpira sve vode in čisti, pravi raj floridskih plitvin. V daljši horizont se bliže pesek meša z azurno modro oceana. Škratni korali s penečimi valovi, zeleni otoki z belimi jadrji. Don je nejevoljen po zadnji neuspehi v plavanju in zares si ne da do povedati — da doživlja vsak plavalec trenutno krizo. Krajši počitek na Floridi s Billom in prijatelji bo dečka pomiril.

in neodkrita zaliva, peščene in skalnate plaže, svet podvodnega ribolova — od Floride do Antilov. Zadržaj pogled na širni Atlantik je nekaj kilometrov po Palm Beachu. Nad Florido se je spustila noč in rumeni sij za-

1940 nastopala kot profesionalna plavalca njegova mati Martha...

»COME BACK« V OSWEGU

Don Schollander je kmalu prebolel najtežjo krizo neuspehov v enajstem

Novi »športni bog« Olimpa — je bil podpis pod karikaturo Dona Schollandra s tremi olimpijskimi kolajnami v največjem evropskem listu — pariškem »L'Equipe«.

romatov kaže pot v osrje Floride — v Ocalo. Don je medtem že posnel na svoje plavalne uspehe in neuspehe in pot v Ocalo je zanj pravzaprav pot umiritev...

V Ocali sta preživela štirinajst dni in Don je ponovno videl »Underwater Fairylands« — kjer je okoli leta

da je iste višine. Don je bil še od mladih let vedno priprazen, z izrednim smislom za humor. S stalnim plavalnim treningom je postal vse močnejši in večji. Za njegovo hkrati soočce je posebno pomembno, da je ostal kljub svojim velikim uspehom še nadejše izredno skromen, skritičen — Don je ostal tisti deček našega razreda z očarljivim nasmehom.

Steinbach je kmalu ugotovil, da je deček fizično in psihično močno napredoval in se vedno je ostal prepričan, da bi bil med najboljših njegovih boljši slog. Konec leta 1957 je bil Don Schollander ponovno na listi najboljših plavalcev svoje starostne skupine — s časom 15,5 na 30 yrdov hrbno. S tem novim rekordom je postal največja pionirska nada ZDA v plavanju...

BASEBALL IN PLAVANJE

Tye Steinbach se je konec leta preselil v Mio Minville in Don Schollander je — ker je ostal brez trenerja — prestopil iz Aerocluba v Multnomah Athletic club, kjer je treniral pod Jimom Campbellom, sedanjim trenerjem univerze Penzance v Portlandu. Delphiji, akm me je naučil disciplini pri treningu in z rednimi kondicijskimi treninji sem postal vzdržljivše in opredelje Don o teh časih. Campbell je dajal svojim plavalcem na treningih včasih izredno zapletena navodila, toda morali so izvrševati le en trening brez prigovorov. Don je moral večkrat plavati tako — da je dvakrat zapored udarjal z levo roko na trikrat za desno Campbell je vse iz nado izpolnjeval njegova navodila, brez mnogo razmišljanja pošilja domor.

Schollandrov so v teh letih omogočili sinovima vse — jahanje, drsanje, baseball... Don je igral tri leta baseball v ekipi, ki je bila v vrstni vrstici Oregon in seveda tudi igral za Campbell, ki namerno ni sprejel v tem drugem sportu. Don se je mnogokrat preselil iz plavalca v plavalca, v obeh sportih pa je v obeh avtomobilu med vožnjo s plavalnega treninga na tekmo.

Ko je Campbell zmagal MAC je se govoril z Donom: »Dečko! Moraš se odločiti: baseball ali plavanje!« Don Schollander se je seveda odločil za plavanje. »Naslednji« trener — Walt Schuller me je navdušil za prosti slog. Kakor že veste — sem bil izredno slab plavalec z enajstimi leti, bolj s z dvajsetimi. In s trinašletni sem pravzaprav začel nov juris na rekordne.

PRIHODNJE: Novo potovanje v Santa Claro — Tisoč kilometrov do Portlanda — Pot v Santa Claro — Razmišljanja v januarju noči.

ningih včasih izredno zapletena navodila, toda morali so izvrševati le en trening brez prigovorov. Don je moral večkrat plavati tako — da je dvakrat zapored udarjal z levo roko na trikrat za desno Campbell je vse iz nado izpolnjeval njegova navodila, brez mnogo razmišljanja pošilja domor.

Schollandrov so v teh letih omogočili sinovima vse — jahanje, drsanje, baseball... Don je igral tri leta baseball v ekipi, ki je bila v vrstni vrstici Oregon in seveda tudi igral za Campbell, ki namerno ni sprejel v tem drugem sportu. Don se je mnogokrat preselil iz plavalca v plavalca, v obeh sportih pa je v obeh avtomobilu med vožnjo s plavalnega treninga na tekmo.

Ko je Campbell zmagal MAC je se govoril z Donom: »Dečko! Moraš se odločiti: baseball ali plavanje!« Don Schollander se je seveda odločil za plavanje. »Naslednji« trener — Walt Schuller me je navdušil za prosti slog. Kakor že veste — sem bil izredno slab plavalec z enajstimi leti, bolj s z dvajsetimi. In s trinašletni sem pravzaprav začel nov juris na rekordne.

PRIHODNJE: Novo potovanje v Santa Claro — Tisoč kilometrov do Portlanda — Pot v Santa Claro — Razmišljanja v januarju noči.

PREIZKUSILI SMO 'CESTO SONCA'

Deževalo je, ko se je Kompasov avtobus s skupino izletnikov, namenjenih v Rim, ustavil izven Bologne na parkirnem prostoru priključka avto ceste Milano-Neapelj ali tako imenovane »cesta sonca«.

Sofer Branko je prejel od cestnega upravitelja tiskovino s velikim številkom 13. To pomeni, da smo bili na 13. vzhodu (od Milana do Bologne jih je bilo 12, do Rima pa jih je še 23), nam zaželel srečno pot in že smo zdrveli po širokem asfaltu proti Rimu. Bili smo na najlepši in najdražji avto cesti Evrope. Zato najprej nekaj podatkov iz zgodovine.

Cesto so začeli graditi leta 1955, gradnja je trajala devet let in nekaj mesecev, saj so zadnji odsek ceste med Rimom in Firencami odprli pred kratkim, ali natančno, 4. oktobra letos. Cesta je dolga 755 km, to je toliko, kolikor je od Milana do Neapolja. Cesta ima dve cestniški s šestimi stezami, in sicer so štiri steze za normalni promet, dve pa sta rezervirani za zasilni oziroma kraški postanek ob cesti, kadar nastopijo težave z vozilom. Ti stezi sta označeni z rumeno črto.

Cesto so zgradili predvsem zato, da bi razbremenili druge ceste, kjer je gostota prometa že nevarna, sicer pa tudi zaradi hitre povezave Milana — gospodarske prestolnice Italije — s turistično zanimivim jugom. Cesto je gradila finančna skupina IRI, s sodelovanjem italijanskega finančnega ministrstva. Celotna gradnja ceste jih je stala 272 milijard lir, ali približno 360 milijonov evrov. Najcenejši kilometer gradnje je bil na relaciji Milano—Bologna 226 milijonov, najdražji pa na odseku Bologna—Firence v Apeninih, ki je veljal 835 milijonov lir. Da je to res največja povojna gradnja v Italiji, povedo naslednje številke: Za delo je bilo potrebnih 15.000.000 delovnih dni. Izkopanega je bilo pri odprtih izkopih 52.000.000 kubičnih metrov materiala, iz predorov pa 1.800.000 m³. Zidu in betonu je bilo vgrajenih 5.000.000, v tlak in asfalt pa 16.000.000 kubičnih metrov materiala.

Na cesti je 260 mostov in viaduktov, 572 podvozov in nadvozov, predorov 9.600 metrov na levem in 10.400 metrov na desnem cestnišču.

Tarife za vožnjo po cesti obračunavajo po prevoženih kilometrih in po moči v KM vozil. Vhodi in izhodi s ceste so v bližini večjih krajev in znanih turističnih postojank. Na cesti in s ceste ni moč priti nikjer neopaženo oziroma brez vhodne kontrole, ker sta obe cestniški ograjeni s pol-drog meter visoko železno ograjo in kani ob kraju ceste. Tako je urejeno tudi zaradi varnostnih razlogov za divjačino oziroma živino na paši ob cesti.

Za uporabo ceste plača fiat od Milana

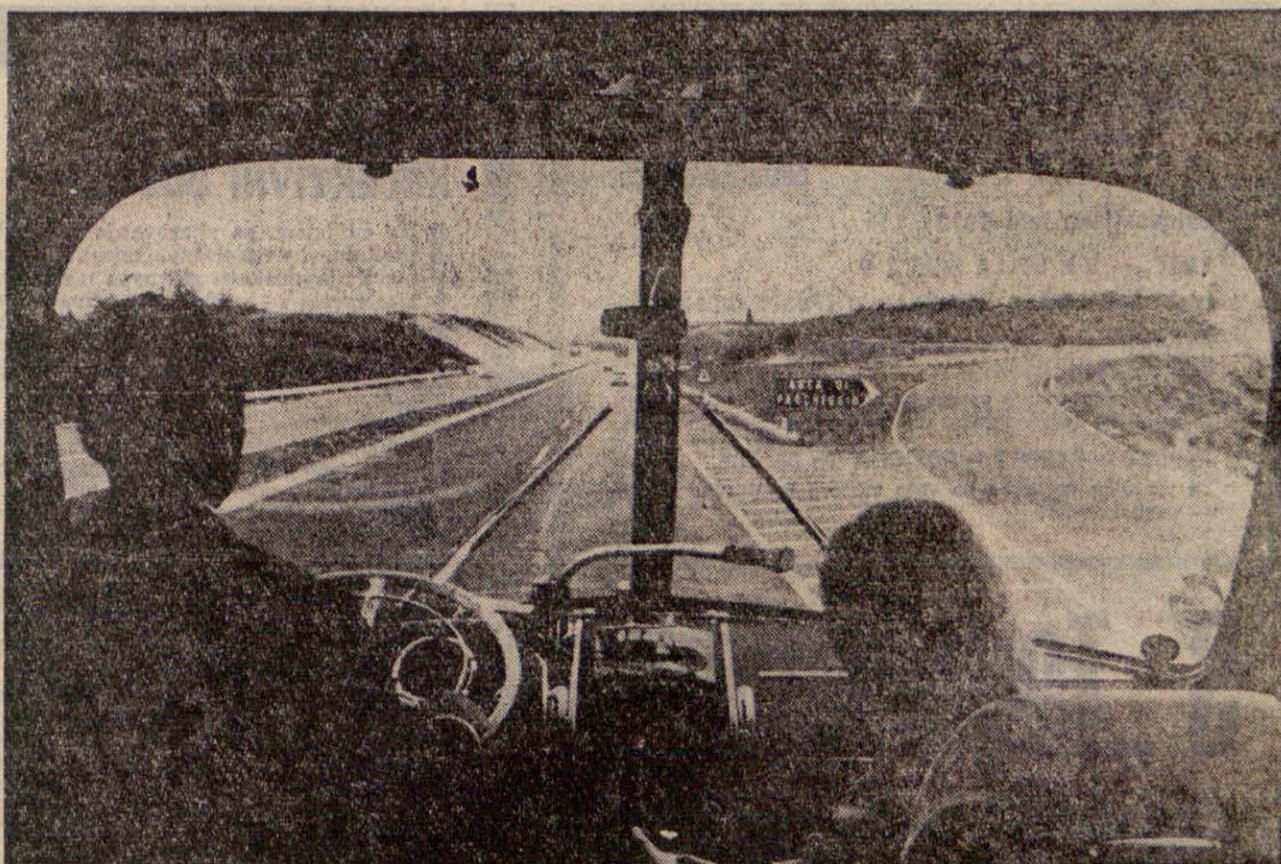
do Rima 2.200 lir, za vozila od 850 cm do 1300 cm na isti relaciji 3.400 lir, vsa močnejša vozila na tej relaciji pa 5.000 lir. Število potnikov v vozilih ni važno. Kot vidimo, so tarife visoke, toda plača se, voznik bo porabil dosti manj goriva kot sicer, vožnja bo lažja, prijetnejša in hitrejša. Saj je povprečna hitrost srednje močnih vozil na tej cesti 100 km na uro, so pa vozniki, ki jim ta hitrost ni dovolj in drvi 160 ali celo 200 km na uro, kar je pa nesmiselno, ker je bila cesta nalašč trasa in speljana ob krajih tako, da nudi vozniku oziroma potniku lep razgled

Se prav poseben užitek je bila vožnja od Valdarina do Orvieto. To je več kot 100 km dolg odsek ceste, že v bližini Rima, kjer se pokrajina stalno menja, tu so tudi vasice, ki so podprte z železobetonsko konstrukcijo in zdi se, kot da visijo nad cesto.

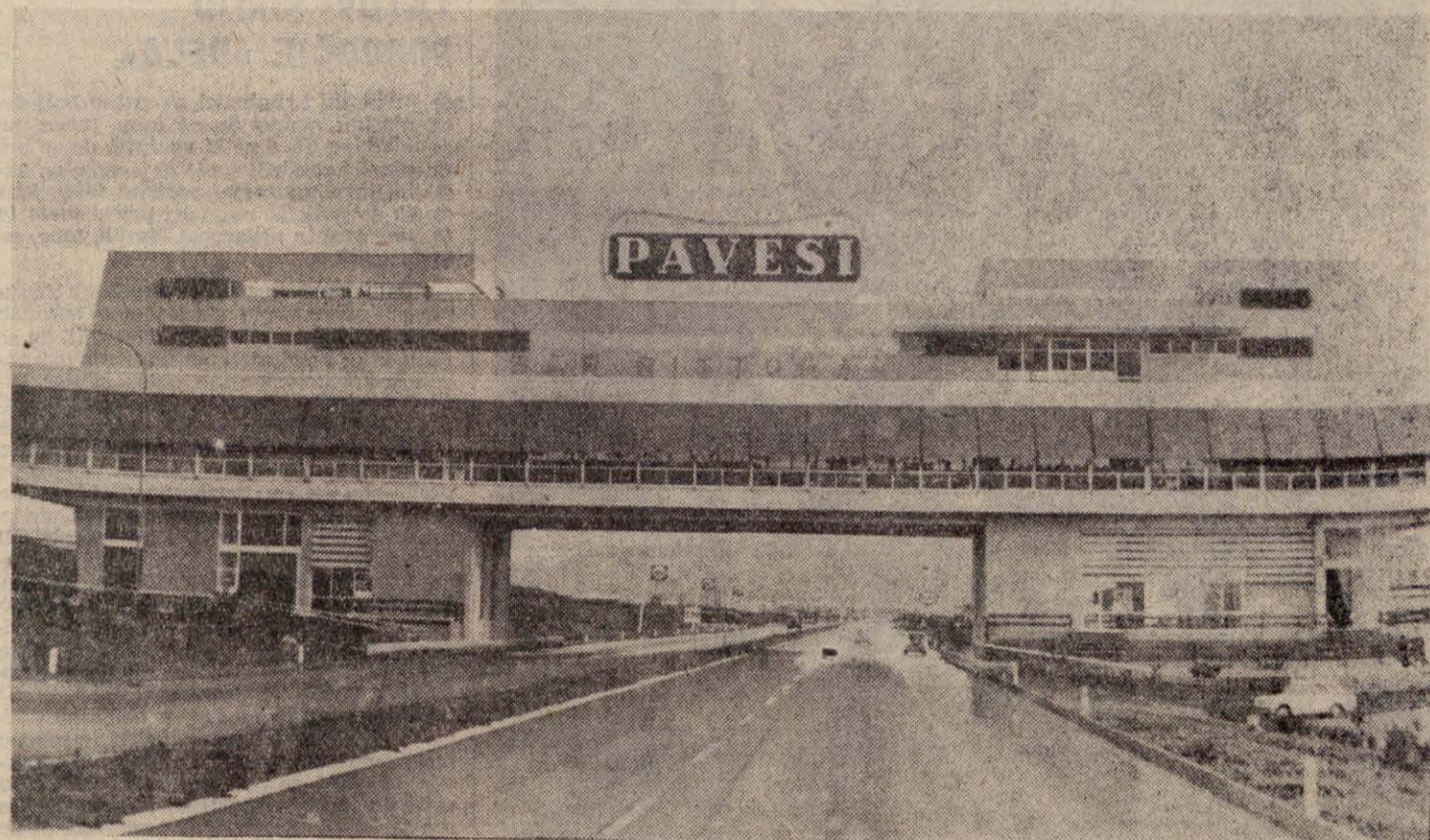
Na vsakih 20—30 km so bencinske črpalke, servisne postaje, mehanične delavnice, bifeji, zdravstvene postaje, nekaj vsega tega pa je še v gradnji.

Ustavili smo se na neki večji postaji. Tu smo našli moderno samopostrežno trgovino in restavracijo, kjer je moč kupiti vse od jestevin do nogavic. Za utrjene soferje in potnike je prenočišče dovolj ob cesti.

Pri Orvietu smo bili priča tudi težemu karambolu s hujšimi posledicami. Promet je bil ustavljen samo za najkrajši možni čas, nemudoma je bila na mestu motorizirana kolona prometne policije, rešila, gasilci in tehnične ekipe. V dolžini enega kilometra so postavili osvetljene stebre, tako zožili cesto in promet je tekel nemoteno.

Promet na »cesti sonca« ni niti posebno gost, vendar nastaja gneča v bližini večjih mest.

Podobnih »razpetih« restavracij nad »cesto sonca« je več, med njimi so tudi samopostrežne trgovine, cene v njih pa nikoli višje kot so običajne v Italiji.

po pokrajini. Imeli smo smolo, da je deževalo, ko smo se vozili po »cesti sonca«, pa smo kljub temu uživali ob pogledu na elegantno speljano cestniško, črne viadukte in vasice, ki so jih odkrili šele s to cestjo. Povsod harmonija in ravnotežje med starim in novim.

Prevozili smo 360 km, da sami nismo vedeli kdaj, tudi naš voznik Branko, ki je prvič vozil na tem odseku, ni mogel prebrati ceste. Že smo se ustavili na odcepu št. 36, ki pelje proti središču mesta Rim. Tu je Branko vrnil tiskovino in pla-

čal 3.300 lir, kolikor je treba plačati za teža vozila na relaciji Bologna—Rim.

Dež je prenehal in izza oblakov se je pokazalo sonce. Skoda, da se to ni zgodilo prej, kakšna mora biti »cesta sonca« šele v soncu.

EDI SELHAUS

OPICE IN PLEMSTVO

OPIČJA
DRUŽBA
NI ENAKA
OPIČJI
DRUŽBI

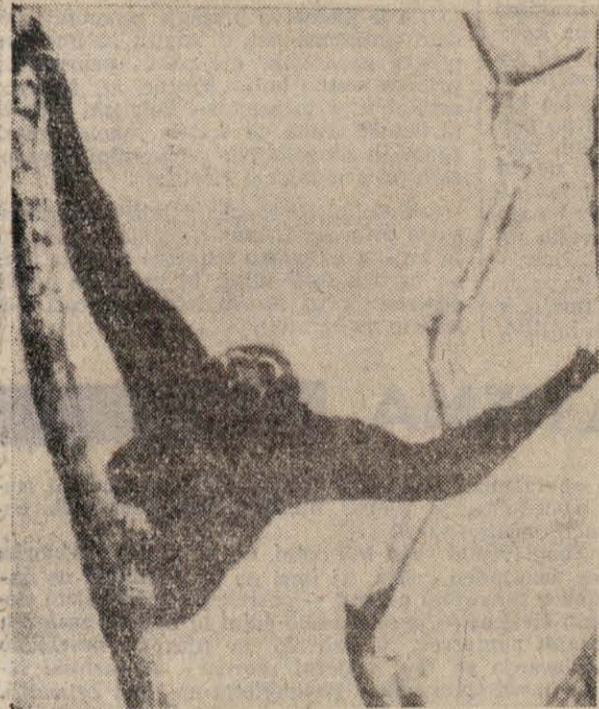
Komaj v dveh mesecih pa so se atenci naučili, kako ravnati z zavitiimi bonboni. Razlog tiči v tem, ker je hierarhija v tem tropu bila razvita v veliko milejši obliki kot pri opicah spartancih. Glavne vloge pri atencih nimajo samci, pač pa samice. Nagnjenje k matriarhatu je očitno. Zemljšče, kjer posamezne skupine v tropu atencev iščejo hrano, ni strogo omejeno. In za obrambo svojega družbenega položaja zadostuje že lingvistični napad na rodovni lestevici višje stoječe opice. Pri spartancih pa je zaradi tega čisto prišlo do ogroženih borb.

Tudi nasledstvo določenega položaja je pri obeh tropih drugače urejeno. Pri

spartancih se dorasli mladci umaknejo v zunanji krog in si morajo s silo spet priboriti dostop do krompirjevega polja. Pri atencih pa mladci svoj položaj podedujejo po materi. Mladici uglednih mater so nekako dolžni, da razvijajo svoje sposobnosti po vzgladu staršev in se že zaradi tega čutijo vplemenite.

Takole pravi pariški zoolog Chauvin v svojih povzetkih o raziskavah kolegov iz Kjota: »Življenje makakov v marsicem ustreza tistemu, kar vemo o življenju predzgodovinskega človeka in preprosti ljudstev.«

(»SPIEGEL«)

Japonski makako.

Špartanci« je zapisal zoolog, »zelo grobo ravnajo s svojimi samicami in jih neusmiljeno kaznujejo, tako da jih vsaj kar pokrije z ugrizi.«

Pri atencih pa se to bolj poredko dogaja. Te nenavadne ugotovitve o vsakdanjem zakonskem življenju »Helenov« so zapisane v knjigi »Življenje med živalmi«, ki jo je napisal francoski profesor na Sorboni Remy Chauvin. Seveda je uporabil avtor imena grških rodov samo simbolično, da je označil navade in običaje opic makako, ki živijo na Japonskem.

Osem let je skupina japonskih znanstvenikov z univerze v Kjotu pod vodstvom strokovnjakov živalske psihologije Imanishi in Mijadžija opazovala tropo makakov in njihove življenjske navade. Njuna odkritja so zdaj povzeli tudi na Zahodu.

Ne samo ljudje, kot so menili doslej, temveč tudi opice lahko neodvisno od podedovanih instinktov razvijejo določene tradicije v okviru enega tropa, ki se prenašajo iz roda v rod. Enaindvajset različnih tropov so opazovali pri njihovem vsakdanjem življenju. Vse opice so bile iste vrste ali pa so imele vsaj zelo podobne dedne lastnosti. Kljub temu pa so japonski strokovnjaki za psihologijo živali ugotovili, da je vsak trop makakov razvil lastno obliko obnašanja, tako na primer različne navade pri hranjenju — ki nekako ustrezajo razlikam, ki na Japonskem ljudje jedo s palčkami, na Zahodu pa z vilicami in noži — prav tako pa tudi ostro ločeno rodovno ureditev, ki je posledica vzgoje.

Tudi pri nekaterih drugih živalih je bilo včasih izjemoma opaziti priučene navade. V podganjih krdelih so se izkušeni vodje krdele tudi druge podgane naučile ogibati se določenega podganjega strupa. Te previdnosti niso opustile tudi poteme, ko vodje že davno več ni bilo med živimi.

Pred nekaj leti so podoban primer opazili tudi pri sinicah. V Angliji, na Skot-

skem in ponekod na Irskem, kjer dostavljajo mleko v steklenih pred hišna vrata, so se sinice naučile odstranjevati pokrovice s steklenic, da so tako prišle do mleka. Zanimivo pa je, da so snemale samo pokrovice določenih barv; steklenice, opremljene s pokrovi drugih barv, so ostale nedotaknjene. Iz tega so znanstveniki sklepali, da se ptice tega niso naučile vsake zase, pač pa da so se te veščine posredno naučile od ene izmed njih, ki je prva odkrila, kako se tej stvari streže.

Nasproti temu pa je zmožnost za tradicijo, ki je bila, kot so doslej mislili, izključno domena človeške kulture, pri japonskih opicah makakih nenavadno razvita in zelo raznolika.

Od enaindvajsetih opazovanih tropov sta bila posebno zanimiva dva: skupina, ki živi na južno-japonskem otoku Kjusiu (»špartanci«) in pa skupina, poimenovana Minotani (»atenci«).

Pri špartancih je vladala nenavadno stroga rodovna razdelitev: razvojne možnosti posameznika v sklopu rodovne lestvice so ozko omejene. Samci so očitno imeli dominanten položaj in so kaznovali samice z ugrizi, če so jih zalotili v obče-vanju s samci nižjega rodovnega položaja. Njihova stroga družbena razdelitev se le po kaže v načinu, kako so špartanci živeli v koncentričnih krogih okoli najboljših polj na otoku. Na polju, kjer je rasel sladki krompir, so živeli najbolj prominentni samci s svojimi samicami in mladici. Obrobje polja pa je pripadalo opicam nižjih krogov. Le mladim je bilo dovoljeno svobodno gibanje v vseh krogih. Kastni ureditvi pri špartancih ustrezajo tudi nekatere na novo pridobljene zmožnosti. Aristokrati s krompirjevega polja so se držali bližnjega temnja in obiskovali so jih krmiti s sladkorčki. Stroge kaste omejitve so preprečile, da bi se zmožnost odvijanja sladkorčkov prenesla na opice nižjih krogov. Tri leta je trajalo, preden so se tudi te naučile te spretnosti.

UTRUJENE RIBE

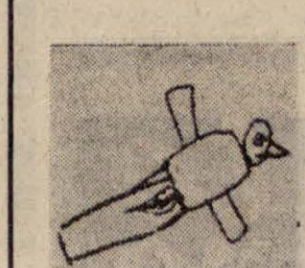
Zakaj se hitre in okretno ribe da-jo ujeti v počasne mreže? Čisto pre-prosto, utrudijo se. To so ugotovili, ko so se potapljači obesili na ustje mreže in posneli ribe, ki so se ujele v mrežo. Mreža se je gibal skozi vodo le s približno tremi kilometri na uro, to pa je hitrost, ki jo z lah-koto presežejo vse ribe. Potapljači so ugotovili, da so ribe, kljub temu da so hitre, prelene, da bi se izognile pa-sti. Nekaj časa plavajo pred mre-žo, sčasoma pa se utrudijo in za-dejo v njeno zvelo. Potem počasi pri-dejo do ozkega, zaprtega konca mre-že, od koder ni več umika.

Na podlagi teh opazovanj so v uradu za ribarstvo v Seattle izdelali ogromno mrežo, katere odprtina meri približno 40 metrov v kvadrat, in jo posebni plovci držijo odprto.

Mrežo lahko potopijo v kakršnokoli globino. Skozi vodo jo vlečejo s hi-trostjo pet kilometrov na uro. Nekaj rib, med njimi tudi losos, je toliko pametnih, da se zavemo nevarnosti in se ji urno odmaknejo, večina pa se jih za mrežo ne zmeni, dokler ni prepozno.

Opremljeni z novo mrežo so ribi-či začeli loviti v Tihem oceanu, in sicer v srednjih globinah, kjer pona-vadi sploh ne lovijo. V povprečju so ujeli eno tono rib v minuti. Čeprav ribe, ki živijo v takih globinah, pona-vadi predelujejo v ribjo moko, se z njimi vred ujame tudi precej da-brih, užitnih rib. Ribiči se že vse-lijo časov, ko bodo s celimi flotami mrež velikank temeljito očistili glo-bine, ki so jih doslej zanemarjali.

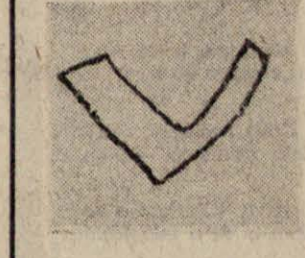
IZ ZNANOSTI IN TEHNIKE NAM POROČAJO

Slikanice, v katerih otroci že izri-sane like samo pobarvajo, slabo vpli-vajo na razvoj ustvarjalne fantazije. To je ugotovila ameriška pedagoginja dr. Blanche Jefferson z univerze v Pit-sburghu. To svojo teorijo je podprla s poskusi. Zgornja risba kaže, kako natančno je otrok iz lastne domišli-je upodobil letečega ptica, preden se je spoznal s stiliziranimi ptici v sred-nji risbi. Potem je risal samo še pti-če, kakršni so upodobljeni na spodnji risbi. Zagovorniki takih slikanic trdi-jo, da se otrok pri natančnem barva-nju nauči kontrolirati mišice roke in prstov. Dr. Jeffersonova pa meni, da so negativne posledice bolj tehtne. Otroci, ki se ukvarjajo s takimi slika-nicami, postanejo leni za razmišljanje in postanejo preveč ubogljivi ljudje. Ustvarjalna samovolja in samostojno razmišljanje sta pri tem mnogo bolj važna.

Ameriška akademija znanosti je do zdaj veljavne norme za kalorije, po-trebne za zdravo prehrano, občutno znižala. Doslej so menili, da potrebuje povprečen moški, star petindvajset let in težak okoli 70 kilogramov, pri sred-nje težkem fizičnem delu, dnevno oko-li 3300 kalorij. Zdaj priporočajo le še 2900 kalorij. Za žensko pa naj bi za-dostovalo le 2100 kalorij v primerjavi z 2300 kalorijami poprej. Po teh pri-poročilih akademije se že ravna v bol-nišnicah, jetnišnicah, internatih, počit-niških taboriščih in v ameriški vojski.

Elastični podplati RIS niso le udobni, temveč tudi zelo moderni. Številni potrošniki v Ju-go-slaviji in tudi v inozemstvu so se prepričali o kakovosti podplatov, ki olajšajo hojo zaradi svoje gibljivosti in elastičnosti. Podplati RIS varujejo noge pred vlago in hladom. — Zaradi svoje izredne trpežnosti so zelo ekonomični. — Elegantni čevlji s podplati IDEAL, CORSO, DORIS, STYL in MADISON, ki imajo moderno polpelo, so lahki za hojo — za službo. Kon-strukcija pete je taka, da se ne boste utrudili tudi pri daljši hoji in da bo vaša opora, ko sedete za volan, zanesljivejša. V čevlje s podplati ELITE in STAR, ki imajo nižjo in širšo peto, lahko daste tudi ortopedske vložke.

V KORAK S ČASOM

V KORAK Z MODO NA ELASTIČNIH PODPLATIH RIS

TVORNIKA GUMENIH PROIZVODA, ZAGREB
STENJEVEČ, TELEFON 573-522, TELEX 02271

MARCHI
Gamma

ustanovljeno leta 1912

TRST — VIA DELLA ZONTA 9

(v bližini cerkve San Antonio (Ponte rosso))

Avtomobilske gume: CONTINENTAL, SEIBERLING, PIRELLI, MICHELIN

ter specialne snežne avtomobilske gume.

Iz plastične mase: igrače, vse za gospodinjstvo in šport.

IMPORT — EXPORT — POZICIJA No 85*408.

Za praznike pošljemo na vašo zahtevo brezplačno darilo — večni koledar!

S „Tovarišem“ v novo leto

Eva Paulin kramlja o Parizu, kosmih plaščih iz semala, o škorpilju in kosaških kučmah, raztegljivih čevljih in belih nogavicah, klobučkih iz blaga in slonobovine, rutah, turbanah, vseh mogočih pletenih pokrivalih pa plaščih iz bouclaja in tweeda, skratka o vsem, kar daje pekat Parizu, ki se oddeva v zimski oblaci.

Da, tukaj čakaj!

Prav imate, v televizijski seriji oddaja o Culetu Pokornem nišen nastopal. Toda v filmu, kjer bo zbrana vsa velika družina Pokornih, sem nepogrešljiv. Nastopam v vlogi šefa mednarodne bande ubojcev z manili. Svedca, zgodba bo povsem drugačna od televizijskih oddaj, čeprav se boste novim Culetovim težavam prav tako iz srec smejali.

Ne, vsega pa vam ne morem povedati. Le to vam lahko prisegnem, da bo noveletni »Tovariša« objavil iz smenajla filma tristransko fotoreportajo.

Reportajo o srečanju s Fabijančevimi, ki so za objavo v našem tedniku prepustili najbolj zanimivo slikovno gradivo, bomo uvrstili v noveletno številko »Tovariša«.

Kdo je najstarejši Slovenec? Dvainsvetdesetega decembra bo v Gornjem Mocrnem polju na Dolenskem praznoval svoj stoti rojstni dan Janez Kural. On in njegova žena Nežka sta turska reportajo »STO LET ZADNJEGRASČAKA NA VOLAVCAH«.

Slo tisoč dinarjev nagrad. Inventura karikatur. Nova rubrika za šene. 96 strani v Tovarišu že v četrtek 24. decembra.

**96 STRANI
ZANIMIVEGA
PRAZNIČNEGA
BRANJA
ZA 100 DINARJEVI!**

BESEDE V ZELENEM VALU

Ob koncu leta je naš reporter obiskal devet slovenskih krajev od Murske Sobote pa do Kopra in se z meščani pomenil o šolstvu, turizmu, kulturi in telesni kulturi, stanovanjski gradnji, vinu, kmetijstvu in še o tem in onem.

STO LET ZADNJEGRASČAKA NA VOLAVCAH

22. decembra je v stari graščini na Volavcah pod Gorjanci praznoval stoletnico Janez Kural. Ali je najstarejši Slovenec.

KARL MAY — SLOVENSKI BOTER

Znameniti pisatelj indijancar Karl May je bil krstni boter Klari Emi Fabiančev iz Stanjela na Krasu. Kako je prišlo do tega?

LEGENDA O NILU

Naš dopisnik na kairski konferenci Drago Kralj nadaljuje serijo »Po deželi egiptovski«. To pot govori o sočetu vseh rek — Nilu.

MODA OD MONTMARTRA DO MONTPARNASSA

Modna sodelavka Eva Paulin piše v zimski modi v Parizu: o kosaških plaščih, čipkastih raztegljivih nogavicah in še o maršičem.

»NA MESTO, CULE POKORNI!«

Popularna Culetova družina se je preselila s televizijskih ekranov pred filmske kamere. Utrinki z veselo snemanja.

TRIJE HISNI VOGALI

»Tovariš« uvaja novo rubriko, ki so jo bralke že dolgo želele: o kuhi, modi, gospodinjskih strojih, kozmetiki, otrokih, stanovanju, o vsem, kar zanima našo delovno ženo.

ZA SKANDINAVSKO KRIZANKO JE RAZPISANIH ZA 100.000 DINARJEVI NAGRADI!

PERE PERE PERE

**SREČKE
V
DOMAČEM
DETERGENTU
ALBUS**

NAGRAJUJE NAGRAJUJE NAGRAJUJE

TOKIO

KOLEKTIVNI ODSTOP

- Do edinstvenega zborovanja je prišlo pred dnevi v Sendagaya, enem od predmestij japonskega glavnega mesta Tokia: zbralo se je 40 od 300 pripadnikov ene od največjih gangsterskih tolpe »Ando Gumie«, da bi proslavili razpustitev tolpe in povratek k poštenemu življenju.

Člani tolpe so namreč sklenili, da bodo opustili izgrede, izsiljevanja in nasilje, ki so ga nekaj let izvajali nasproti lastnikom barov in nočnih lokalov tega predmestja (in kajpada tudi nasproti drugim priložnostnim »klijentom«). Mnogi v Tokiu so se brž vprašali, zakaj takšen kolektiven odstop? Člani bivše tolpe so prijazen pojasnjevali, da se je v vsem Tokiu začel širiti in utrjevati duh miroljubnosti, duh, ki povsem nasprotuje vsaki obliki nasilja.

Odločitev kajpada prav nič ni pomirila tokijske policije. Le-ta se predvsem vprašuje, kaj bodo v prihodnje počeli »brezposelnih« gangsterjev. Vodja skupine Boburo Ando (star je 38 let) je sicer izjavil, da bo »svojim ljudem« pomagal do

rehabilitacije, toda ta obljuba nikakor ni uspela pomiriti varuhov javnega reda. Ti namreč ne najdejo pravega odgovora na vprašanje: če je imela banda 300 članov, in če se je zborovanja udeležilo samo 40 ljudi, kje so potem preostali?

MEHIKA

SPOPAD V CERKVI

- Šest hudo ranjenih v bolnišnici. Več kot sto laže poškodovanih v domači neži in cerkev spremenjena v pogorišče: to je rezultat neredov, ki so izbruhnili v mehiškem mestu Netzahualcoyotl zaradi duhovnika, za katerega se se sedaj ne ve, ali je pravi ali pa lažni.

Vse to se je zgodilo samo zaradi tega, ker je duhovnik, ki je maševal v cerkvi Guadalupe device, nenadoma popadla slabost, tako da se je moral umakniti v zakristijo. Ker ni bilo nobenega duhovnika v bližini, je kazalo, da tisti dan ne bo nič s prvimi obhajili kakih 200 otrok, ki so bili s svojimi starši in sorodniki v cerkvi. Tedaj pa je nenadoma stopil iz množice v franciškansko kuto oblečen me-

PRED ODHODOM V PODZEMLJE

Znani jamar iz Nice Antoine Senni (na fotografiji ga vidimo na skrajni desni, s sinom) je sedaj že dva tedna pod zemljo. Le dan manj pa je v sto metrov globoki kraški jami tudi Josy Laures (na fotografiji je na pol skrita, s čelado). Oba jamarja naj bi v večmesečnem življenju v kraški jami praktično proučila reakcije človeškega organizma na tako življenje. Po načrtih naj bi Senni ostal v jami kar štiri mesece, Josy Laures pa naj bi se vrnila na površje po treh mesecih, se pravi čez kaka dva meseca in pol.

IN ZNANOST JE BILA NEMA

rus varno pripeljal škuner Brindle skozi zahrbtni prehod.

Če naj verjamemo zapiskom, se je s tem potovanjem škunerja Brindle začela Janezova neobičajna kariera. Delfina se je kmalu prijeljo ime Janez Pelorus, ker se je zdrževal v bližini otočja Pelorus in takoj pridružil vsaki ladji in jo spremljal skozi prehod. Hitro je postal slaven, ker pomorci niso varčevali s pohvalami, saj jih je varno vodil skozi nevarne vode.

Štirideset let je Janez spremljal ladje in jih pozdravljal s skakanjem iz vode. Oboji, potniki in mornarji so ga iskali z očmi in ga z veselimi klici pozdravili, ko so ga zagledali. Tedaj so se tudi oddahnili, ker je prisotnost Janeza Pelorusa jamčila, da so skrite nevarnosti Francoskega prehoda ničeve v primerjavi z njegovo izkušnostjo. Veliki delfin je užival, se igral in s poskakovanjem izražal svojo veselost. Hitrost ladij mu ni povzročala pregrevanja, saj se je z njimi z lahkoto meril. To je razumljivo, ker se delfin uvršča med najhitreje prebivalce morja.

Janez je ure in ure tekmoval z ladjami. Plaval je pod njimi, nato na eni strani in že naslednji hip na drugi. Pravilo so, da je podoben morskemu ovčarju, ki skrbri za svojo čredo. Tedaj, ko se je ladja približala zapenjenim vodam Francoskega prehoda, je Janez z nekaj krepkimi sunki svojega elastičnega telesa prevzel vodstvo vse dotlej, dokler ni bil nevarni odsek mimo. Pilot na ladji tako dejansko ni imel nobenega dela.

Neki pijanec je z ladje Penguin leta 1903 z revolverjem obstrelil Janeza. Ladijska posadka je hotela pijanca linčati, kar so ji morali s silo preprečiti. Ze so mislili, da je Janez poginil, ker se dva tedna ni pokazal. Neko jutro pa jih je spet veselo presenetil s svojo navzočnostjo. Brezplačni pilot v Francoskem prehodu je spet vneto in natančno opravljal svoje delo.

Posebna komisija je po tem dogodku v Wellingtonu izdala odlok, ki prepoveduje trpinčenje delfina Janeza. Mornarji so ta ukaz do pčice izpolnjevali.

Izredno pa je bilo to, da Janez nikoli več ni hotel spremljati ladij, s katere ga je pijanec obstrelil. To je bila edina ladja, ki ji je odrekel svojo pomoč. Mornarji so le obotavljaje podpisovali pogodbe za delo na tej ladji. Menili so, da je Penguin prekleto. Ladja ni imela druge rešitve, kot da je plula po navodilih svojih najhitrejših pilotov in je končno nasledila na čer in se potopila. Ob tem je utonilo precej ljudi.

Menja o Janezu so bila različna. Nekateri so menili, da je Janez delfin, drugi pa so trdili, da je morsk pes. Da bi končno rešili to vprašanje, je skozi prehod večkrat potovala skupina znanstvenikov, ki je Janeza po temeljitom proučevanju prepoznala za delfina.

Delfin je svojo dolžnost, ki si jo je sam naložil, zvesto opravljal, vendar leta tudi njemu niso priznale. Odkar se je prvič pojavil leta 1871, je Janez stotine ladij varno vodil skozi vode vijugastega Francoskega prehoda. Rešil je na tisoče življenj in postal svetovno znan.

Na svojem delovnem mestu je bil noč in dan od prvega srečanja s škunerjem Brindle leta 1871 do aprila 1912. Takrat je prav tako skrivnostno izginil, kot se je pojavil. Nedvomno je postal žrtev starosti ali svojih narav-

PANORAMA

TO SE PRIPETI SAMO...

...v KENTU: Sedemindvajsetletna Elaine Jones je dala oglas v neki ameriški časopis, da bi si rada dopisovala z oboževalci Beatlesov. Zdal mora ubogi poštar po večkrat na dan prinašati dekletu prispelo pošto. Ze v prvih dneh je prišlo čez 4000 odgovorov.

...v CAMBRIDGEU: Bojazen, da bi se slavna Rubensova slika »Molitev modrih«, ki je naslikana na les, izsušila, ni utemeljena. Dihanje obiskovalcev zadostuje za potrebno vlago, pravijo strokovnjaki.

...v ZDA: Kot primerna darila za moške, ki imajo že vsega dovolj, priporoča uprava zoološkega vrta v New Yorku svoje številne varovance. Tako jake, medvede in po vodne konje. Dobava do božičnih praznikov je zagotovljena.

BRUXELLES

SLABA ETIKETA

- Če je za staro generacijo evropskega plemstva — starega in jarega — veljalo, da se preveč spoštuje etiketo svojega stanu, se zdi, da mlada kar prehitro zapušča norme svojega visokega položaja.

Če je plemstvo prejšnje generacije vedelo praktično vse o konjih in lov, se mlada generacija evropskih princv in princez očito bolje spozna na znanke avtomobilov in beatlese. Belgijski satirni tehnik »Panc« je ondan takole opisal zgode in nezgode ene od številnih evropskih princes Liliiane Tirolske:

»V dolini Rissbacha v bližini Hinterlisa je princesa Liliانا dregnila v osir, ko je zrušila (s puško namreč) nekega jelena barona Rothschilda, ki ga ne bi smeli odstreliti pred šestim letom starosti (jelena in ne barona).

nih sovražnikov. Ker med svojim službovanjem ni izučil naslednika, je njegov nepričakovani izostanek povzročil občutno vrzel.

Znanstveniki so si bili edini, da je bil Janez Pelorus zares nenavaden delfin. Ni imel ne predhodnika ne naslednika. S svojimi dejanji — posrednim reševanjem človeških življenj — je nedvomno edini in najbolj zaslužen v analih pomorcev. V zahvalo za njegovo nesebično prizadevanje so mu hvalčeni mornarji in lastniki ladij postavili spomenik v Wellingtonu na Novi Zelandiji.

LJUDJE NEVERJETNEGA SPOMINA

Večini televizijskih gledalcev so dobro znani nastopi posameznikov, za katere napovedovalci pravi, a so ljudje s »fotografskim spominom«. Če naj v jame trditvam, ti posamezniki v hipu bežno preletijo strani predloženih knjig tehnične ali literarne vsebine ali pa revije in nato stran za stranjo vsebinsko ponovijo tisto, kar so prebrali. Ostanke le še vprašanje, ali je to mogoče ali pa je to goljufija?

Neverjetno moč človeškega spomina je mogoče spoznati na več načinov. Tako občudujemo dobro znano sposobnost, da se spomin med spanjem upira časovni in prostorski spremembi, ki jo narekujejo sanje, prav tako dejstvo, da smo sposobni sklepati v taki meri, da lahko proučujemo lastnosti spomina. Smemo se tudi postaviti z lastnostjo, ki je sposobna razlikovati zavestno in podzavestno delovanje spomina. Zelo dobro tudi poznamo, vendar izredno slabo razumemo lastnost spomina, da je sposoben uskladiščiti velikansko količino informacij. V številnih primerih pa nas presenečajo spomini posameznikov, ki se lahko merijo z elektronskimi možgani.

Nedvomno je, da moramo zmožnost posameznikov, ki se na televizijskih oddajah postavljajo s svojim fantastičnim fotografskim spominom, poiskati znotraj človeškega in zapletenega človeškega spomina. Obstoj take sposobnosti so potrdili že številni znanstveniki, toda niso prišli dle, kot da so spet ponovili, da podzavesten spomin pozabi malo ali skoraj ničesar. Skratka, z razvojem sposobnosti podzavestnega obnavljanja pride do takega delovanja spomina, ki mu pravimo fantastično.

Nedvomno je bil najbolj znan človek z naravno pravilnim spominom rabi Eljah iz Vilne. Po rodu Litvanec je svojo nenavadno duševno sposobnost preklinal vse življenje. V tem času je prebral približno dva tisoč zajetnih knjig in si njihovo vsebino zapomnil po enkratnem branju. Kadarkoli se mu je zljubilo, je lahko do besede ponovil poljubno stran in celo odstavek iz teh bukev. Večkrat je dejal, da je taka sposob-

Maria Furnari

Profesor Speranza

Studentka Maria

Morice: oče Furnari

STRELI V AVLI

V avli višje pedagoške šole v Catani na Siciliji je vladala splošna nervoza. Študentje so delali izpite. Pri vratih svojega kabineta se je strogi profesor gospodarske geografije Francesco Speranza poslavljaj od enega izmed kandidatov. Teda je k njemu pristopil v črno oblečen moški, ki ga je spremljalo mlado dekle. Trenutek nato je odjeknilo pet strel in profesor Speranza se je zgrudil na tla. Ko so ga pripeljali v bolnišnico, je hudim ranam podlegel. Pred bolnišnico se je znašel tudi črno oblečen moški z dekletom, ki je izstrelil smrtne strele. Bil je to učitelj Gaetano Furnari s svojo dvajsetletno hčerko Mario. Prijavil se je policiji. »Ne joči.« je dejal dekletu, »plačal sem mu to, kar ti je storil.« Po sicilsko se je maščeval profesorju in ljubcu svoje hčere. Razmerje med obema se je začelo že pred nekaj meseci. Maria Furnari je bila ponos svoje družine, ki je živela v majhnem sicilskem kraju Piazza Armerina. Postala je učiteljica. Mariella, kot so jo doma klicali, se je pravzaprav namenila nadaljevati šolanje v Catani. Toda denarja ni bilo dosti, zato je hodila tja samo na izpite. To

je bilo mogoče pri vseh profesorjih, razen pri Speranzi; ta je zahteval, da študentje obiskujejo tudi njegova predavanja. Maria se je kljub temu znašla. Po krajšem skupnem bivanju v nekem gorskem hotelu, kjer naj bi jo bil Speranza posilil, kot je pozneje izjavila na policiji, Marii ni bilo več treba hoditi na predavanja, ampak samo še k izpitu. To razmerje je rodilo tudi lep šolski uspeh. Pri zaključnem izpitu je dobila najvišje ocene. Mariin oče je bil na to seveda zelo ponosen. Ker se je o njenih uspehih hotel večkrat pogovoriti s profesorjem Speranza, je ob koncu oktobra odšel s hčerko k njemu. Vse bi bilo lepo in prav, če se pri odhodu profesor ne bi bil zagovoril. Mario je namreč nagovoril z njenim ljubkovalnim imenom Mariella. To seveda očetu ni ostalo skrito. Doma sta starša začela Mario izpraševati in dekle je končno priznalo resnico. »Speranza je uničil tvoje življenje.« je bil kratek komentar očeta, kajti na Siciliji pomeni nedolžnost veliko. S takšnim sta se odpeljala v Catano. Dve uri kasneje so v avli višje pedagoške šole odjeknili strele.

BERLIN

AFERA KEELER - NEMŠKA IZDAJA

● Kurt Behnke, predsednik vrhovnega disciplinskega sodišča Zahodne Nemčije, je pred desetiimi dnevi naredil samomor tako, da se je obesil v svoji kopalnici. Tri dni pred tem si je Behnke poskušal vzeti življenje tako, da si je v kopalnici letalskega prezeval žile na rokah; tedaj so ga pravočasno rešili.

Zadeva še ni razjasnjena in bržkone nikoli do kraja ne bo. Behnke je bil — kot vse kaže — zapleten v največjega od povojnih zahodnonemških škandalov in zahodnonemški časniki so zadevo brž primerjali z znano afero Profumo, ki je pred meseci povzročila dosti političnih in drugih viharjev v Veliki Britaniji. »Zločini zoper naravnostnost« je bilo vse, kar je javnost zvedela od zahodnonemških oblasti. Behnke je bil predsednik vrhovnega disciplinskega sodišča in tako praktično najvišji varuh naravnosti državnih uslužbencev v Zvezni republiki Nemčiji. Nekaj več kot uradni predstavnik bomske vlade so vedeli povedati zahodnonemški časnikarji. Sodeč po tem, kar so povedali ti, je Kurt Behnke žrtve osebnih in poklicnih tragedij. Sodnik naj bi se leta 1953 bolešno navezal na svojo tajnico, katere imena doslej v zahodnonemških časnikih še niso objavili. Pravijo, da gre za tridesetletno poročeno žensko, ki je Behnkeja zapeljala v precej umazane igre z lahkim dekletom in »lebesparties« (posmehljivi nemški izraz za orgije). Vse kaže, da je Behnke svoje berlinsko stanovanje prepuščal svoji tajnici, ki je v njem sprejemala svoje lahke prijateljice in enako lahke prijateljice na sestanke dvomislne moralne vrednosti. Odtod naj bi izvirale obtožbe zaradi sodelovanja pri prostituiranju, napeljevanju k temu in druge.

Zadeva je menda prišla na dan tako, da je neka berlinska dama sprožila postopek za razvezo zakonske zveze zoper svojega soproga, ki je bil sodnik in ki je tudi obiskoval »lebesparties«. Da ne bi prišlo do prevelikega triuma zdaj že precej ameriško treniranih zahodnonemških časnikarjev, je bomska vlada ohranila vso zadevo zase. Uradno se ve le to, da je notranji minister Höcherl pred dvajsetimi dnevi poklical Behnkeja v Bonn, kjer mu je povedal, da se bo zoper njega začela preiskava. Behnke je bil dovolj odločen, da je menda izjavil: »Če je zadeva takšna, mi ne preostane drugo kot da naredim samomor.« Temu je sledila triturna razprava, v kateri je skušal minister prepričati sodnika, da takšna rešitev ni ne pametna ne častna. Behnke, star 64 let, je prosil ministra, naj začete preiskave za nekaj dni odloži, češ da bo zadevo premislil. Toda že istega dne popoldne, ko je čakal na letališču, je poskušal narediti prvi samomor; prezeval si je žile in šele ko so potniki vstali, da bi iz čakalnice odšli v letalo, so zagledali moža, ki je na videz zadremal. Ko so ga skušali prebuditi, so opazili mlako krvi in ga jasnoro poslali v bolnišnico, kjer so mu dali pravočasno transfuzijo. Sodnika žena je brž nato terjala od vlade, naj za nekaj dni odloži izjavo o začetku preiskave; enako tudi njegovi prijatelji, med katerimi jih je precej na najvišjih pravosodnih položajih v Zahodni Nemčiji. Bomska vlada se ni ozirala na prošnje in je 9. decembra objavila vest o preiskavi; dva dni kasneje so našli Behnkeja obešenega v kopalnici.

Reakcija v Zahodni Nemčiji je bila precej ostra. Nemci so znani po tem, da drugače kot vsi njihovi sosede spoštljivo obravnavajo najvišje sloje državne birokracije, v kateri ima pomembno mesto predsednik vrhovnega disciplinskega sodišča. Večji del javnega mnenja obsoja trdoto, s katero je vlada ta primer obravnavala, eden od liberalnih poslancev pa je vlado celo obdolžil nemarnosti in ma-

lomarnosti, češ da bi morala Behnkeja nadzorovati in mu preprečiti samomor.

Ime ženske — pravzaprav samo polovica njenega imena — je prišlo na dan 13. decembra. Gre za neko Rosemarie P.; podobnost z znano Rosemarie, ki je pred leti povzročila preplah po zahodnonemškem poslovnem življenju, je samo zunanja. Nova Rosemarie je precej starejša od svoje slavne prednice, pa tudi tako zelo lepa ni — to so vsaj vedeli povedati novinarji, ki so jo uspeli najti. Preden je postala prijateljica pokojnega sodnika, je bila le ena od štiridesetih uradnih Vrhovnega disciplinskega sodišča; zadnji čas živi v Berlinu, seveda »brezposelna«, ker jo je sodišče odslovilo. Vse kaže, da ne gre za tako hudi škandal, kot je bil izbruhnil pred leti z Rosemarie Nitribitt. Pač pa zahodnonemške oblasti silno strogo gledajo na zasebno življenje svojih visokih uradnikov. Sam Behnke je nekoč, ko je obsodil nekega uradnika zaradi nemoralnosti, dejal: »Uradnik, ki ima nemoralno ali neurejeno življenje, lahko omaja zaupanje javnosti v državno administracijo.« Zadeve očitno še ni konec. Rosemarie je namreč baje obljubila, da bo po Behnkejevem pogrebu povedala vse, kar ve.

ALKOHOL

FRAU MÜLLER PIJE PREVEČ

● Nemške ženske še nikoli poprej niso popile toliko alkohola kot prav v zadnjih letih. V Zvezni republiki Nemčiji je 30.000 registriranih alkoholikov ženskega spola; v tem številu kajpada ni so vštete ženske, ki si zaradi svojega pitja doslej niso zastavljale moralnih ali sanitarnih vprašanj in se niso odpravljale k zdravnikom.

Vse kaže, da število pivk narašča, kajti zahodnonemška evangeliščna cerkev, ki se s problemom pijanosti žensk ukvarja, je pred kratkim zagnala pravi preplah.

»To je druga plat naše blaginje,« je pred dnevi zapisal eden od frankfurtskih dnevnikov. Pri tem se po vsej verjetnosti ni preveč zmotil, saj so nekateri faktorji, ki vplivajo na potrošnjo alkohola, neposredno povezani prav z življenjskim standardom: premenična barska omara je obvezni del opreme nemškega stanovanja, njen obstoj pa predstavlja stalno zapeljevanje, usmerjeno na zdoščene hišne gospodinjice in pomočnice. Diakon Erich Knischewsky je dejal: »To je dolgčas, ki izvirja iz prenasitenosti; ugotoviti smo, da številne ženske — približno četrtina tistih, ki se vdajajo alkoholu — uživajo mamila in druge medikamente, da bi dosegle hitreje stanje notranjega zadovoljstva. Pozabiti hočejo.«

Pozabiti kaj? Raziskovalci evangeliščne cerkve so se izogibali temu, da bi odgovor na vprašanje našli v splošnih ugotovitvah kot je na primer praznina zahodnonemškega družinskega življenja ali družbenega življenja nasploš. Pač pa so našli na nekaj drugih, prav tako pomembnih pojavov. Vagoljčnice imajo pri roki ne samo steklenico z mlekom, ki ga pije otrok, marveč tudi steklenico whiskeyja, ki ga pijejo same, ker se — zaradi tega ali onega vzroka — počutijo nesrečne. Trideset tisoč žensk, ki so se oglasile pri zdravstvenih uradih, pa nikakor ne sodi med »staro šarav«. Prav nasprotno — najmlajša med temi ima devetnajst let, medtem ko se povprečna starost giblje med 30 in 40 let. Značilno je tudi, da gre za ženske iz praktično vseh plasti zahodnonemške družbe.

Strokovnjaki evangeliščne cerkve so ugotovili, da se 60 odstotkov žensk, ki zapuščajo klinike, kjer so jih bili zdravljeni in odvajali od alkohola, nezmojljivo vrača nazaj k svojim barskim omaram in k popivanju. Kar zadeva zdravljenje same, veljajo ženske za hušje primere kot moški; medtem ko je slednjim potrebno v povprečju šestmesečno zdravljenje, je za ženske potrebno kar devet mesecev trdega zdravniškega dela.

MED DVEMA TEČAJEMA

URA KONCENTRIRANEGA PREMIŠLJEVANJA

● V ameriških pivovarnah Schlitz bi med osmo in deveto uro dopoldne zaman skušali priti v stik s kakšnim od vodilnih uslužbencev. Ti v tem času ne spijo, temveč premišljujejo. Da bi se izognila preobremenjenosti svojih najboljših moči, ki so bile priljubene delati zvečer doma, se je direktorja odločila blokirati prvo uro delovnega dneva. Nič telefonskih pogovorov, nič obiskov, sestankov in konferenc, temveč ena ura študiranja uradnih spisov in razmišljanja. To je delo, ki je bilo lahko v redu opravljenole po zaključku uradnih ur.

PREVEČ GOSPODINJSKIH APARATOV NA JAPONSKEM

● 94 odstotkov japonskih družin v velikih mestih ima televizor, 67 odstotkov pralni stroj, 48 odstotkov hladilnik. Rezultat: tovarne ne vedo, kam s produkcijo. Milijon dvesto tisoč televizorjev in skoraj milijon pralnih strojev leži v tovarniških skladiščih.

POVRATEK, KI IZZIVA ZASKRBLJENOST

● Število veneričnih bolezni strmo narašča. Študije kažejo, da so v 76 do 105 obravnavanih dežel dosegli minimum spolnih bolezni v letih med 1955 in 1958. Odtlej dalje število nenehno narašča. Videti je, da je glavni vzrok takega zaskrbljujočega stanja malo marnost javnosti, bolnikov in tudi zdravnikov.

NI OBRAMBE PRED MOTORIZACIJO

● Zermatt, zimskošportni center v Švici, znan po tem, da je bil prepovalen avtomobilom, je popustil. Meščani so se z 265 glasovi proti 125 odločili za ureditev ene ceste. Toda ulice ostanejo samo za pešce.

NAJNOVEJŠA MERA ZA HRUP

● »Caravelle ne dela nič več hrupa, kot če potegneta vodo v starišču.« je zaključek poizkusov berlinskih ekspertov v straniščih nekega doma počitka. To naj bi pomirilo proteste proti Air France, ki je lastnik letališča Tegel zahodno od Berlina. V zameno pa je sodišče v Nici izjavilo, da je družba odgovorna za motnje, ki jih hrup reaktivne povzroča prebivalcem v okolici aerodroma. Morali bi se ujemati.

NIČ VEČ PRIJETNO REŠEVANJE

● Če simulirate utapljanje v bližini lepe kopalke, zato da bi vas ta potem z dolgi »poljubi« oživela, potem tega nikar ne poskušajte v Baltimoreu v ZDA. Tam sta neki doktor in neki inženir iznašla napravo za umetno dihanje. Sestoji iz grozovite maske iz gume, ki pod pritiskom polni pljuča s kisikom, medtem ko mehanični maser petdesetkrat na minuto stisne in zopet razširi prsni koš. Zasnova, za simulante katastrofalna podrobnost: naprava je prenosna.

CENZURIRANA REKLAMA ZA FILME

● Angleška cenzura je objavila spisek besed, katerih uporaba v reklamah je prepovedana. To so: seks, pohotnost, gol, zadnjica, pod oedejo, pederast, izvalno obnašanje, vse se vidi, prostitutka, zizi, nudarima in koža v scopu.

NA KONCU SE MU JE ZAVRTELO

● Naši fotografiji se Bob Thirle še, menda, pod brado smehljaja, ko hodi skupaj z ženo po nogometnem igrišču nedaleč od Londona. Toda dobra volja ga bo kmalu minila in tudi rekord ki ga je skušal potolči, bo ostal. Gre za enega najbolj nena- vdnih in, seveda, primerno neumnih rekordov, ki velja že od

leta 1883. Tedaj je neki Američan prehodil brez postanka, tako da je hodil okrog nogometnega igrišča, 121 milj. Če bi hotel Thirle potolči rekord, bi moral narediti petsto šestindesetdeset krogov. Toda štiridesetletnemu Angležu se je menda pri 342. krogu zavrtelo v glavi, tako da je moral odnehati.

VESOLJSKE ŽENSKE IN OTROCI

● Mogoče ni naključje, da prvi kozmonavtski otrok (Valentina Teršckova in Adrijana Nikolajeva) ženskega spola. Od 482 jaje usi vinske trte, oplojenih med njihovim potovanjem v Vostoku, je le četrtina »naraščaja« moških.

»JO-JO PARTIES« ZA AVTOMOBILISTE

● Ni dolgo tega, kar si je pariška »smetana« izmislila novo zabavo: jo-jo (igračka-kolesček, ki se ob pravih gibih roke dviga in spušča po vrvi — je že stara). Kdor hoče biti na te kočem s pariškimi modnimi norostmi, mora doma (ali pri drugih) redno prirejati jo-jo zabave, pri katerih »veliki pora- žence« obvezno podari svoj avto »velikemu zmagovalcu«. Take je pred dnevi Paul Pacini, lastnik nekaj nočnih zabavišč, postal lastnik rolls-royca slikarja Bernarda Buffeta.

PROTI-PASJE BOMBICE

● Gvajanski poper in petrolej sta osnovni sestavini v razpr- silnih, ki so od nedavna na voljo čehičaskim postarjem. Oblak te mešanice spravi k pameti tudi najbolj popadljivega štiri- nožnega čuvaja. Učinek traja četrte ure.

ČUVAJI Z DOLGOLETNI MIKROKOPIJAMI

● Vse leto zaporniki kaznilnice v Canon-Cityju izdelujejo igračke, ki jih potem prodajajo nekaj tednov pred božičem. Letos so zaprosili, da bi sami pazili na kupce, ki radi odnašajo igračke, ne da bi jih plačali.

TREBA JE VEDETI, ZAKAJ JOKAŠ...

● Pri okencu banke v majhnem francoskem mestu Senlisu se je pojavila stara ženica z dvolitrskim lončenim vrčem: »Prosim, mi ga lahko napolnite z novci po 5 frankov.« Začudenemu usluž- bencu je razložila: »Ukradli so mi podoben lonec, poln petakov, pa bi rada vedela, koliko to zneso.« Ustregli so njeni želji in na- šteli 7555 frankov. Takrat je karkoli bruhnila v jok.

IN ZNANOST JE BILA NEMA

nost moreča, ker ni mogel pozabiti ničesar, kar je pre- bral. Trdil je, da se počuti tako, kot da bi ves dan pre- živel v knjižnici in da ima tudi ponoči občutek, da gre v posteljo s knjižnico.

Znan francoski državnik Leon Gambatta je prav tako imel spomin, ki ni niti malo zaostajal za »živo knjižnico« — rabijem Elijahom: Lahko je besedo za besedo recitala de Victorja Hugoja, in to naprej in nazaj, začeni s poljubno izbranim mestom v knjigi. Z enako lastnostjo se je lahko postavil Richard Porson, proucevalec grške antične književnosti, ki je z neobi- čajno lahkoto recital stran za stranjo iz katerekoli knjige, ki jo je kdajkoli prebral.

Nenavadna spominška sposobnost ponavljanja na- drobnosti je omogočila Harryju Nelsonu iz Pillsburyja, da si je priboril naslov ameriškega šahovskega čarov- nika. Možak si je, čeprav so mu zavezali oči, ne samo točno zapomnil mesta dvajsetih šahistov in njihovih plošč, marveč tudi več kot tisoč svojih in nasprotniko- vih potez. Zato je zelo rad igral simultanke. Se bolj presenetljivo je bilo, da je med tako simultanko za raz- vedrilo, prav tako z zvezanimi očmi, odigral še partijo kart.

Knjižničar pruskega kralja Mathurin Veysiere je znal neverjetno posnemati glasove. Stavek, ingovorjen v kateremkoli jeziku, je lahko slišal samo enkrat in že ga je mimogrede ponovil z vsemi značilnimi odtenki, točno izgovorjavo in naglasom. Nekoč, pri preizkušnji njegove sposobnosti, je dvajset tujih odposlancev izgovorilo dvajset stavkov, ki jih je Veysiere slišal in jih vse natančno ponovil.

Redki, vendar občudovani so ljudje, ki na pamet rešujejo zapletene in dolgevečne matematične operacije. Brez pretiravanja smemo take ljudi imenovati elektronski možgani.

Tako čudo je bil Zerah Colburn iz ameriške države Vermont. Že kot otrok je vzbujal pozornost svojih profesorjev, ker je s presenetljivo lahkoto reševal na pa- met zapletene matematične operacije. Ko je bil star osem let, je s starši prispel v London, kjer so se strokovnjaki in znanstveniki lahko pogovorili z njim in tudi preizkusili izredno nadarjenega dečka. Trda preizkušnja jih je še bolj presenetila, ker Zerah Colburn ni po- znal niti najosnovnejših matematičnih pravil in vendar je brez obotavljanja izračunal tretji koren iz 268, 336 in 125 in hkrati izračunal, koliko je osem na šestnajsto (8⁶)!

Med izpraševanjem tega čudežnega otroka se je vmešal v pogovor tudi gloucesterski princ in zahteval pojasnilo, kako je ravnokar pomnožil v sebi 21735 s 543. Malček je takoj pojasnil: »Pomnožil sem 65205 s 181.« Dečko je pravilno odgovoril, toda ne izpraševalci ne sam ni znal odgovoriti, zakaj je računal tako.

Podoben čudo je bil Johann Martin Dase, toda na področju astronomije. Njegovi sodobniki so se mučili z nekaterimi problemi in izračuni dolge mesece in dneve, toda Dase jih je rešil v nekaj minutah ali celo sekun- dah. Rodil se je 1824 v Hamburgu. Ko so znanstveniki izvedeli za njegovo nenavadno sposobnost, jim je ne- malokrat moral priskočiti na pomoč pri zapletenih

operacijah. Nekoč je stomešno število pomnožil s po- dobnim številom v petih devetih minutah. Bil je, tako smemo reči danes, dvakrat hitrejši od najbolj sodobnih elektronskih možganov, ki jih je ustvaril človek.

Če ti primeri ne dokazujejo ničesar drugega, so še vedno zgodovni dokazi, da je človekov spomin never- jeten, vendar malo razumljiv, a samo delovanje nena- vadno, da ne rečemo skrivnostno.

GENIJ SE JE UPRL

Zivljenjska zgodba Wilima Sidisa je nenavadna: pri starih letih je bil genij, pri štiridesetih nesposoben. Pri vsem tem je najbolj neobičajno to, da je sam sebe hote onemogočil.

Sele dvehleten je mali Wilim brez težav prebiral gimna- zijske učbenike, kar je bila logična posledica razvoja fantka, ki je že v šestem mesecu poznal vse črke abe- cede. Po očetovi volji je ob svojem četrtem rojstnem dnevu napisal dve razpravi, dolgi petsto besed, in to po- sebej v francoščini in angleščini.

Leto dni pozneje — medtem ko je oče žarel od sreče, da mu je uspelo vzgojiti genija — je mali Wilim Sidis proslavil svoj rojstni dan še z enim spomenikom svoje neobičajne sposobnosti, saj je napisal globoko- umno razpravo o anatomiji. Profesor Boris Sidis je vzel razpravo s seboj na harvardsko univerzo, da bi svojim učnim kolegom pokazal, kaj je uspelo njegovemu iz- redno nadarjenemu sinku. Znanstveniki in učeni moške so bili nemalo presenečeni, toda otrok in oče sta jih z naslednjim dosežkom naravnost osupnila. Mladi Sidis je objavil, da je izdelal metodo, ki omogoča izračunati katerikoli dan v tednu. Strokovnjaki so proučili to me- todo in ugotovili, da je z njo mogoče točno določiti po- samezne dneve v tednu za minulih deset tisoč let!

Z desetimi leti je deček sestavljal geometrijski pri- ročnik, in to v grščini. Naslednje leto so mu dovolili izjemem vpis na harvardsko univerzo. Pogoje za vpis je bil izpolnil že dve leti pred tem, toda uprava je me- nila, naj še nekoliko počaka, preden se bo vpisal.

Dvehletni genij pa je postal v dvajsetem letu popol- noma nesposoben! Kako se je to moglo zgoditi?

Kronološki potek dogodkov dovoljuje številne dom- neve, čeprav nam ne da nobenega določenega odgovora. Profesor Boris Sidis je na harvardski univerzi pro- učeval patološko psihologijo. Znan je tudi kot upošte- van pisatelj številnih del, ki obravnavajo isti predmet, ki ga je predaval, in kot častni član harvardskega profesorjskega zbora. Pred sinovim rojstvom se je dr. Si- dis odločil za usoden korak in sklenil praktično preve- riti nekatere svoje teorije o duševnem razvoju na la- stnem otroku. Tako je uničil dvojce življenj.

Oče Sidis je domneval, da se možgani lahko razvi- jejo tako kot mišice s takojšnjo priležitvijo k delu in postopnim obremenjevanjem.

Fotografija je kazala nevesto in ženina. Nvesta je bila čedna in njena tančica je segala do tal. Zenin je nosil frak in cilindar in pod roko je stiskal nadnaravno veliko steklenico konjaka. Clay je od blizu pogledal fotografijo in nepopisno prepaden odkril, da je bil ženin on sam, stal pa je poleg ženske, ki je ni bil še nikdar v življenju videl. Vedel pa je, da je bila to gospa Bruce, kajti pod fotografijo je bilo z vijoličasto tinto napisano:

Sammy in Pat

OSMO POGLAVJE

Ob nedeljah je velika drugstore (drogerija) na jugozahodnem vogalu Globove hiše spominjala na katedralo. Vzdušje v notranjstvi je bilo navzlic brnečim ventilatorjem skoraj svečano.

Sam Clay, ki se je spomnil na to vzdušje miru, se je ustavil pri točilni mizi drugstore. Da bi popil celo, preden bo šel v uredništvo. Potreboval je kratek predah, da bi se zbral in premislil. Najprej o fotografiji. To je bilo nerazložljivo. Vseeno, kako natreskan je tudi bil, oženi se gotovo ni, predvsem ne z žensko, ki jo je spoznal v baru.

Toda čeravno si je rekel, da prav tako tudi ubijati ni mogel, je kazalo, da je bilo vendarle možno. Ob neokusni misli, da od umora do poroke najbrž ni bil tako velik korak, si je naročil še drugo colo.

Eno je držalo: zgodba s poroko se bo lahko kaj hitro pojasnila. Tom in Camille sta že bila na poti v Love Nest in gospa Bruce (Clay je odvrčal misel, da bi jo imel za gospo Clay) jima bo povedala, kaj se je bilo pripetilo.

Na stol poleg Clayevega se je usedel neki možič. Največja senzacija po Lincolnovem umoru, je dejal, vtem ko si je s papirnati prtičem otiral znoj

z nabuhlega obraza. Bil je Saul Blair, lokalni redaktor Globa.

»Sem mislil, da si na dopustu,« je rekel Clay. »Ne več.« Saul je vzel svež prtič in si obrisal vrat pod srajčnim ovratnikom. »Banano sladole in dvojno oranžado!« je zaklical čez pult.

»Taka prekleta sramota!« je čustveno nadaljeval. »O čem pa sploh govoriš?«

»O mali Baumholtzovi.«

»Baumholtzovi?« Clay v prvem hipu s tem imenom ni vedel kaj početi, potem pa se je spet spomnil. »Ah, Mary Trevor!« Premolknil je. »Od kod pa veš, da se je pisala Baumholtz?«

Saul si je natočil oranžado. »Poznal sem njeno teto. Skupaj sva igrala v šolskem orkestru. Laura Peterkins je bila tudi zraven.«

Medtem ko je Clay o tem razmišljal, je Saul hrupno popil oranžado. Nekaj tekočine mu je ostalo na nosu. »Esther Baumholtz.« Zasmokal je. »Imenitna ženska, ta Esther.«

»Si to že Standishu povedal?«

»Se ve. In če ne, mu bo že kdo povedal. Polovica uredništva je vendar iz Fort Wortha — Canning, Parkinson, Charley Adair, Laura Peterkins, jaz, Mahoney, Standish tudi.«

»Res?« Clay se je maloma spomnil, da je slišal, kako je Simon Parker leta 1937 kupil Globe in se z večino svojega tedanjega uredniškega štaba preselil iz Fort Wortha v Chicago. »To sem popolnoma pozabil.«

Saul se je spravil na bananov sladole. Clay ga je nekaj časa gledal. Bilo je vendar čudno, zakaj je Standish izjavil, da tako malo ve o dekadeti. Saj sta se morala vendar pogovarjati o Fort Worthu, kaj sta bila skupaj. In isto je veljalo tudi za Canninga. Čemu sta to zamažala?

»S podobnostjo imen. Larry Trevor — Mary Trevor. Vprašal sem jo, koliko bank je že izropala.« Saula razgovor ni več zanimal. »Tak kulturni banavz, kot si ti, seveda še nikoli ni nič slišal o Larryju Trevorju.«

Clay bi ga rad vprašal še o revolverju z držajem iz biserne matice, vendar si je mislil, da pustolovščine obeh gangsterjev, najsi so še tako razburjive, pravzaprav nimajo nič opraviti z njegovim primerom. Zatorej je plačal, rekel: »Na svidenje in pustil Saula v drugstore. Zajeti mož si je z dolgo žlico marljivo kopal svoj lastni grob.

Canning je pogledal od debelega kupa rokopisov, ko je Clay stopil k njegovi pisalni mizi. »Ste kaj zvedeli?«

»Ne veliko.«

»Kaj ve Laura Peterkins?«

»Se nisem bil tam. Nisem utegnil.«

»Potem je pa skrajni čas.« Canning ga je neprijazno pogledal. »Se nekaj. Zelim, da govorite z dečkom iz dvigala. Gilmorom.«

Clayeve želodčne mišice so otrpnile v krču. »Je tu?«

»Ne, pa bomo že ponj poslali.« Vodene oči so ga dolgo motrile. »Pojdite medtem k Plummerici. Ima podatke o vsem, kar je doslej prišlo.«

Canning je posvetil svojo pozornost spet rokopisu in prečital odstavek. »Preberite tisto, potem bova govorila naprej.«

Vozel v Clayevem želodcu se je sprostil, ko je stopil v veliko uredniško sobo, vendar je še čutil omotico. Laura Peterkins in Clarence Gilmore. Ravno tista, ki jima ne sme priti pred oči — in Canning vztraja pri tem. Vprašal se je, kako dolgo se jima bo še lahko izmikal, potem je stal pred mizo Alme Plum-

mer. Naslonila se je vznak, kolikor ji je stol dopuščal, in njen obraz je prekrila nelepa rdečica. »Gospod Canning je rekel...« je začela jecati.

»Vem,« je rekel. »Torej, kaj je novega?«

Alma je pokazala na prepognjene rumene liste poleg pisalne mize. »Polijska poročila, kar so odkrili naši ljudje, notica gospoda Talbota in, njen glas je dobil rahlo zmagovalni prizvok, «kar sem sama odkrila.«

Clay je pograbil liste. »Kaj važnega zraven?«

»Ne vem.« Zdelo se je, da teško diha. »Gospod Clay, morajo biti novinarji res tako — tako razuzdani?«

»Kaj mislite s tem?«

»No, kakor vi — preteklo noč?«

»Prestrašen se je zastrmel vanjo.«

»Gospod Talbot je povedal — kaj ste naredili z žensko, ki je klicala.« Lica so ji zdaj že gorela.

»Ali moram potem tudi jaz...?«

»Oddahnil si je. «Saj bi radi postali dobra reporterka, ne Alma?«

»O pač. Celu zelo rada.«

»Potem,« je rekel resnobno, »morate biti tudi vi taki.«

Slišno je zajela sapo, njena najhujša bojazen je dobila potrditev. »Ampak, kakpa na narediš, da...« je obupano začela, ko je iz mikrofona na Canningovi mizi zadonel Standishov glas.

»Harry, je ta prekleტი Clay že nazaj?«

Canning se je zadržal. »Sam!« Toda Clay je bil že pri vratih. Rumene liste je držal v roki.

Standish je stal s hrbotom obrnjen proti vratom in se je bril.

»Veste, koliko je ura?« je vprašal Clay a čez ramo.

»Dve,« je rekel Clay in obstal pred mahagonijevo pisalno mizo.

»Jasno,« je rekel Canning.

Gospodična Bentley je pobrala črepinje, zamrmrala »...poizastik in odšla iz sobe. Standish je spet odhkril. »Treba je samo eno številko premakniti, Sam, in kaj mislite, čigavo številko imate potem? Številko Bele hiše.«

»Dupont sedem — šest sedem, osem devet,« je potrdil I. P. Geisel.

Standish se je nakremžil in rekel Canningu: »Harry, naročite našim ljudem v Washingtonu, naj raziščejo zadevo.«

»Prav.«

Nič prav, je pomislil Clay. Tile me imajo za norca! Ko bi le poznal pravo številko Bele hiše! Lahko bi obrnil ost in jih potunkal v njihovo umazano mlako. Opazil je, da je njihova pozornost spet veljala njemu. »No, Sam,« je rekel Standish. »Čakamo.«

Bral je naprej: »Dečko iz dvigala in sobarica po zaslišanju izpuščena. Nimita nobene zveze s primrom. Povpraševanje po vseh klobučarnah po mestu, da bi ugotovili, od kod klobuk, ki je ostal v stanovanju. Prav tako po vseh nočnih lokalih in barih, da bi ugotovili, kje in s kom je dekle prebila večer. Naši prstne odtise v stanovanju, poslali telefotno odtisov FBI, v kratkem pričakujejo rezultate. Roddyjevo poročilo: med iskanjem prstnih odtisov odkrili ostanke nalepke na steklenici konjaka. Laboratorijska preiskava z ultravijoličastimi žarki ugotovila del napisu TLE CLUB. Gotovo gre za Little Club v North Avenue. Narednik Storm mora ugotoviti, kdo je kupil steklenico in kdaj je bilo to. Doslej je to najbrž najpomembnejši oprjemljiv podatek, ki nas lahko pripelje do storilca.«

Clayev glas je rahlo trepetal, ko je bral zadnji stavek. To je bil v resnici najpomembnejši podatek. Pripeljal ga bo na vešala.

»Zakaj niste niti v niti Mahoney ukazali poizvedovati pod imenom Baumholtz v taksakem Fort Worthu?«

»Baumholtz?« Standish je osuplo pogledal Clay a.

»Harry?«

»Nikoli nisem slišal tega imena.«

»Tudi jaz ne.« Standish je stisnil Clayevo ramo.

»Kako ste prišli do imena?«

Clay se je obotavljal. »Saul Blair mi je pravil, da je bila učiteljica glasbe Esther Baumholtz v Fort Worthu varuhinja Mary Trevorjeve.«

Standish je prikimal. »Koristen podatek. Takoj bomo nekoga spustili na Esther Baumholtz.«

»Je že tri leta mrtva.«

»Tako? No, podatek je vseeno uporabljiv.« Dvignil je roko, da bi Clay a potrpeljal po rami, toda obvisela mu je v zraku. Mrko ga je vprašal: »Ima vaše vprašanje kak poseben pomen?«

»Ne vem,« je rekel Clay. »Ampak zdi se mi čudno, da Mary Trevor tega ni omenila niti vam niti Harryju, čeprav sta bila očitno večkrat v njeni družbi.«

Standish se je hudomušno zarežal. »Ne verjamem, da se je kateri od naju zanimal za njeno otroštvo, Sam.«

Clay je imel vtis, da je Standish govoril resnico.

»No, lepo,« je rekel. »Kako pa bi bilo, če bi mi povedal resnico o washingtonski telefonski številki?«

»Ampak, Sam!« Standishov nasmeh je bil milobno odčitalo. »Mislim, da smo vam...«

V dveh minutah lahko zveš, če tisto o Beli hiši drži.

Nasmeh je izginil. »To lahko mirno storite,« je rekel Standish. »Zdaj takoj!« Zgrabil je telefonski kabel, ujed aparat, še preden je padel z mize, in poddržal slušalko Clayu pod nos. »Nate, zahtevajte zvezo z medkrajevno!« Rdeči madeži so mu zaveteli po

»Zakaj pa je tako važno, da je iz Fort Wortha?« je rekel Saul.

»Ne vem,« je odgovoril Clay. »Mogoče bi bilo bolj važno vedeti, kdo jo je spravil sem.«

Saul ga je ostro pogledal. »Misliš, da je kak možki za tem?«

»Že mogoče.«

»Pa ne bo držalo. Laura Peterkins jo je spravila sem. Iz prijateljstva do Esthere.«

Spet nič, je pomislil Clay, toda potem se je domislil nečesa drugega. »Si kdaj govoril z njo?«

»Nekajkrat.«

»Ti je povedala, zakaj je spremenila ime?«

»Najbrž je Trevor njeno pravo ime.«

»Si jo kdaj vprašal?«

»Kako bi pa prišel do tega?« Saul je prinesel žlico, nagrmadeno s sladoleadno kremo, čokoladnim sirupom, sesekljanimi orehi, stepeno smetano in češnjami do ust. »Me tudi nič ne briga.« Sunil je žlico v usta in rekel pri tem: »Ej, eaeaeaj!«

»Kaj?«

»Rekel sem, da sem jo s tem samo enkrat podražil. Veselo je pomežiknil. «Mary Trevor — Larry Trevor.«

»Ne razumem.«

»Ah, ti pa tvoji spomin! Gangster iz Oklahome. Larry Trevor in črna nuna!«

»Tista grozljiva balada?« je vprašal Clay.

»Tako je.«

»Ampak vsebina je vendar izmišljena.«

»Izmišljena! Da ne počim! To je kos oklahomske zgodovine. Tadya sta spomladis tisočdevetstodvintidesetega izropala štirinajst bank in v picilih osemindesetih dneh ubila enajst ljudi. Ena samo

Na drugem koncu sobe je stala z usnjem prevlečena zofa in na njej, s koščenimi koleno skoraj pod brado, je sedel I. P. Geisel, pravni zastopnik Globa. Bil je preudaren, skoraj plešast mož mrtvaško blede polti, ki se mu je napenjala po obrazu, pajkasto koščenih rokah in nogah. Videti je bil kot okostje, ušlo iz biološkega kabineta. »Trinajst in petinpetdeset,« je rekel, potem ko je pogledal na svojo uro.

»Čez eno uro,« je nadaljeval Standish, »bo prišla gospa Palmer. Pokazati ji bomo morali vse rezultate, ki so nam dostopni! Gospodična Bentley je zaklicala.«

»Da!« Gospodična Bentley je že bila na pragu, poleg nje Canning.

»Pišite,« je ukazal Standish in se obrnil h Clayu.

»Vse, kar se je dozdaj zgodilo.«

»Najprej dejstva, prosim,« je rekel I. P. Geisel.

Clay se je počutil kot petošolec, ki ni pripravljen na latinsko nalogo. Vdano je razgrnil enega od listov, ki mu jih je dala Alma Plummer. Pod naslovom P???? je bilo besedilo do polovice lista.

»Naj začnem z odkritjem trupla?« je vprašal.

»Brall smo že Perkinsonovo poročilo,« je rekel Standish. »Samo, kar je zares nova.«

Clay je bral z listi: »Kolikor se dozdaj lahko ugotovi, je vzrok smrti notranja krvavitev, ki so jo povzročili številni vbodi. Rane dopuščajo domnevo, da je storilec uporabljal škarje za morilsko orožje.«

»Zanimivo,« je zamrmral Standish. »Tako, tako, škarje.«

»So jih našli?« je vprašal I. P. Geisel.

Clay ni vedel, toda preden je lahko odgovoril, je rekel Canning: »Se ne.«

Clay je bral naprej: »Žrtve ni bila devica.«

»Katera pa je še dandanes,« je zamrmrala gospodična Bentley.

»Jasno,« je rekel Canning.

Gospodična Bentley je pobrala črepinje, zamrmrala »...poizastik in odšla iz sobe. Standish je spet odhkril. »Treba je samo eno številko premakniti, Sam, in kaj mislite, čigavo številko imate potem? Številko Bele hiše.«

»Dupont sedem — šest sedem, osem devet,« je potrdil I. P. Geisel.

Standish se je nakremžil in rekel Canningu: »Harry, naročite našim ljudem v Washingtonu, naj raziščejo zadevo.«

»Prav.«

Nič prav, je pomislil Clay. Tile me imajo za norca! Ko bi le poznal pravo številko Bele hiše! Lahko bi obrnil ost in jih potunkal v njihovo umazano mlako. Opazil je, da je njihova pozornost spet veljala njemu. »No, Sam,« je rekel Standish. »Čakamo.«

Bral je naprej: »Dečko iz dvigala in sobarica po zaslišanju izpuščena. Nimita nobene zveze s primrom. Povpraševanje po vseh klobučarnah po mestu, da bi ugotovili, od kod klobuk, ki je ostal v stanovanju. Prav tako po vseh nočnih lokalih in barih, da bi ugotovili, kje in s kom je dekle prebila večer. Naši prstne odtise v stanovanju, poslali telefotno odtisov FBI, v kratkem pričakujejo rezultate. Roddyjevo poročilo: med iskanjem prstnih odtisov odkrili ostanke nalepke na steklenici konjaka. Laboratorijska preiskava z ultravijoličastimi žarki ugotovila del napisu TLE CLUB. Gotovo gre za Little Club v North Avenue. Narednik Storm mora ugotoviti, kdo je kupil steklenico in kdaj je bilo to. Doslej je to najbrž najpomembnejši oprjemljiv podatek, ki nas lahko pripelje do storilca.«

Clayev glas je rahlo trepetal, ko je bral zadnji stavek. To je bil v resnici najpomembnejši podatek. Pripeljal ga bo na vešala.

»Jasno,« je rekel Canning.

Gospodična Bentley je pobrala črepinje, zamrmrala »...poizastik in odšla iz sobe. Standish je spet odhkril. »Treba je samo eno številko premakniti, Sam, in kaj mislite, čigavo številko imate potem? Številko Bele hiše.«

»Dupont sedem — šest sedem, osem devet,« je potrdil I. P. Geisel.

Standish se je nakremžil in rekel Canningu: »Harry, naročite našim ljudem v Washingtonu, naj raziščejo zadevo.«

»Prav.«

Nič prav, je pomislil Clay. Tile me imajo za norca! Ko bi le poznal pravo številko Bele hiše! Lahko bi obrnil ost in jih potunkal v njihovo umazano mlako. Opazil je, da je njihova pozornost spet veljala njemu. »No, Sam,« je rekel Standish. »Čakamo.«

Bral je naprej: »Dečko iz dvigala in sobarica po zaslišanju izpuščena. Nimita nobene zveze s primrom. Povpraševanje po vseh klobučarnah po mestu, da bi ugotovili, od kod klobuk, ki je ostal v stanovanju. Prav tako po vseh nočnih lokalih in barih, da bi ugotovili, kje in s kom je dekle prebila večer. Naši prstne odtise v stanovanju, poslali telefotno odtisov FBI, v kratkem pričakujejo rezultate. Roddyjevo poročilo: med iskanjem prstnih odtisov odkrili ostanke nalepke na steklenici konjaka. Laboratorijska preiskava z ultravijoličastimi žarki ugotovila del napisu TLE CLUB. Gotovo gre za Little Club v North Avenue. Narednik Storm mora ugotoviti, kdo je kupil steklenico in kdaj je bilo to. Doslej je to najbrž najpomembnejši oprjemljiv podatek, ki nas lahko pripelje do storilca.«

Clayev glas je rahlo trepetal, ko je bral zadnji stavek. To je bil v resnici najpomembnejši podatek. Pripeljal ga bo na vešala.

»Jasno,« je rekel Canning.

Gospodična Bentley je pobrala črepinje, zamrmrala »...poizastik in odšla iz sobe. Standish je spet odhkril. »Treba je samo eno številko premakniti, Sam, in kaj mislite, čigavo številko imate potem? Številko Bele hiše.«

»Dupont sedem — šest sedem, osem devet,« je potrdil I. P. Geisel.

Standish se je nakremžil in rekel Canningu: »Harry, naročite našim ljudem v Washingtonu, naj raziščejo zadevo.«

»Prav.«

Nič prav, je pomislil Clay. Tile me imajo za norca! Ko bi le poznal pravo številko Bele hiše! Lahko bi obrnil ost in jih potunkal v njihovo umazano mlako. Opazil je, da je njihova pozornost spet veljala njemu. »No, Sam,« je rekel Standish. »Čakamo.«

Bral je naprej: »Dečko iz dvigala in sobarica po zaslišanju izpuščena. Nimita nobene zveze s primrom. Povpraševanje po vseh klobučarnah po mestu, da bi ugotovili, od kod klobuk, ki je ostal v stanovanju. Prav tako po vseh nočnih lokalih in barih, da bi ugotovili, kje in s kom je dekle prebila večer. Naši prstne odtise v stanovanju, poslali telefotno odtisov FBI, v kratkem pričakujejo rezultate. Roddyjevo poročilo: med iskanjem prstnih odtisov odkrili ostanke nalepke na steklenici konjaka. Laboratorijska preiskava z ultravijoličastimi žarki ugotovila del napisu TLE CLUB. Gotovo gre za Little Club v North Avenue. Narednik Storm mora ugotoviti, kdo je kupil steklenico in kdaj je bilo to. Doslej je to najbrž najpomembnejši oprjemljiv podatek, ki nas lahko pripelje do storilca.«

Clayev glas je rahlo trepetal, ko je bral zadnji stavek. To je bil v resnici najpomembnejši podatek. Pripeljal ga bo na vešala.

»Jasno,« je rekel Canning.

Gospodična Bentley je pobrala črepinje, zamrmrala »...poizastik in odšla iz sobe. Standish je spet odhkril. »Treba je samo eno številko premakniti, Sam, in kaj mislite, čigavo številko imate potem? Številko Bele hiše.«

»Dupont sedem — šest sedem, osem devet,« je potrdil I. P. Geisel.

Standish se je nakremžil in rekel Canningu: »Harry, naročite našim ljudem v Washingtonu, naj raziščejo zadevo.«

»Prav.«

Nič prav, je pomislil Clay. Tile me imajo za norca! Ko bi le poznal pravo številko Bele hiše! Lahko bi obrnil ost in jih potunkal v njihovo umazano mlako. Opazil je, da je njihova pozornost spet veljala njemu. »No, Sam,« je rekel Standish. »Čakamo.«

Bral je naprej: »Dečko iz dvigala in sobarica po zaslišanju izpuščena. Nimita nobene zveze s primrom. Povpraševanje po vseh klobučarnah po mestu, da bi ugotovili, od kod klobuk, ki je ostal v stanovanju. Prav tako po vseh nočnih lokalih in barih, da bi ugotovili, kje in s kom je dekle prebila večer. Naši prstne odtise v stanovanju, poslali telefotno odtisov FBI, v kratkem pričakujejo rezultate. Roddyjevo poročilo: med iskanjem prstnih odtisov odkrili ostanke nalepke na steklenici konjaka. Laboratorijska preiskava z ultravijoličastimi žarki ugotovila del napisu TLE CLUB. Gotovo gre za Little Club v North Avenue. Narednik Storm mora ugotoviti, kdo je kupil steklenico in kdaj je bilo to. Doslej je to najbrž najpomembnejši oprjemljiv podatek, ki nas lahko pripelje do storilca.«

Clayev glas je rahlo trepetal, ko je bral zadnji stavek. To je bil v resnici najpomembnejši podatek. Pripeljal ga bo na vešala.

30 jutro sta napadla kar tri banke! Saul je globoko zajel sapo in začel peti z viskijevsko hripavim glasom:

LARRY TREVOR IN ČRNA NUNA*

Na vrsti bila je zdaj Ardmore-bank: blagajnik je Erl, direktor Frank.

Direktor med begom na tleh je umrl; njegovo namero je svinec podrl.

Tedaj je blagajnik za milost zaprosil za njo jima vse, kar želi, bo znosil.

Trevor je možaku milost priznal, a nuna zavpila: »On me je spoznal!

Obraz moj je videl; umre naj na mah!«

Brž seže si v kuto in že ji v rokah, coit z dolgo cervjo, ves v draguljih, blišči.

Odtlej več blagajnika Erla ni.

Saulov glas je izzvenel v grozljivo šepetanje. V drugstore je zavladala tišina.

»Pevec bi moral postati,« je rekel Saul. »In zdaj ne bi imel ciroze na jetrih.« Nato se je spet lotil skodelice s sladoledom.

»Se zmeraj nič ne razumem,« je rekel Clay. »S čim si jo podražil?«

* Larry Trevor and the

Spet bomo krasili jelko

V večini družin krasimo novoletno jelko leto za letom enako, saj na drevo obesimo vse, kar spravljamo v škatle že od naših babic in staršev.

Morda je res, da je otroku všeč čimbolj pisano obloženo drevesce, kjer najde vse od steklenih obeskov, živali, veržice, vate in vseh barv svečk pa do bombonov, piškotov in sadja. Letos pa poskusimo drugače! Odločimo se za čim preprostejšo okrasitev, ki ne bo prinesla samo spremem-

BARUNA UBRANOST

be v novoletno pričakovanje, ampak bo v otroku začela razvijati tudi estetski čut, saj je krašenje novoletne jelke lahko drobna, svojevrsna umetnost. Novoletni prazniki so otroške sanje, ki se zasidrajo globoko v njegov spomin in pomene jih s seboj v kasnejše življenje.

Da ne bo nepotrebnih stroškov, preglejmo najprej staro zalogo. Izberimo predmete, ki so si podobni, ki se dopolnjujejo v barvi in niso kičasti. Morda sortiramo

ŽIRAFA IN SLONČEK ZA NAŠE MALČKE

Zakaj ne bi v dolgih zimskih večerih sami napravili igrače za našega malčka? Prav gotovo je bo otrok bolj vesel, kot če bi jo kupili že izdelano v trgovini.

Žirafa napravite na isti način, le za ušesa morate uporabiti trši material, da bodo sama stala.

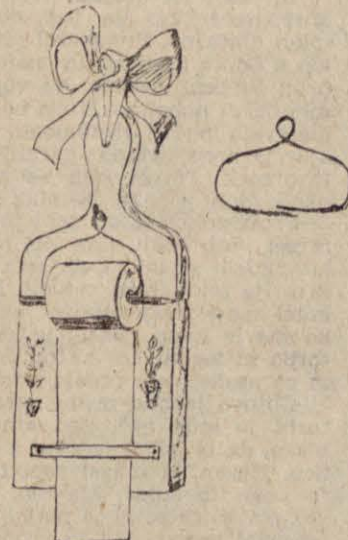
Grivo napravite iz končica blaga, ki ga sečete na posamezne nitke, rep pa naj bo iz vrvice.

Darilce za mamico

Beležke za nakupovanje, sporočila in podobno pišejo mamice in gospodinjice večinoma na vse-mogoče kose in kosčke papirja. Morda premislite o darilu ob Novem letu. Kaj, ko bi izdelali lično desčico za beležke.

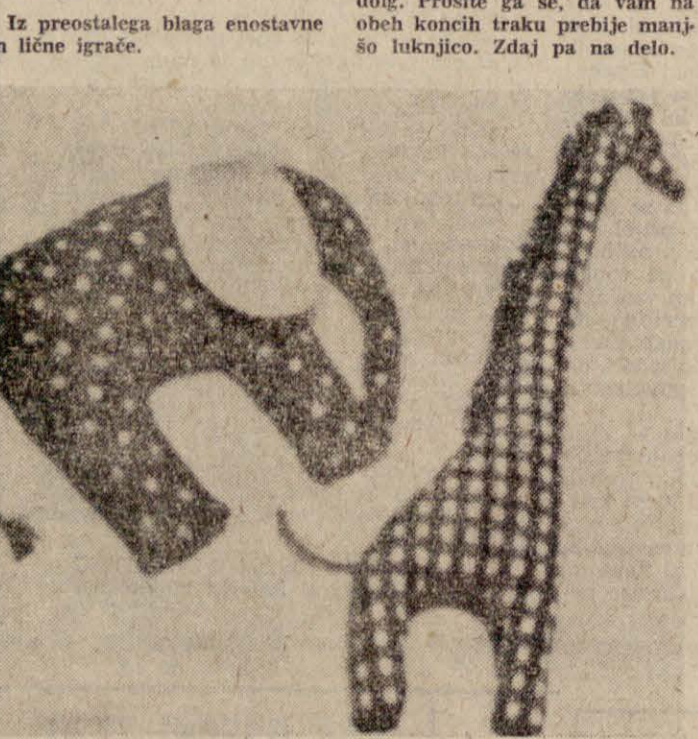
Kupite si manjšo desčico za rezanje, kot jih uporabljajo gospodinjice v kuhinjah, pol metra trdne žice, kemični svinčnik in navoj papirnatega traku za registrske blagajne. Potem pa stopite še h kleparju in ga prosite za pločevinast trak, ki je približno 1 cm širok in kakih 12 cm dolg. Prosite ga še, da vam na obeh koncih traku prebije manjšo luknjico. Zdjaj pa na delo.

Desčico lepo postikajte in polakirajte, ali pa jo oblepite s pisanim papirjem. Skoz luknjo v ročaju napeljite pisan trak in ga zavežite v lepno pentljo, da boste desčico lahko obesili na zid. V sredo ožine ročaja desčice zabijte kljukico; zvijte žico v obliko na skici. Približno 3 cm od spodnjega roba pa lepo vodoravno

nabijte z dvema žebličkoma pločevinasti trak. Zdjaj pa natakните navoj papirja na žico in vse skupaj obesite na kljukico. Konec traku napeljite pod pločevino. Skoz navoj vtaknite še svinčnik in opravili ste.

Predvsem pa z delom ne čakajte do 31. decembra, temveč se ga lotite čimprej. Desčica res ni zelo zahtevno delo, če pa naj bo lična, potrebujete le nekaj časa. Saj boste podarili nekaj lepega in skrbno izdelanega.

Iz preostalega blaga enostavno in lično igrače.

● K srebrnim obeskom pristajajo svečke v nežni enotni barvi, ki je lahko poljubna. Lepote ne bo motil bel posip, srebrni trakovi ali bela vata.

● Posrečeno je tudi drevesce, na katerega navežemo drobnejša rdeča jabolka, orehe in na veje posadimo rdeče svečke.

● Z drobno narezanimi staniolnimi trakovi prekrijemo vso jelko od vrha do tal, na koncu vej pa pritrdimo bele svečke.

● Med veje jelke razporedimo srebrne veržice ali nit, izberemo rožnate svečke, vsak svečnik pa prekrijemo s pentljo iz srebrnega traku.

● Iz ostankov starih sveč, potem ko smo jih stopili, oblikujemo za droben oreh velike kroglice. V vsako vtaknemo po par

Iz nove številke modne revije MANEKEN: šolarji pozimi

FRIZERSKI KOTICEK

PRHLJAJ IN IZPADANJE LAS

Vsaki ženi ali možu je zelo neprijetno, če ima polno glavo prhljaja. Poleg tega, da prhljaj lasišču povzroča neprijetno srbenje, ima še to slabost, da lahko povzroča prekomerno izpadanje las. Zelo neestetsko je videti polna ramena drobnih luskc prhljaja in odpadlih las.

Mnogo jih je, ki mislijo, da prhljaj nastane zaradi tega, ker se vrhni sloj kože preveč suši in vrhni sloj lasišča odmirja. Ne posvečajo temu preveč pozornosti, ampak enostavno mažejo lasišče z olji ali mastnimi kremami, s čimer pa seveda povzročajo še večjo neprijetnost — masten prhljaj.

KAJ POVZROČA PRHLJAJ NA GLAVI?

To je bolezen, ki jo povzročajo bakterije. Te napadajo vrhni sloj lasišča in sam koren las. Iz tega vzroka začne lasje tudi prekomerno izpadati.

Ce želimo bolezen ozdraviti, moramo najprej uničiti bakterije. S čim jih bomo uničili? Najenostavnejše — z bakteriocidnim šamponom. Na trgu jih imamo več vrst. Dobro poznan je TIO ŠAMPON, ki je izdelan na osnovi kaloidnega žvepla. Za široko potrošnjo je zelo prikladen SULFO ŠAMPON, ki je prav tako žveplen in ga lahko kupite v blazinicah, v katerih vam vsebina zadostuje za enkratno pranje las. Ti šamponi najprej uničijo bakterije, ki povzročajo prhljaj in istočasno las tudi perejo. Eno samo pranje s temi šamponom vam bolezen še ne more ozdraviti, kot trdovratne bolezni tudi ne more ozdraviti samo ena točkovna zdravljenja. Prepogosto pranje tudi ne bi bilo koristno, zato so ti šamponi vezani na uporabo tolika PITIN. Enkratnemu pranju s TIO ali SULFO šamponi sledi dvakratna masaža s PITINOM. To se ponavlja toliko časa, dokler se bolezen ne ozdravi.

Težko je verjeti, da imamo sredstvo, ki preprečuje izpadanje las. Če se boste ravnali po teh navodilih, pa se boste prepričali, da prhljaj in prekomerno izpadanje las ni neodoljiva bolezen. Takoj, ko so naši povzročitelji te bolezni, so namreč naši tudi sredstva, ki to bolezen zdravijo.

Za moške, ki so izpadanju las še posebno podvrženi, je to še posebno važno. Proti plesavosti res še nimamo zanesljivega sredstva, lahko pa se plešavost vsaj zavre. Pravocasnoma masaža s PITINOM in pranje s SULFO ali TIO šamponom nam lasišče ohranja čisto in zdravo.

Današnji razvoj kozmetične industrije nam torej tudi zanesljiva sredstva, da se lahko te neprijetne bolezni ubranimo, ali pa jo ozdravimo, ko se nas je lotila. TIO ali SULFO šampon s PITINOM so nam v takšnih primerih kot darilo. Kar je bilo našim prednikom nemogoče, je danes mogoče! S sodobnimi sredstvi se lahko vsak ubrani neprijetne bolezni — prhljaja.

Ne pozabite pravocasnoma začeti zdravljenja in prihraniti si boste mnogo neprijetnosti.

FERI PODRZAJ

Igrica za zimski čas

Zima je tu in otroci se igrajo največ doma. Ob zelo pičli izbiri družabnih iger, ki jih nudijo naše trgovine, vam predlagamo, da si sami naredite igrico.

Na papir ali karton narišite polja, kot jih kaže skica. Število igralcev je neomejeno. Razen igralne plošče potrebujete še kocke in za vsakega igralca enako število sladkarij.

Pravila: Vsak igralec vrže kocko in položi na številko, ki jo je prikročnik sladkarijo. Kdor vrže številko, ki je že zasedena s sladkarijo, si ga sme vzeti. Samo polje sedmice je izjema. Tja mora vsak, ki je vrgel sedmico, priložiti sladkarijo, ne sme pa ničesar vzeti, razen če je prikročnik 1-1 ali 6-6. Takrat si lahko pobere vse vloge.

Da ne bi bilo preveč pokvarjenih želodcev ob čokoladi in slad-

1	2	
3	4	5
6	7	8
9	10	11
	12	

DOLGOROČNA REKLAMA

Te dni je znanka pri »Jugotekniku« na Cankarjevi cesti v Ljubljani kupovala gramofonske plošče z jezikovnimi tečajji angleščine. Naj kar takoj povem, da je serija zelo kvalitetna, opremljena z barvastimi ilustriranim besedilom in s slovarjem in da besedilo govori ro-jeni Angleži, kar seveda vzbuja več zaupanja v pravilno izgovorjavo. Znanka je torej kupila ploščo. Plačala je nekaj čez 11.000 dinarjev in k računom dobila še en najst žetonov. Za vsak žeton dobi v »Degustaciji« v Konzoriju na Titovi cesti skodelico kave in dve cigareti. Lepo in pozorno, kajne? Na žetonih je reklama za »Jugoteknik« in reklama za kavo in cigarete Ljubljanske tobačne tovarne.

»Jugoteknik« seveda ne pričakuje, da bodo kupci zapravljali več tisočakov samo zato, da dobijo zastoj kavo in cigarete v »Degustaciji«, prav gotovo pa lahko upa, da bodo tako zelo pozorno postreženi kupci še prihajali kupovati v njihovo trgovino, kadar bodo imeli v načrtu novo gramofonsko ploščo ali kaj drugega.

Dva predloga za svečano pričesko

Če imate dolge lase, se boste ob svečani priložnosti morda odločili za eno izmed pričesk na naši sliki. Za pričesko na zgornji sliki si morate vse lase počesati navzgor, jih speti v »rep« in ta rep razdeliti na tri pramene. Pramen št. 1 položite spredaj povprek in ga pripnite pod pramenom št. 2. Pramen št. 2 pa položite čez zadnji del glave in ga pripnite pod prvi pramen. Trejti, t. j. srednji pramen, pa naj valovito pada nazaj. Najbolje je, če ga pripnete s sponko, toda tako, da se ne vidi. Koderček pred utesom utegne napraviti pričesko še bolj priklupno.

Za pričesko na spodnji sliki si morate najprej napraviti na sredni kratko prečo. Sprednje lase mehko počesite čez čelo na obe strani. Ostale lase, ki smo jih že pred tem skrčali s ščetko, počesite čvrsto nazaj in jih spnete s trakom, ki je enake barve kot obleka. Ta »rep« razdelite na polovici, ki jih pripnite, kakor kaže slika. Lasnice se ne smejo videti.

GEOKORTON PRI INFEKCIJI OČI IN UŠES

Ze davno so opazili, da se da s kombinacijo antibiotikov in hormonov nadlvične žleze naglo in uspešno ozdraviti razne infekcije, alergična obolenja in poškodbe oči, zunanega ušesnega kanala in kože. Pri alergičnih obolenjih, ki jih spremlja srbenje, je uspeh presenetljiv. Pri izdelovanju takih kombinacij po navadi uporabljajo antibiotike s širokim spektrom antibakterijskega delovanja. Učinkovitost antibiotikov se še poveča z dodatkom hormonov nadlvične žleze, ki zbijajo vnetja pri infekcijah, travmah in alergičnih obolenjih kože. V zadnjih nekaj letih zato zdravniki v praksi radi uporabljajo kombinacije antibiotikov in kortizona.

Med zelo uspešnimi kombinacijami, ki so se pojavile na trgu, je izzval posebno zanimanje GEO-KORTON. Izkazalo se je, da je to novo zdravilo učinkovito sredstvo za zdravljenje in preprečevanje infekcij, poškodb in alergičnih obolenj oči in zunanega slušnega kanala. Akutno vnetje veznice in vek pri uporabi zdravila naglo premine. Zdravilo je prav tako učinkovito tudi pri vnetju globljih očesnih delov; v tem primeru je treba poleg lokalnega zdravljenja jemati še geomicin v obliki kapsul. Geokorton priporocajo tudi pri čirih in inficiranih ekcemih zunanega ušesnega kanala, ter pri infekcijah kože, pri manjših inficiranih ranah in površinskih opeklinah kože.

Geokorton je na voljo v obliki kapljic in masti. Kapljice se uporabljajo pri vnetju oči in ušes, mast pa pri obolenju kože.

Geokorton proizvaja Pliva iz Zagreba.

NAJSLAJE SE SMEJE

KOGAR

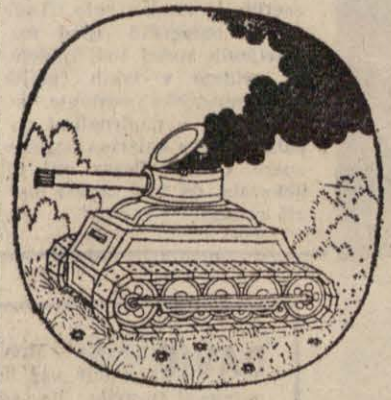
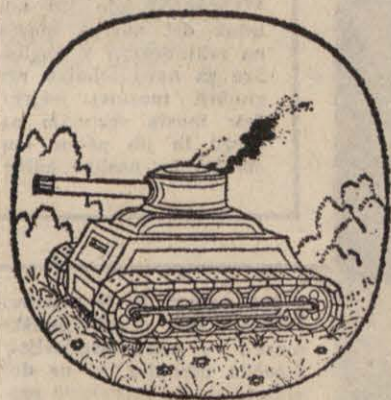

PODRAVKA

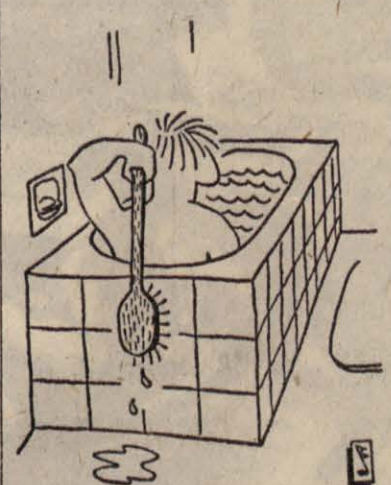

GREJE

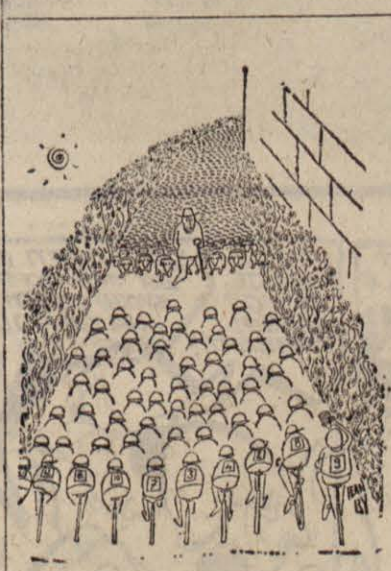
pustolovščine cisca kida

Brez besed

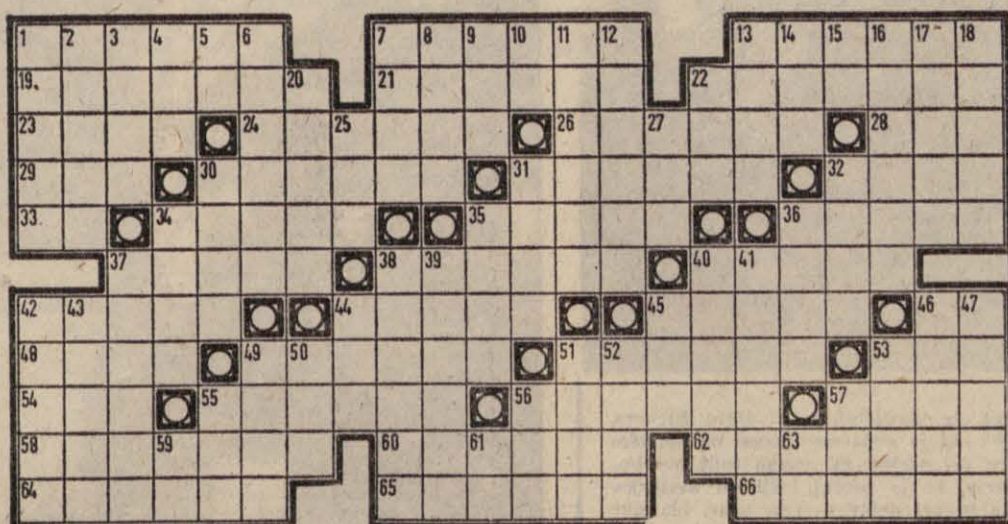
Brez besed

Brez besed

Izdaja in tiska: Slovensko podjetje
»Delo« v Ljubljani. — Glavni urednik
Milan Pogačnik. Odgovorni urednik
Zoran Jerin. Uredništvo: Ljubljana,
Tomišičeva 3/II, p. p. 150-III, telefon:
23-522 do 23-534. Prodajni oddelek:
Ljubljana, Titova 1, telefon: 20-463.
Naročnina: celoletna 1.440 dinarjev,
polletna 720 dinarjev, četrletna 360
dinarjev, mesečna 120 dinarjev. Ogla-
sni odelci: Ljubljana, Titova 1, tele-
fon: 21-890. — Številka štira računa
NB 600-11/1-167. — Rokopisov ne
vračamo.

KRIŽANKA

Vodoravno: 1. mesto v Bački s
tekstilno industrijo, 7. podzemel-
ski kanal za odvajanje umazanije,
13. protestantski duhovnik, 19. naj-
mlajša doba terciara v razvoju Zem-
lje, 21. telesni stražnik starorim-
skih oblastnikov, 22. listina o po-
delitvi kake časti, priznanja ali na-
slova, 23. majhno okno, odprtina,
24. tovariš, prijatelj, 26. tanka plo-
čevnasta ploščica, platca, 28. stara
dolžinska mera, 29. pristanišče v
Israelu, 30. polobok v vzhodni Azi-
ji, razdeljen na dve državi, 31. na-
čin obnašanja in ravnanja s soljudi
mi, zavest, 32. položaj, situacija,
33. avtomobilska oznaka za okraj
Valjevo, 34. mlad slovenski šahov-
ski vele mojster (Bruno), 35. heroj,
nastranjenec, 36. važno prista-
nišče francoske Zahodne Afrike, 37.
tolpa, drhal, sodrga, 38. z zlatom
in srebrom prečkana svilena tkanina,
39. najbolj razširjena rastlina
na svetu, 42. ameriški filmski igra-
lec (Cary), 44. podoba Marije z
mrtvim sinom v naročju, sočutna,
45. švedska denarna enota, 46. kra-
tica za »smučarski klub«, 48. kra-
pu podobna sladkovodna riba, 49.
priletna ženica, 51. izraba, ogule-
nost, obrabljenost, 43. himalajska
koza, 54. vrsta vrbe, 55. spodnji pro-
stor v gledališču, 56. edina potom-
ka, 57. predal v bančni zakladnici,
58. mesto na Kitajskem ob reki
Jangce, znamenita proizvodnja por-
celana in svile, 60. večje športno
tekmovanje, z več moštv, šahovsko
tekmovanje, 62. tvorni glagolski na-
čin, aktiv, 64. zvezna ameriška dr-
žava na severu Severne Amerike, ki
so jo ZDA kupile od SZ, 65. zemlje-
vidna knjiga, 66. največja puščava
na Zemlji.

Navpično: 1. preprosto vodno vo-
zilo, 2. lepo vedenje, bonton, takt,
3. močno eksplozivno telo, 4. kači
podoben ženski ovratnik iz kožuho-
vine, 5. samoglasnik in soglasnik,
6. najboljši dosežek v športu, 7. le-
pilo narejeno iz živalskih kosti,
8. zveza, skupina moštev v tekmo-
vanju, 9. najdaljši pritok Volge,
10. arabski žrebec, 11. stolpec v
časniku, predelek v razpredelnici,
12. najvišji vrh Turčije v Armen-
skem višavju, 13. orodje za fino ob-
delavo kovin, 14. kratica avstrijske
poročevalske agencije, 15. kratica
za »slovenski«, 16. glavno mesto
zvezne ameriške države Kansas ob
istoimenski reki, 17. znamenita odli-
čni švicarskih ur, 18. moderna na-
vigijska naprava, 20. opera ita-

lijanskega skladatelja Bellinija, 22.
kos celote, sestavni element kake
stvari, 25. tuje žensko ime, 27. rde-

BERITE PO KOSILU

»Rad bi, da si izbereš enega izmed
obeh prstanov, Lola.«
»Oh, tako krasna sta oba, da se ne
morem odločiti! Veš kaj? Oba bom
obdržala!«

»Dragi, gospod,« pravi bodoča ta-
šča, »povejte mi, ali imate radi otro-
ke?«
»Oh, nad vse,« radostno vzklikne
bodoči zet.
»No, to se bo pa krasno izšlo, mo-
ja Erna ima namreč že dva.«

Janex je prišel na obisk k znar-
cem. Bil je lačen in rahlo je upal,
da ga bodo povabili k večerji. Caka
in Caka, toda nič ni kazalo, da bi pri
teh ljudeh tudi kaj jedli. Pa se oju-
nači in upraša najmlajšega sina, kdaž
običajno večerjajo.
»Navadno ob sedmih. Toda če ima-
mo obisk, počakamo, da odide.«

Mala Tina je šla z očkom v žival-
ski vrt. Pa se ustavila pri osličkih.
Tince je navedena.
»Očka, povej mi, ali se osli tudi
žentijo?«
»Samo osli!« očka zamišljeno odgo-
vori.

Ogorčeno je prišla Meta k urarju.
»Vi, uničili ste mi uro. Sedaj sploh
več ne gre!«
»Kako, uničili?« vpilje urar. »Niti
dotaknil se je nisem.«

»Ti, ali si se res ločil od žene?«
»Da, res je. Veš, šibke strani moje
žene so ščasoma le postale premoč-
ne.«

»Ljubše mi je, da pride tat k hiši
kot pa zadržani.«
»Tega pa ne razumem, tovariš
Strah.«

»Ko tat odide, vsaj vem, kaj mi
manjka, pri zadržani pa nikdar.«
Dva vojaka sedita za kasarno.
»Oče mi je pisal, da mi ne bo po-
stal denarja,« pravi eden.
»Ali je že pozabil, da ga je on kot
vojak tudi potreboval?« reče drugi.
»Ne, to ne, toda tudi ni pozabil, za
kaj ga je porabil.«

Lucija je ležala ob morju in dre-
mala. Nenadoma skoči in začne
vpiati:
»Kaj si dovoljujete, tovariši! Vi ste
me poljubovali!«
»Oh, oprostite mi! Toda ko sem
vas videl tako mirno spati, sem vam
pač hotel ukrasti poljub.«
»Kakšen poljub! Natanko sem šte-
la! Sed jih je bilo, preden sem se
prebudila!«

»Včeraj mi je Jure poklonil svoje
srce, Dita.«
»No, kaj posebnega nisi mogla s
tem dobiti. Pred tremi dnevi mi je
zagotavljaj, da sem mu ga jaz zlo-
mila.«

Cakala ga je na njunem starem
shajališču eno uro, a njega od niko-
dar ni bilo. Komčno se odloči in
ustopi v prvo telefonsko govornico
in ga pokliče. Ko se javi, zastika v
telefon:
»Seveda sem rekla, da te nočem
več videti, a to vendar ni razlog, da
ne prideš na rendez-vous!«

radijski jezikovni tečaji

CALLING ALL BEGINNERS

II. PROGRAM

29. XII. 1964 ob 20.00

ZAČETNI TEČAJ ANGLEŠČINE

47

I like coffee. I like reading. Walking is good for you. He enjoys reading. When will you finish writing? Do you mind opening the door? Don't keep saying that. I can't help moving. I hope to go. He decided to wait. Thank you for the money. Thank you for helping me. They are talking about buying some curtains. The light is good enough for reading. The corn is ready for reaping. I object to that man. You don't object to working hard. I am used to cold weather. You are used to getting up. He is proud of his son. The highest yield of milk in Kent. He is proud of having the highest yield of milk in Kent. My boy is good at languages. When I was young I was quite good at ploughing. I once tried my hand at milking a cow. We are thinking of visiting John's brother. He is looking at you. I am looking for my money. I look forward to seeing you. I'll never forget the look of pity on her face. Do you mind opening the door. Would you mind drawing the curtains, Mrs. Benedict. He must be doing well. As a matter of fact. As a doctor you are used to getting up in the night. A farmer. Farming. Daylight. Outdoor exercise. Field. Result.

Conversation

John: Are you going to have a holiday this year, Mrs. Young?
Dorothy: Yes, we're thinking of visiting Tom's brother Fred who's a farmer.
J: Farming's a very nice job, if you don't object to working hard.
Tom: Yes, and if you don't mind getting up at five in the morning.
D: Well, Tom, as a doctor you're quite used to getting up in the night.
T: Well, as a matter of fact, I have a letter from Fred here. Switch the light on, will you, dear? The daylight isn't good enough for reading.
D: Would you mind drawing the curtains, Mr. Benedict?
D: Oh yes — of course...
D: There, that's nice. I don't like sitting in the dark.
T: Fred says that his corn is ready for reaping. And he's thinking of buying some more fields next year.
J: Oh, he must be doing well.
T: Oh yes, I think he is.
D: He's very proud of having the highest yield of milk in Kent.
J: I expect you are looking forward to seeing him.
T: Yes, we certainly are. And I shall have some outdoor exercise. You know, when I was young, I was quite good at ploughing. Have you ever tried ploughing, Benedict?
J: No, but I once tried my hand at milking a cow. The result was terrible! I'll never forget the look of pity on that cow's face!

REŠITVE TESTA S 13. STRANI

REŠITVE UGANK IZ PREJŠNJE ŠTEVILKE

KRIŽANKA: 1. starina, 8. skiff, 13. po-
plah, 19. ornament, 21. poker, 22. kokar-
ja, 23. bišje, 24. Gomars, 26. Kollar, 28.
VR, 29. oko, 30. tarok, 31. rodeo, 32. šef,
33. Lonz, 35. Ašbe, 36. skelet, 38. Kokra,
40. Ot, 41. anims, 43. klavir, 44. golob,
45. klinca, 46. Bremen, 47. petli, 48. Lai-
ne, 49. Mesmer, 50. junak, 51. Pp, 53.
volja, 54. bitlen, 55. Bari, 56. Akra, 58.
ena, 59. Cilea, 60. barji, 61. oer, 62. oč,
63. grabeč, 65. prezeč, 67. palma, 69. Ka-
sopa, 71. Karel, 71. kenozoik, 75. oran-
ša, 76. astma, 77. Marinka.

2. Ste spretni?

Za vsak točen odgovor prišteje-
te dve točki. Za vsako vprašanje
brez odgovora odštejte eno toč-
ko.

Vaše točke

Primerjava:

odlično (10 %) 13—16
dobro (20 %) 9—12
zadovoljivo (30 %) 5—8
slabo (40 %) 0—4

— Ali ne vidiš? In nisi veroval, da se bo
moja shuševalna kura uspešno končala!

— To me spominja na dan, ko
sva moja žena in jaz rekla »da«.
Takrat je bilo zadnje, da sva mi-
sliła enako.

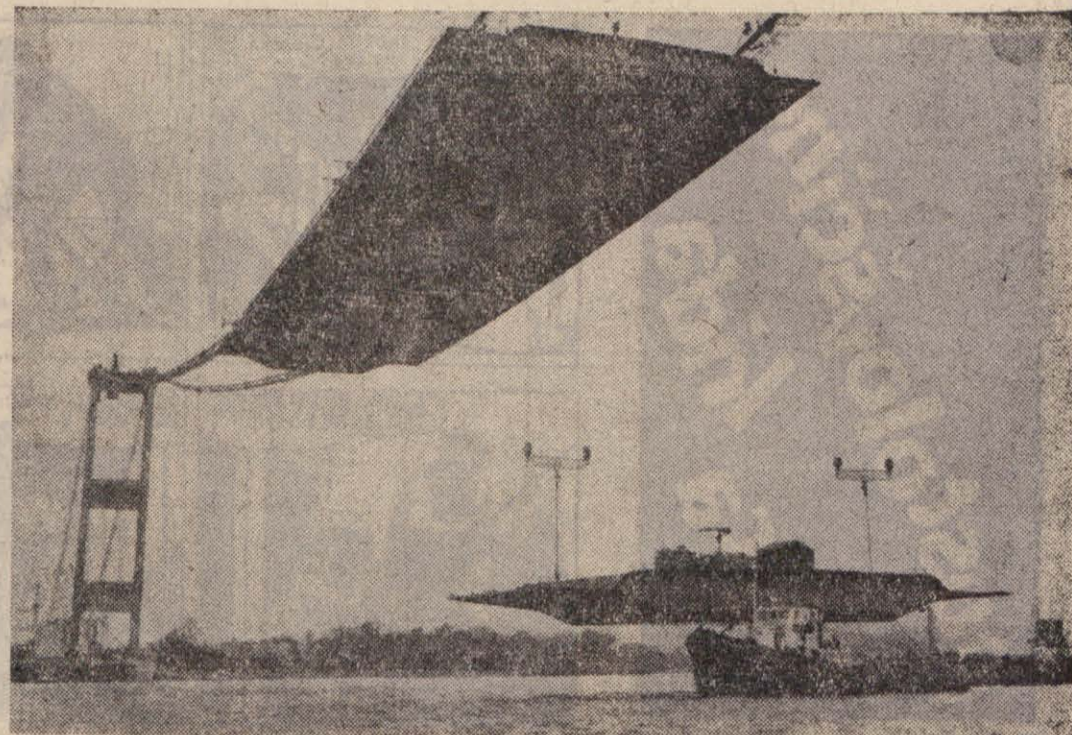
— Kakšno delo na vrtu? Samo tvoje de-
lovno sobo bom pospravila!

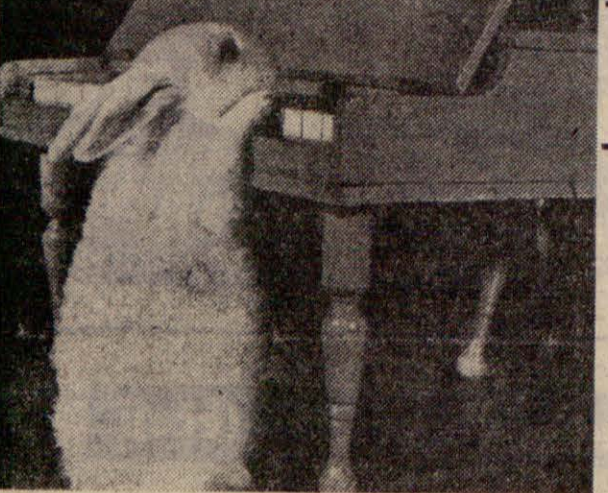
Brez besed

VAJE ZA ASTRONAVTE: na fotografiji je sovjetski kozmonavt Vladimir Komarov med rednim, vsakodnevnim treningom, fizična pripravljenost je pač izredno pomembna. Nategovanje gumijastih trakov krepi vratne mišice.

MOČNI škripci dvigujejo 190 ton težak del novega mostu na reki Severn v Angliji. Gre za novo tehniko pri gradnji mostov: jeklene dele mosta sestavijo na bregu in jih potem kar obesijo na nosilne kable.

GLASBENA razglednica iz štirinožnega sveta.

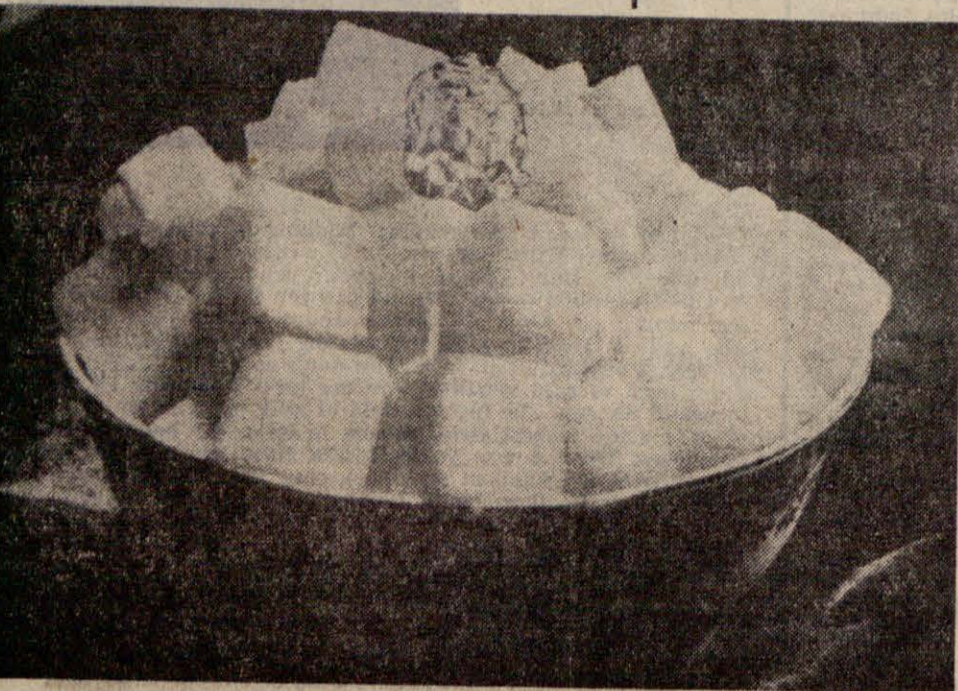
SKORAJ dvesto deset milijonov v našem denarju je stal neznanega Švicarja diamant, ki ga vidimo na fotografiji v skodeli s sladkornimi kockami. Diamant je za Švicarja, ki ni hotel, da bi se razvedelo njegovo ime, kupil neki agent na eni zadnjih londonskih dražb.

TUDI MOTORJI iz plastičnih mas? Dave Bickers, ki je nedavno zmagal na velikem moto-krosu, trdi, da gre del zaslug za zmago tudi posebnim izvedbi njegovega motorja, ki je precej lažji od motorjev iste kategorije, ker ima precej delov — rezervoar, blatnike — iz plastične mase.

LOUVRE in še nekateri muzeji so začeli uveljavljati fotočila predpisa, ki ne dovoljuje obiska muzejskih prostorov v okovanih čevljih in čevljih z visoko peto. Tudi da bi omogočili ogled razstavljenih stvari tudi ljudem, ki pridejo v takih čevljih pred muzejsko poslopje, so se založili s papirnatinami copatami. Prva balerina pariske opere Claude Bessy naj bi dokazala, da taki copati niso nič gredga.

„BOG JE IZBRAL PARIZ“ je naslov filma, da so producenti izbrali Mario Latour, sicer bolj znano pod umetniškim imenom Maitena, da odigra v tem filmu glavno vlogo. Maitena je doslej nastopala le kot pevka.

DAVID Scott - Moncrieff naj bi potrjeval pravilo, da so vsi zbiralci po svoje tudi večji ali manjši čudaki. Mož ima namreč v svoji garaži v Churnet Sidu (Anglija) kar 44 roll-royceev, ki so vsi v vzornem stanju, hkrati pa se skoraj nikdar ne vozi z avtomobilom. Edini užitek ob vsej tej množici dragih vozil, od katerih imajo nekateri tudi že muzejsko vrednost, mu je jutranja ječa na osličku skozi garažo.

